

● §16a-miljøgodkendelse til
Gamlevældegård
Gamlevældevej 31
3760 Gudhjem

Kolofon: Bornholms Regionskommune; juli 2020
Journalnummer: 09.17.19P19-0009
Udarbejdet af: Center for Regional Udvikling, IT og Sekretariat
Sagsbehandler: Helle Thers/Katrine Høst (naturafsnit)
Kortbilag: Geodatastyrelsen

§ 16 A MILJØGODKENDELSE

til

Gamlevældegård

Gamlevældevej 31, 3760 Gudhjem

Gyldighed

Denne tilladelse meddeles efter § 16 a, stk. 2 i lov om husdyrbrug og anvendelse af gødning m.v., jf. lovbe-
kendtgørelse nr. 256 af 21. marts 2017 med senere ændringer.

Tilladelsen gælder fra annonceringsdatoen den 21. juli 2020.

DATABLAD

Titel:	§ 16 a tilladelse til Gamlevældegård
Tilladelsen omfatter:	Svineproduktion med søer, smågrise og slagtesvin. Produktionsareal: 6.693 m ² stalde
Dato for tilladelse:	21. juli 2020
Husdyrbrug:	Gamlevældegård, Gamlevældevej 31, 3670 Gudhjem
Matrikelnummer og ejerlav:	17a Østerlarsker m.fl.
Ejendomsnummer:	4000009732
CVR-/P-nummer:	72582616/1002376988
CHR-nummer:	92913
Ansøger (driftsansvarlig) og ejer:	Christian Koefoed
Adresse:	Gamlevældevej 31 3760 Gudhjem
Kontaktoplysninger:	Tlf.nr. 2889 4102; e-mail: christian.koefoedmail@jubii.dk
Konsulent:	Kirsten V. Kyndesen, Bornholms Landbrug & Fødevarer, Rønnevej 1, 3720 Aakirkeby, kvk@blf.dk .
Tilsynsmyndighed:	Bornholms Regionskommune, Center for Regional Udvikling, IT og Sekretariat, Skovløggen 4, 3770 Allinge
Kontakt tilsynsmyndighed:	Tlf. 5692 0000; e-mail: byg@brk.dk ; Hjemmeside: www.brk.dk

INDHOLDSFORTEGNELSE

Datablad	3
Indholdsfortegnelse	4
1 Resumé	6
2 Tilladelsen med vilkår	7
2.1 Afgørelse om tilladelse efter husdyrbruglovens § 16 a	7
2.2 Ansøgning om tilladelse og eksisterende produktion.....	8
2.3 Vilkår for driften	9
2.4 Gyldighed – udnyttelse og bortfald.....	14
2.5 Retsbeskyttelse og revurdering.....	14
2.6 Offentlighed	15
2.7 Klagevejledning	15
3 Beliggenhed og landskabelige forhold	17
3.1 Bygninger og faste afstandskrav	17
3.2 Bygge- og beskyttelseslinjer og placering i landskabet	21
4 Husdyrproduktion	23
4.1 Husdyrhold og staldanlæg	23
4.2 Produktion og håndtering af husdyrgødning	28
5 Ressourceforbrug	29
5.1 Foder og foderopbevaring	29
5.2 Vand	30
Energier 31	
5.3 Diverse hjælpestoffer	31
6 Reststoffer	32
6.1 Spildevand.....	32
6.2 Affald	33
7 Gener fra husdyrbruget	33
7.1 Lugt	33
Støj og rystelser	38
7.2 Støv	38
7.3 Lys	39
7.4 Fluer og skadedyr.....	40
7.5 Transport	40
8 Ammoniaktab og naturpåvirkning	41
8.1 Ammoniakemission og BAT-krav	41

8.2	Påvirkning af naturområder	45
9	Mulige driftsforstyrrelser og uheld	49
10	Egenkontrol og dokumentation	52
11	IE-brug	53
12	Samlet vurdering	54
13	Bilag	55
	Bilagsoversigt:	55
	Bilag 1. Produktionsareal nudrift og 8 årsdrift	56
	Bilag 2. Produktionsareal ansøgt drift	57
	Bilag 3. Beredskabsplan for Gamlevældegård.....	60
	Bilag 4. Beplantningsbælter ved Gamlevældegård.....	62
	Bilag 5. Modtagne høringssvar og kommunens bemærkninger	63

1 RESUMÉ

Christian Koefoed har ansøgt om husdyrtilladelse i henhold til husdyrbruglovens § 16 a til udvidelse af svineproduktionen (årssøer, smågrise og slagtesvin) på ejendommen Gamlevældegård, Gamlevældevej 31, 3760 Gudhjem.

På Gamlevældegård er der i nudrift et sohold på 250 årssøer, 5.700 producerede smågrise (7,3-32 kg), 3.575 producerede slagtesvin/polte (32-113 kg) og 35 polte (50-107 kg) i henhold til anmeldelse om fulde stalde (§19f) fra 2014. Der foreligger ingen godkendelse givet efter Husdyrloven fra december 2006.

Der ansøges om en udvidelse af produktionsarealet til søer, smågrise og slagtesvin samt etablering af en ny gyllebeholder med tilhørende fortank. Det eksisterende bygningssæt er delvist nedslidt og ønskes taget ud af drift. Til erstatning herfor ønskes opført et nyt moderne staldanlæg omfattende sohold og slagtesvineproduktion samtidig udvides produktionen. Udvidelsen består dels af et større sohold samt en udvidelse af slagtesvineholdet, således alle grise kan færdigproduceres på ejendommen.

Der etableres tre nye bygninger indeholdende henholdsvis løbe- og drægtighedsstald, fare- og smågrisestald samt slagtesvinestald. Produktionen i det eksisterende staldanlæg nedlægges på nær et afsnit af den nuværende slagtesvinestald, der i ansøgt drift ønskes anvendt til poltekarantæne samt bufferstald. Herudover opføres en ny gyllebeholder på 4.000 m³. Det samlede produktionsareal udgør 6.543 m² i det nye staldanlæg og 150 m² i det eksisterende anlæg – i alt 6.693 m².

Husdyrgødningen fra produktionen opbevares i eksisterende gyllebeholdere på ejendommen. Disse suppleres med en ny beholder til opbevaring af gødningen fra den udvidede produktion.

Udvidelsen af produktionen på ejendommen ønskes opbygget trinvis. I det første trin fortsætter driften uændret i det eksisterende staldanlæg og der etableres en babystald i form af en pavillon til de mindste smågrise. I det næste trin opføres den nye slagtesvinestald og den nye gyllebeholder med fortank. I det sidste trin opføres den nye fare- og smågrisestald samt den nye løbe- og drægtighedsstald. I det sidste trin nedlægges produktionen i det gamle staldanlæg samt i pavillonen.

Ansøgningen er indgivet i henhold til husdyrbruglovens § 16 a og er indsendt til Bornholms Regionskommune gennem det elektroniske ansøgningssystem husdyrgodkendelse.dk (skema nr. 204394). Scenarieberegninger af de forskellige trin er gennemført i skema nr. 218248, 218277 og 218279.

Staldene overholder de krævede mindsteafstande til nabobeboelser og beboelsesområder, vandforsyningsanlæg, vandløb og søer, veje, levnedsmiddelvirksomhed, beboelse på ejendommen og naboskel. Det er kommunens vurdering, at etableringen af den nye staldbygning kan ske uden at påvirke landskabet væsentligt, idet den placeres i nær tilknytning til og i niveau med de eksisterende bygninger.

Det nye staldanlæg overholder de krævede mindsteafstande til nabobeboelser og beboelsesområder, vandforsyningsanlæg, vandløb og søer, veje, levnedsmiddelvirksomhed, beboelse på ejendommen og naboskel.

I ansøgningen er der foretaget beregninger der viser, at de krævede lugtgeneafstande mellem staldene og omkringboende overholdes ved at koble en luftrenser på den nye slagtesvinestald. Luftrenseren reducerer lugt og ammoniak fra stalden.

På baggrund af ejendommens beliggenhed og beskrivelsen af driften forventes produktionen desuden ikke at forårsage væsentlige gener for naboer og forbipasserende i form af støv, støj og rystelser, lys, transport eller forekomst af skadedyr. Det er endvidere kommunens vurdering, at husdyrbrugets brug af ressourcer (herunder foder, energi og vand) samt håndtering af reststoffer (herunder affald og spildevand) ikke vil give anledning til en væsentlig miljøpåvirkning.

I ansøgningen er der foretaget beregninger af den samlede ammoniakudledning fra produktionen og dennes påvirkning af omkringliggende naturområder. Det vurderes, at det ansøgte ikke vil forårsage væsentlig påvirkning af ammoniakfølsomme naturområder i området.

Ammoniakudledningen fra husdyrbruget må ikke overskride et niveau svarende til emissionen ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT). Den ansøgte husdyrproduktion opfylder dette krav på baggrund af de valgte gultyper, anvendelsen af gyllekøling, og luftrensere som ammoniakreducerende teknologi i de eksisterende stalde og den nye stald.

I tilladelsen er der redegjort for de miljømæssige konsekvenser af det ansøgte og husdyrbrugets anvendelse af bedste tilgængelige teknik (BAT) med henblik på reduktion af ammoniakudledningen til omgivelserne. Med tilladelsen følger en række vilkår til driften, som sikrer, at husdyrbruget kan drives på stedet uden at påvirke omgivelserne væsentligt.

Samlet set vurderer Bornholms Regionskommune, at indretning og drift af husdyrbruget og håndtering af husdyrgødningen sker i overensstemmelse med gældende regler, og at driften kan foregå uden væsentlig påvirkning af miljøet eller omkringboende, som dette er defineret i husdyrbrugloven. Kommunen vurderer desuden, at projektet ikke vil påvirke eller true arter og naturtyper, der er en del af udpegningsgrundlaget for Natura 2000-områder, eller bilag IV-arter og deres yngle- og rasteområder.

2 TILLADELSEN MED VILKÅR

I dette kapitel beskrives den ansøgte produktion og baggrunden for den meddelte afgørelse om tilladelse med tilhørende vilkår for driften. Desuden beskrives en række juridiske forhold ved tilladelsen, samt hvordan offentligheden har haft indflydelse på projektet og kommunens vurderinger. Til sidst beskrives mulighederne for at klage over afgørelsen.

2.1 Afgørelse om tilladelse efter husdyrbruglovens § 16 a

Bornholms Regionskommune, Center for Regional Udvikling, IT og Sekretariat har vurderet, at der i henhold til de gældende regler¹ kan meddeles tilladelse til den ansøgte svineproduktion på husdyrbruget Gamlevælde-gård, Gamlevældevej 31, 3760 Gudhjem, matr. nr. 17a Østerlarsker m.fl.

Tilladelsen omfatter en udvidelse af produktionsarealet til søer, smågrise og slagtesvin samt etablering af en ny gyllebeholder med tilhørende fortank. Det eksisterende bygnings-sæt er delvist nedslidt og ønskes taget ud af drift. Til erstatning herfor ønskes opført et nyt moderne staldanlæg omfattende sohold og slagtesvineproduktion samtidig udvides produktionen. Udvidelsen består dels af et større sohold samt en udvidelse af slagtesvineholdet, således alle grise kan færdigproduceres på ejendommen.

Der etableres fire nye bygninger indeholdende henholdsvis løbe- og drægtighedsstald, fare- og smågrisestald, slagtesvinestald samt babystald (pavillon). Pavillonen tages ud af drift ved opførelse af den nye smågrisestald. Produktionen i det eksisterende staldanlæg nedlægges på nær et afsnit af den nuværende slagtesvinestald, der i ansøgt drift ønskes anvendt til poltekarantæne samt bufferstald. Herudover opføres en ny gyllebeholder på 4.000 m³. Det samlede produktionsareal udgør 6.543 m² i det nye staldanlæg og 150 m² i det eksisterende anlæg – i alt 6.693 m².

Udvidelsen af produktionen på ejendommen ønskes opbygget trinvis. I det første trin fortsætter driften uændret i det eksisterende staldanlæg og der etableres en babystald i form af en pavillon til de mindste smågrise. I det næste trin opføres den nye slagtesvinestald og den nye gyllebeholder med fortank. I det sidste trin opføres den nye fare- og smågrisestald samt den nye løbe- og drægtighedsstald. I det sidste trin nedlægges produktionen i

---

¹ Lovbekendtgørelse nr. 256 af 21. marts 2017 om husdyrbrug og anvendelse af gødning m.v. (husdyrbrugloven) med senere ændringer, tilhørende bekendtgørelse nr. 1380 af 30. november 2017 om godkendelse og tilladelse m.v. af husdyrbrug (husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen) med senere ændringer og bekendtgørelse nr. 1076 af 28. august 2018 om erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v. (husdyrgødningsbekendtgørelsen).

det gamle staldanlæg samt i pavillonen – dog med mulighed for at anvende en del af et eksisterende slagtesvineafsnit, som bufferstald/poltestald.

Da det ansøgte produktionsareal overstiger 100 m², er husdyrbruget omfattet af husdyrbruglovens regler. Ammoniakemissionen fra anlægget beregnes til mere end 3.500 kg NH₃-N pr. år, og antallet af stipladser til slagtesvin er over 2000 stk., som definerer et IE-brug. Derfor meddeles tilladelsen efter husdyrbruglovens § 16 a, stk. 2.

Tilladelsen er baseret på oplysningerne i ansøgningen med tilhørende bilag og øvrigt materiale fremsendt af ansøgers konsulent. Der er nærmere redegjort for de vurderinger, der ligger til grund for afgørelsen i den miljøtekniske beskrivelse og vurdering – se de følgende afsnit 3 - 12.

Husdyrbruget skal drives i overensstemmelse med de stillede vilkår i nedenstående Afsnit 2.3 og bestemmelserne i den til enhver tid gældende bekendtgørelse om erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v. (husdyrgødningsbekendtgørelsen) samt øvrig gældende lovgivning også i de tilfælde, hvor disse regler er skærpende i forhold til denne tilladelse.

Da det ansøgte medfører en samlet ammoniakemission på mere end 750 kg NH₃-N pr. år, er der redegjort for og stillet krav til husdyrbrugets anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT – Best Available Techniques) til reduktion af ammoniakemissionen.

Bornholms Regionskommune har vurderet de miljømæssige konsekvenser ved den ansøgte svineproduktion i forhold til den nuværende lovlige produktion på Gamlevældegård (nudrift) og i forhold til husdyrbrugets lovlige drift for 8 år siden (8-års drift).

Bornholms Regionskommune vurderer, at husdyrbruget har truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forureningen fra husdyrbrugets anlæg. Endvidere vurderer kommunen, at husdyrbruget efter ændringerne kan drives uden væsentlig påvirkning af natur, miljø og landskab og uden væsentlige gener for omgivelserne, når vilkårene i denne miljøtilladelse og de gældende regler på området overholdes.

Der gøres opmærksom på, at etablering af de tre nye bygninger indeholdende henholdsvis løbe- og drægtighedsstald, fare- og smågrisestald samt slagtesvinestald samt gylletanken ikke må igangsættes, før der er givet en byggetilladelse og eventuelle andre nødvendige tilladelser fra Bornholms Regionskommune.

2.2 Ansøgning om tilladelse og eksisterende produktion

Bornholms Regionskommune har den 16. oktober 2019 modtaget en ansøgning fra Christian Koefoed om tilladelse til at udvide produktionsarealet til svineproduktionen på Gamlevældegård, Gamlevældevej 31, 3760 Gudhjem. Ansøgningen er indgivet i henhold til § 16 a i husdyrbrugloven, og er indsendt gennem det digitale selvbetjeningssystem www.husdyrgodkendelse.dk med ansøgningskema nr. 204394. Den 17. oktober 2019 blev ansøgningen visiteret som fuldt oplyst. Kommunen har efterfølgende modtaget rettelse til ansøgningen senest den 20. januar 2020 og har afgjort sagen på baggrund af version 3 af ansøgningskemaet.

Forhold til eksisterende produktion

På Gamlevældegård er der i nudrift produktion af smågrise og slagtesvin i henhold til anmeldelse om fulde stalde givet den 15. december 2014, som giver mulighed for 250 årssøer, 5.700 producerede smågrise (7,3-32 kg), 3.575 producerede slagtesvin (32-113 kg) og 35 polte (50-107 kg), svarende til 188,6 DE. Der foreligger ingen godkendelse givet efter Husdyrloven fra december 2006.

Der ansøges om en udvidelse af produktionsarealet i form af opførelse af fire nye bygninger, henholdsvis en bygning indeholdende slagtesvinestald, en bygning indeholdende farestald og smågrisestald, en bygning indeholdende løbe-drægtighedsstald samt en babystald i form af en pavillon. Pavillonen tages ud af drift ved opførelse af den nye smågrisestald. Soholdet udvides i forhold til den eksisterende produktion og den nye slagtesvinestald dimensioneres således, at alle producerede grise kan færdigproduceres på ejendommen. Det eksisterende staldanlæg er nedslidt og tages ud af drift. Der ønskes dog mulighed for at anvende en del af et eksisterende slagtesvineafsnit, der ønskes anvendt som bufferstald/poltestald.

Der forekommer ingen godkendelsespligtige biaktiviteter på ejendommen.

Vurdering af samdrift med andre husdyrbrug

Ansøger ejer og driver udover Gamlevældegård ejendommen Bugge Mølle, Vietsvej 8, 3760 Gudhjem. På denne ejendom er der en mindre slagtesvineproduktion. Ved udvidelse af produktionen på Gamlevældegård vil Bugge Mølle blive anvendt til opstaldning af polte (slagtesvin).

Bugge Mølle kan med indkøb af smågrise drives selvstændigt i forhold til Gamlevældegård. Ejendommen er placeret ca. 2,4 km fra Gamlevældegård.

Ansøger har indsendt oplysninger om, at Gamlevældegård ikke er teknisk, forurenings- eller driftsmæssigt forbundet med andre husdyrbrug.

Bornholms Regionskommune vurderer, at der er en vis driftsmæssig sammenhæng med ansøgers andet husdyrbrug Bugge Mølle, idet der flyttes dyr mellem ejendommene. Ved vurderingen af, om der i denne sammenhæng er samdrift med andre husdyrbrug, lægger Miljø- og Fødevarerklagenævnet bl.a. vægt på, hvorvidt det er muligt at beregne miljøpåvirkningen for hver husdyrproduktion for sig.

Det er Bornholms Regionskommunes vurdering, at Gamlevældegård vil kunne drives uafhængigt af det andet husdyrbrug, og da afstanden til det andet husdyrbrug er ca. 2,4 km, vurderes det, at miljøpåvirkningen fra Gamlevældegård kan adskilles fra de andre ejendomme. Bornholms Regionskommune vurderer derfor, at der ikke er samdrift i miljømæssig forstand mellem Gamlevældegård og ejers andet husdyrbrug. Denne tilladelse skal derfor kun omfatte husdyrbruget på Gamlevældegård.

2.3 Vilkår for driften

Tilladelsen meddeles på nedenstående vilkår, som der henvises til i de relevante afsnit under "kommunens vurdering" i miljøredegørelsen. Vilkårene er krav, som stilles pga. husdyrbrugets art eller beliggenhed.

Husdyrbruget skal altid leve op til de generelle regler for husdyrbrug og håndtering af husdyrgødning fastsat i love og bekendtgørelser, også selv om disse regler måtte være skærpende i forhold til denne godkendelse.

For at sikre at tilladelsens vilkår efterleves, stiller Bornholms Regionskommune vilkår om, at virksomhedens ansatte skal være bekendt med vilkårene.

Tilladelsen indeholder desuden vilkår, som skal sikre, at Bornholms Regionskommune holdes informeret om ændringer i ejerforhold eller hvem, der er driftsansvarlig for husdyrbruget. Da kommunen skal vurdere om eventuelle planer om ændringer på husdyrbruget udløser krav om tillæg til tilladelsen, stilles desuden vilkår om anmeldelse før igangsætning.

2.3.1 Indretning og drift

---

1. Virksomheden skal placeres, indrettes og drives i overensstemmelse med de oplysninger, der fremgår af den miljøtekniske beskrivelse, og med de ændringer, der fremgår af tilladelsens vilkår.
2. De vilkår, der vedrører driften, skal være kendt af de ansatte, der er beskæftiget med den pågældende del af driften.
3. På tilsynsmyndighedens forlangende skal virksomheden dokumentere overholdelse af denne tilladelsens vilkår.

2.3.2 Information om ændringer

---

4. Ændringer i ejerforhold eller hvem, der er ansvarlig for driften, skal meddeles til tilsynsmyndigheden (Bornholms Regionskommune, Center for Regional Udvikling, IT og Sekretariat) senest 1 måned efter, at ændringen er sket.

5. Drifts-, indretnings- eller bygningsmæssige ændringer, der er relevante i forhold til tilladelsen, skal anmeldes til tilsynsmyndigheden inden gennemførelsen. Tilsynsmyndigheden vurderer om de aktuelle planer for ændringer/udvidelse kan ske inden for rammerne af denne tilladelse.

2.3.3 Produktionsarealets størrelse i m², staldd typer/-systemer, dyretyper

6. Husdyrbrugets stalde og produktionsarealer skal indrettes i overensstemmelse med oplysningerne i nedenstående tabel:

Stald	Dyretype	Staldsystem	Produktionsareal (m ²)
Ny farestald	Søer, diegivende	Kassestier, fuldspaltegulv	987
Ny løbe- og drægtighedsstald	Søer, golde og drægtige	Løsgående, delvis spaltegulv	1.388
Ny smågrisestald	Smågrise	To-klimastald, delvis spaltegulv	970
Ny slagtesvinestald	Slagtesvin	Delvis fast gulv, 25-49% fast gulv	3.198
Gl. slagtesvinestald	Slagtesvin	Delvis fast gulv, 50-75% fast gulv	150
Ny pavillon	Smågrise	To-klimastald, delvis spaltegulv	84

2.3.4 Opbevaringsanlæg til husdyrgødning (gødningstyper, og m² overfladeareal)

7. Gødningstype, miljøteknologi og overfladeareal skal være i overensstemmelse med oplysningerne i nedenstående tabel:

Beholder	Gødningstype	Miljøteknologi	Overfladeareal (m ²)
Gyllebeholder 1	Flydende	Ingen	374
Gyllebeholder 2	Flydende	Ingen	212
Gyllebeholder 3	Flydende	Ingen	374
Fortank	Flydende	Betonlåg	4
Ny gyllebeholder	Flydende	Overdækning	997
Ny fortank	Flydende	Overdækning	13

2.3.5 Håndtering af husdyrgødning

8. Der skal altid være en opbevaringskapacitet for fast og flydende husdyrgødning på mindst 9 måneder til rådighed for husdyrbruget.
9. Egenkontrol. Der skal føres en logbog, hvori følgende registreres: Faktura fra biogasanlæg eller internt regnskab fra driften, som dokumenterer afhentning/udbringning af gylle, skal opbevares sammen med logbogen på husdyrbruget i mindst fem år og forevises på tilsynsmyndighedens forlangende.

2.3.6 Ammoniakreducerende virkemidler (optaget på MST's teknologiliste)

Teltverdækning på gylletank

10. Åbning af teltdugen må kun ske i forbindelse med omrøring, tømning og udbringning af gylle
11. Skader på teltoverdækningen skal repareres inden for en uge efter skadens opståen.

12. Såfremt en skade ikke kan repareres inden for en uge, skal der indgås aftale om reparation inden to hverdage efter skadens opståen. Bornholms Regionskommune skal straks underrettes herom.

Egenkontrol

13. Der skal føres en logbog for gyllebeholdere med fast overdækning, hvori eventuelle skader på telt-overdækningen noteres med angivelse af dato for skaden samt dato for reparation. Logbogen skal opbevares på husdyrbruget i perioden mellem to samlede miljøtilsyn og forevises på tilsynsmyndighedens forlangende.
14. Rapporter skal opbevares på husdyrbruget i mindst fem år og forevises på tilsynsmyndighedens forlangende.

Gyllekølingsanlæg – vilkår vil kun være gældende, hvis eksisterende slagtesvinestald 1 benyttes i trin 3

15. Gyllekanalerne i den nye smågrisestald - i alt 488 m² - skal være forsynet med køleslanger, der er forbundet med en varmepumpe.
16. Varmepumpen skal levere en årlig køleydelse på mindst 53.436 kWh.
17. Varmepumpen skal være forsynet med en timetæller til dokumentation af årlig driftstid.
18. Den årlige driftstid skal være mindst 8.760 timer.
19. Gyllekølingsanlægget skal være forsynet med et trykovervågningssystem, en alarm samt en sikkerhedsanordning, der i tilfælde af lækage stopper gyllekølingsanlægget. Gyllekølingsanlægget må ikke kunne genstarte automatisk.
20. Vedligeholdelse af gyllekølingsanlægget skal ske i overensstemmelse med producentens vejledning. Vejledningen skal opbevares på husdyrbruget.
21. Ved udskiftning af varmepumpen, skal dokumentation for køleeffekt på gyllekøleanlæg indsendes til tilsynsmyndigheden før anlægget tages i drift.

Egenkontrol

22. Der skal indgås en skriftlig aftale med en godkendt montør med VPO-certifikat eller tilsvarende certificering om kontrol og service af gyllekølingsanlægget mindst én gang årligt. Den årlige kontrol skal som minimum bestå af følgende: - afprøvning og funktionssikring af trykovervågningssystemet, alarmen samt sikkerhedsanordningen, kontrol af kølekredsens ydelse.
23. Enhver form for driftsstop skal noteres i logbog med angivelse af årsag og varighed. Tilsynsmyndigheden skal underrettes ved driftsstop, der har en varighed på mere end 3 uger.
24. Registreringen fra timetæller, logbogen, den skriftlige kontrolaftale, de årlige kontrolrapporter samt øvrige servicereporter, skal opbevares på husdyrbruget i mindst fem år og forevises på tilsynsmyndighedens forlangende.

Luftrensningsanlæg

25. I den nye slagtesvinestald skal der etableres punktudsugning som beskrevet i MELT indstilling af den 1. juni 2016 pkt. "Beskrivelse af teknologien" jf. bilag 7. Ventilationen skal styres således, at de første 10 m³ pr. gris pr. time bortventileres via punktudsugningen. Luftflow udlæses via SRO anlægget Smartfarm.
26. Afkast fra gulvudsugning fra punktudsugningen skal ledes gennem et kemisk luftrensningsanlæg, der findes på Miljøstyrelsens teknologiliste, eller har opnået en vejledende udtalelse udstedt af Miljøstyrelsen.

27. Luftrensningsanlægget skal levere en ammoniakreduktion på mindst 91% af den ammoniak der suges ud under staldgulvet, og som indeholder 60 % af ammoniakken fra stalden. Samlet set skal kombinationen af gulvudsugning og luftvasker reducere ammoniakfordampningen fra anlægget med mindst 51,7 %.
28. Luftrensningsanlægget skal levere en lugtreduktion på mindst 83%. Den samlede effekt af luftrenser i kombination med 10% punktudsugning skal reducere lugtemissionen med mindst 41,4%,
29. Luftrensningsanlægget skal styres og reguleres af et SRO-anlæg, som sender fejlmeddelelser til driftsleder. SRO skal logge og dokumentere, som minimum, pH i ammoniakrensings modulet, vandtilførsel og – aftapning og flow gennem luftrenseren. SRO-anlægget skal styre luftrensningsanlægget, således at ovenstående vilkår om samlet reduktion af ammoniak overholdes.
30. Luftrenseanlægget skal indstilles til at behandle udsugningsluften fra gulvudsugget med op til 20 m³ i timen pr dyr. Minimum 10m³ luft ledes gennem luftrenseren i timen pr. dyr.
31. PH i ammoniakrensem modul skal ligge i intervallet 2,1 – 2,5.
32. Tryktabet gennem luftrenseanlægget må ikke overstige 380 pascal.
33. Luftflow gennem luftrenseanlægget skal være mellem 20.000 – 25.000 m³ i timen.
34. Luftrensningsanlægget skal være i drift året rundt, mindst 8.760 timer pr. år. Der tilladelses dog, at der kan være kortvarige driftsstop i forbindelse med service og rengøring.
35. Luftrensningsanlægget skal vedligeholdes i overensstemmelse med producentens vejledning. Producentens vejledning skal opbevares på husdyrbruget og være kendt af driftspersonalet.

2.3.7 Beplantning

---

36. Der skal etableres et 6 meter beplantningsbælte (læhegn) bestående af 3 til 5 rækker af hjemmehørende buske øst og syd for anlægget (både stalde og gylletanke). Den afskærmende beplantning må ikke overstige bygningshøjden, men skal bestå af hjemmehørende arter for området, og med samme sammensætning som eksisterende beplantning omkring maskinhal og silo mv. på Gamlevældegård.
37. Beplantningen skal etableres som angivet på bilag 4.
38. Den afskærmende beplantning skal etableres senest 1 år efter opførelse af stalde og gylletank, og den skal vedligeholdes med udskiftning af udgåede planter.
39. Eksisterende beplantning omkring ejendommen mod øst og syd skal bibeholdes, vedligeholdes og integreres med nyt beplantningsbælte, se bilag 4.

2.3.8 Affald

---

40. Arealerne omkring bygningerne og tilkørselsveje skal holdes ryddelige og fri for affald.
41. Affald skal opbevares og bortskaffes efter Bornholms Affaldsbehandlings affaldsregulativer.
42. Der skal til enhver tid foreligge dokumentation for, at affald bortskaffes miljømæssigt forsvarligt.

2.3.9 Oplag af olie

---

43. Olie skal opbevares på en sådan måde, at der ikke opstår risiko for forurening.
44. Beholdere til opbevaring af olieprodukter skal stå på et for olie vanskeligt gennemtrængeligt underlag og som minimum være overdækket med et halvtag.

45. Opbevaring af diesel/fyringsolie i overjordiske tanke skal til enhver tid ske i en typegodkendt beholder, som står overdækket på fast og tæt bund, således at spild kan opsamles, og at der ikke er mulighed for afløb til jord, kloak, overfladevand eller grundvand.
46. Tankning af diesel skal til enhver tid ske på en plads med fast og tæt bund, enten med afløb til olieudskiller eller således, at spild kan opsamles, og at der ikke er mulighed for afløb til jord, kloak, overfladevand eller grundvand.

2.3.10 Lugt

47. Der skal til stadighed opretholdes en god staldhygiejne. Bygninger, anlæg og omgivelser skal renholdes således at lugtgener begrænses mest muligt for de omkringboende.
48. Driften må ikke give anledning til væsentlige lugtgener uden for ejendommens areal. Hvis der efter kommunens vurdering opstår lugtgener, der vurderes at være væsentligt større, end der kan forventes ifølge grundlaget for tilladelsen, kan kommunen meddele påbud om, at der skal gennemføres lugtreducerende tiltag.

2.3.11 Støj

49. Virksomhedens bidrag til støjbelastningen i omgivelserne, dvs. al støj fra landbrugsdrift på ejendommens bygningsparcel, må ikke overstige følgende værdier målt ved nabobeboelser eller deres opholdsarealer:

Ugedag	Tidspunkt	Støjniveau, dB(A)	Referencetid
Mandag-fredag	Kl. 07.00-18.00	55	8 timer
Lørdag	Kl. 07.00-14.00	55	7 timer
	Kl. 14.00-18.00	45	4 timer
Søn- og helligdage	Kl. 07.00-18.00	45	8 timer
Alle dage	Kl. 18.00-22.00	45	1 time
	Kl. 22.00-07.00	40	½ time
Spidsværdi	Kl. 22.00-07.00	55	

2.3.12 Støv

50. Driften må ikke medføre væsentlige støvgener uden for ejendommens eget areal.

2.3.13 Lys

51. Driften må ikke medføre væsentlige lysgener for omkringboende.

2.3.14 Skadedyr

52. Der skal foretages effektiv fluebekæmpelse på ejendommen som minimum i overensstemmelse med de nyeste retningslinjer fra Århus Universitet, Institut for Agroøkologi, der vedligeholder Skadedyrsguiden (www.dpil.dk).
53. Ved eventuelle fluegener hos naboer skal bekæmpelse foretages på tilsynsmyndighedens forlangende og efter en forudgående godkendt plan.
54. Opbevaring af foder skal ske på en sådan måde, at der ikke opstår risiko for tilhold af skadedyr (rotter m.v.). Stalde, lagre og andre anlæg skal holdes i forsvarlig rottesikret stand og rimelig orden for at forhindre gode levedmuligheder for rotter. Bekæmpelse af rotter skal ske i henhold til aftale med autoriseret rottebekæmper.

2.3.15 Uheld og risici

---

55. Ved driftsuheld, hvor der opstår risiko for forurening af miljøet, er der pligt til øjeblikkeligt at anmelde dette til: 112 eller Bornholms Politi, tlf.: 5690 1448.
56. Der skal foreligge en beredskabsplan for Gamlevældegård, som fortæller, hvornår og hvordan der skal reageres ved uheld, som kan have konsekvenser for det eksterne miljø. Beredskabsplanen skal være tilgængelig for medarbejderne på husdyrbruget og skal opdateres, så oplysningerne i den altid er relevante og retvisende.
57. Ved driftsforstyrrelser og uheld i forbindelse med håndtering af husdyrgødning, som indebærer fare for forurening, skal forskrifterne i beredskabsplanen følges. Den driftsansvarlige har pligt til at afværge følgerne af uheld bedst muligt.

2.3.16 Miljøledelse

---

58. Der skal indføres miljøledelse på ejendommen efter miljøstyrelsens vejledning "Miljøledelse for husdyrbrug".
59. Miljøledelse skal være implementeret på husdyrbruget senest den 21. februar 2021 eller senest 6 måneder efter opførsel af den nye slagtesvinestald.

2.3.17 Ophør

---

60. Ved driftsforstyrrelser og uheld i forbindelse med håndtering af husdyrgødning, som indebærer fare forurening, skal forskrifterne i beredskabsplanen følges. Den driftsansvarlige har pligt til at afværge følgerne af uheld bedst muligt.

2.4 Gyldighed – udnyttelse og bortfald

Tilladelsen bortfalder, hvis den ikke er udnyttet inden 6 år fra denne afgørelses meddelelse (dvs. den 21. juli 2020), jf. § 59 a i husdyrbrugloven. Hvis en del af tilladelsen ikke er udnyttet, bortfalder tilladelsen for denne del. Da denne tilladelse omfatter byggeri, anses den for udnyttet, når byggeriet er afsluttet inden fristens udløb.

Hvis den udnyttede tilladelse efterfølgende ikke har været helt eller delvist udnyttet i 3 på hinanden følgende år, bortfalder den del af tilladelsen, der ikke har været udnyttet i de seneste tre år. Udnyttelse anses her for at foreligge, når mindst 25 pct. af det tilladte produktionsareal udnyttes driftsmæssigt. Med driftsmæssig udnyttelse forstås, at der på det pågældende produktionsareal mindst produceres 50 % af det mulige inden for rammerne af dyrevelfærdskrav eller andre relevante krav.

Hvis tilladelsens vilkår ikke efterleves, eller de øvrige forudsætninger for tilladelsen ikke er opfyldt, kan dette medføre, at hele eller dele af tilladelsen bortfalder.

2.5 Retsbeskyttelse og revurdering

Med denne tilladelse følger 8 års retsbeskyttelse, jf. § 40, stk. 1 i husdyrbrugloven. Dato for retsbeskyttelsens udløb er den 21. juli 2028.

Tilladelser efter § 16 a skal ikke revurderes. Dog kan tilsynsmyndigheden i henhold til gældende husdyrbruglovs § 39 meddele påbud om, at der skal gennemføres bestemte foranstaltninger, hvis husdyrbruget medfører uhygiejniske forhold eller væsentlig forurening eller nedlægge forbud mod fortsat drift, hvis forureningen ikke kan nedbringes. Påbud eller forbud efter § 39 må dog ikke meddeles, før der er forløbet 8 år efter meddelelsen af tilladelsen.

2.6 Offentlighed

Naboorientering og partshøring

Bornholms Regionskommune har i henhold til offentlighedsproceduren i husdyrbruglovens § 55 den 22. oktober 2019 foretaget en annoncering vedrørende modtagelse af ansøgning om §16a miljøgodkendelse til Gamlevældedgård. Ansøgningen er fremlagt i offentlighøring i perioden 22. oktober til 6. november 2019 ved annoncering på www.brk.dk.

Som følge af denne annoncering modtog regionskommunen ingen skriftlige henvendelser

Udkast til afgørelse om § 16 a miljøgodkendelse til Gamlevældedgård blev desuden sendt i partshøring til ansøger og dennes konsulent samt til ejere og lejere af boliger, der ligger inden for konsekvenszonen for lugt beregnet i www.husdyrgodkendelse.dk til 1054 meter fra et vægtet lugtcentrum for staldene. Desuden er udkastet sendt til ansøger og dennes konsulent, samt Bornholms Museum forud for afgørelsen, da de berøres af de ansøgte ændringer på husdyrbruget.

Der blev givet en frist på 6 uger frem til og med den 13. maj 2020 til at kommentere udkastet. Kommunen modtog 6 skriftlige bemærkninger, som er gengivet i bilag 5 – af samme bilag fremgår kommunens kommentar til de modtagne bemærkninger.

Offentliggørelse

Tilladelsen er den 21. juli 2020 offentliggjort på Bornholms Regionskommunes hjemmeside www.brk.dk/Indflydelse-Politik/Hoeringer

2.7 Klagevejledning

Bornholms Regionskommunes afgørelse kan påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet af afgørelsens adressat og enhver, der har en individuel, væsentlig interesse i sagens udfald samt Styrelsen for Patientsikkerhed. Endvidere kan en række lokale og landsdækkende foreninger og organisationer klage over visse afgørelser.

Klagefristen udløber den 18. august 2020, dvs. 4 uger fra den 21. juli 2020, hvor afgørelsen er annonceret på regionskommunens hjemmeside.

Hvis du ønsker at klage over afgørelsen, skal du sende klagen via klageportalen for Nævnenes Hus, inden klagefristen udløber. Yderligere klagevejledning og links til klageportalen findes på hjemmesiden for Nævnenes Hus <https://naevneneshus.dk/start-din-klage/miljoe-og-foedevareklagenaevnet>. Disse links fører dig til klageportalen, som du logger på med NemID. Du kan også tilgå klageportalen fra www.borger.dk eller www.virk.dk. Klagen skrives direkte i klageportalen, og det er muligt at vedhæfte dokumenter til klagen. Klagen sendes gennem klageportalen til Bornholms Regionskommune, som videresender den til Miljø- og Fødevareklagenævnet med den påklagede afgørelse og det materiale, der er indgået i sagens bedømmelse. Du får besked om videresendelsen.

En klage er indgivet, når den er tilgængelig for Bornholms Regionskommune via klageportalen. Miljø- og Fødevareklagenævnet skal som udgangspunkt afvise en klage, der kommer uden om klageportalen, med mindre du er blevet fritaget for brug af klageportalen. Hvis du ønsker at blive fritaget for at bruge klageportalen, skal du sende en begrundet anmodning til Bornholms Regionskommune. Kommunen videresender din anmodning til Miljø- og Fødevareklagenævnet, som afgør, om du kan fritages.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den klageberettigede indbetaler et gebyr på 900 kr. (private) og 1.800 kr. (virksomheder, organisationer og offentlige myndigheder) til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Betaling af klagegebyr sker online i forbindelse med indgivelse af klagen via klageportalen. Hvis gebyret ikke indbetales inden udløbet af klagefristen, afvises klagen.

Klagegebyret tilbagebetales, hvis:

- Klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves
- Klager får helt eller delvist medhold i klagen
- Klagen bliver afvist, fordi klagefristen er overskredet
- Klager ikke er klageberettiget
- Klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence

En eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal anlægges inden 6 måneder efter, at afgørelsen er meddelt den pågældende. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes fristen dog altid fra bekendtgørelsen.

3 BELIGGENHED OG LANDSKABELIGE FORHOLD

I dette kapitel beskrives og vurderes det ansøgte set i forhold til afstandskrav til naboer, vandforsyning, vandløb og søer, offentlig vej m.v. samt husdyrbrugets beliggenhed i forhold til bygge- og beskyttelseslinjer, fredninger, beskyttet natur m.v. Desuden beskrives og vurderes husdyrbrugets placering i landskabet i forhold til de landskabelige værdier.

3.1 Bygninger og faste afstandskrav

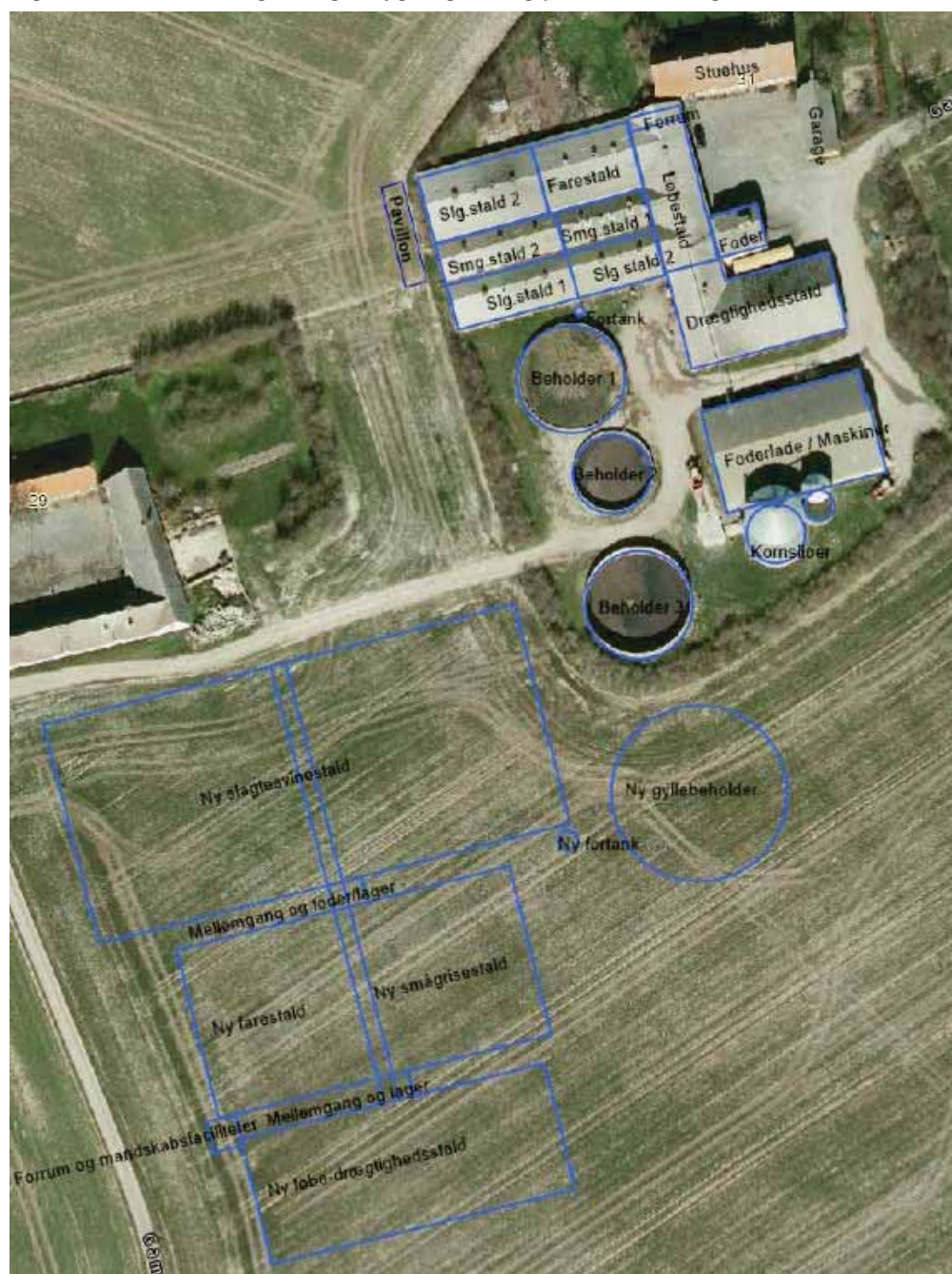

Beskrivelse

Det eksisterende bygningsanlæg på ejendommen består af stuehus, garage, foderlade, maskinhal, staldbygninger, kornsiloer og gyllebeholdere med fortank. Der foretages ingen bygningsmæssige ændringer i forhold til det eksisterende bygningsanlæg. Det eksisterende staldanlæg tages ud af drift på nær slagtesvinestald 1, der ønskes anvendt som poltekarantæne/bufferstald i ansøgt drift. Der opføres et nyt staldanlæg bestående af tre bygninger: En løbe-drægtighedsstald, en fare- og smågrisestald samt en slagtesvinestald. Bygningerne placeres umiddelbart sydvest for det eksisterende bygningsanlæg. Der opføres herudover en ny gyllebeholder og fortank. Beholderen placeres i forlængelse af de eksisterende beholder.

Bygningerne fremgår af Figur 1 herunder.

Figur 1 Eksisterende og ansøgte bygningsanlæg på Gamlevældegård.

Figur 2. Skråfoto Gamlevældegård med omgivelser (grøn cirkel angiver Gamlevældegård). Skråfoto, som indeholder data fra Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering – foto fra 19. marts 2019.

Afstandskrav i henhold til §§ 6, 7 og 8 i lov om husdyrbrug og anvendelse af gødning

Gamlevældegård er beliggende i landzone og dermed uden for eksisterende byzone og sommerhusområde. Der er ca. 1.420 m til nærmeste nuværende eller fremtidige byzone, som er Østerlars, og ca. 2,7 km til nærmeste sommerhusområde ved Melsted. Til nærmeste nabobeboelse på Gamlevældevej 29 er der 44 m. Ejendommen er ejet af ansøger. Nærmeste nabobeboelse ikke ejet af ansøger er Gamlevældevej 27 og afstanden er 270 m. Husdyrbruget ligger desuden ikke i et område i landzone, der i lokalplan er udlagt til boligformål, blandet bolig og erhvervsformål eller til offentlige formål med henblik på beboelse, institutioner, rekreative formål og lign. Nærmeste vedtagne lokalplan i landzone er ved Pyttegården, Kjeldsebyvej 3 ca. 1,4 km mod nordøst og nærmeste kommuneplan er boligområde ved Østerlars ca. 1,4 km mod syd.

Grænsen for Natura 2000-området "Randkløve Skår" ligger ca. 1,3 km nord for Gamlevældegård. Inden for området findes ammoniakfølsomme naturtyper (strandeng og overdrev), der er omfattet af udpegningsgrundla-

get for området og er kortlagt, samt § 3 beskyttede heder og overdrev. Disse naturtyper er omfattet af husdyrgodkendelseslovens § 7, stk. 1, nr. 1.

Nærmeste ammoniakfølsomme naturområde beliggende uden for internationale naturbeskyttelsesområder, defineret som heder over 10 ha og overdrev større end 2,5 ha, som er beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3 og dermed omfattet af § 7, stk. 1, nr. 2, er et overdrev beliggende ved Stangevej ca. 2,3 km vest for ejendommen.

Opmålingerne, som fremgår af nedenstående, er foretaget til nærmeste ændrede eller nye staldafsnit. Tilsvarende er afstande til kategori 1- og kategori 2-natur opmålt.

Tabel 1. Afstande og afstandskrav iht. husdyrbruglovens § 6 og § 7

Målepunkt	Afstand fra nærmeste staldbygning	Afstandskrav (jf. § 6 og § 7 i husdyrbrugloven)
Eksisterende eller ifølge kommuneplanens rammedel fremtidigt byzone- eller sommerhusområde (Fremtidig byzone ved Østerlars)	Ca. 1,4 km	50 m
Område i landzone, der i lokalplan er udlagt til boligformål, blandet bolig- og erhvervsformål eller til offentlige formål med henblik på beboelse, institutioner, rekreative formål o. lign. (Lokalplan 08-03 Feriebebyggelse Pyttegården Østerlars)	Ca. 1,4 km	50 m
Nabobeboelse (Gamlevældevej 27)	270 m	50 m
Ammoniakfølsomme naturtyper inden for internationale naturbeskyttelsesområder (Kortlagt habitatnatur i Natura 2000-området Randkløve Skår)	Ca. 1,4 km	10 m
Ammoniakfølsomme naturtyper uden for internationale naturbeskyttelsesområder (Beskyttet overdrev ved Stangevej)	Ca. 2,3 km	10 m

Tabel 2. Afstande og afstandskrav iht. husdyrbruglovens § 8

Målepunkt	Afstand fra ny staldbygning	Afstandskrav (jf. § 8 i husdyrbrugloven)
Ikke almene vandforsyningsanlæg (enkeltindvinder)	Ca. 285 m	25 m
Almene vandforsyningsanlæg (vandværk/boring)	Ca. 2 km	50 m
Vandløb og dræn	416 m til vandløb 15 m til dræn	15 m (100 m*)
Søer > 100 m ²	612 m	15 m (100 m*)
Offentlig vej og privat fællesvej	101 m	15 m
Levnedsmiddelvirksomhed	264 m	25 m
Beboelse på ejendommen	105 m	15 m
Naboskel	135 m	30 m

* Afstandskrav fra gødningsopbevaringsanlæg til flydende husdyrgødning til åbne vandløb og til søer større end 100 m².

Arealet, hvor den nye stald placeres, er drænet. Drænen placeret nærmere end 15 m fra den nye stald, vil i forbindelse med byggeriet blive afskåret og/eller omlagt, så afstandskravet opfyldes.

Kommunens bemærkninger og vurdering

Bornholms Regionskommune vurderer, at de nye stalde er erhvervsmæssigt nødvendige for ejendommens drift, idet der er tale om staldbygninger, som er en forudsætning for at ejendommens primære landbrugsdrift kan udvikle sig.

Bornholms Regionskommune konstaterer, at staldene overholder de krævede mindsteafstande til nabobeboelser og beboelsesområder, ammoniakfølsom natur, vandforsyningsanlæg, vandløb og søer, veje, levnedsmiddelvirkning, beboelse på ejendommen og naboskel.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der ikke stillet vilkår vedr. afstandskrav.

3.2 Bygge- og beskyttelseslinjer og placering i landskabet

Beskrivelse

Området omkring Gamlevældegård er i Bornholms Regionskommunes Kommuneplan 2013 udpeget som særligt værdifuldt landbrugsområde. Hovedhensynet i disse områder er at sikre dyrkningsmuligheder, landbrugets investeringer i produktionsapparatet og mulighederne for en rationel landbrugsdrift. Dog må miljø, natur, kulturhistoriske interesser og de mange mindre levesteder for dyre- og planteliv ikke forringes af landbrugsdriften.

Gamlevældegård er beliggende inden for kystnærhedszonen, som går 3 km inde fra kysten. Dette har dog ingen betydning for byggeri, der er erhvervsmæssigt nødvendigt for den pågældende ejendoms drift som landbrugsejendom.

Gamlevældegård ligger uden for arealer, som i kommuneplan 2013 er udpeget som særligt naturområde, interesseområde for natur, landskab og økologiske forbindelser, kulturmiljøområde, geologisk interesseområde eller til formål knyttet til rekreation og fritid.

Nærmeste beskyttede naturareal er en eng placeret ca. 535 m syd for det nye staldanlæg. En beskyttet sø er placeret ca. 610 m syd for det nye staldanlæg og i en afstand op til 1.000 m fra ejendommen er der yderligere 2 små beskyttede søer/vandhuller.

Et skovområde syd for Gamlevældegård er udpeget som gammel skovjordbund og er derfor potentiel ammoniakfølsom skov. Skoven er placeret 470 m fra nærmeste staldbygning. Indenfor 1.000 m er der placeret yderligere 6 skovområder udpeget med gammel skovbund og dermed potentielt ammoniakfølsomme skove.

Der er herudover ingen beskyttede naturområder inden for en radius af 1.000 m fra ejendommen.

Et areal syd for Gamlevældegård er udpeget som lavbundsområde. Fra den nye stald til nærmeste lavbundsområde er der ca. 600 m.

Anlægget er placeret uden for alle øvrige bygge- og beskyttelseslinjer og andre relevante udpegninger som angivet i nedenstående Tabel 3 Afstande i forhold til beskyttelseslinjer og andre relevante udpegninger.

Tabel 3 Afstande i forhold til beskyttelseslinjer og andre relevante udpegninger.

Nærmeste...	Afstand fra nærmeste stald-bygning	Berøres Gamlevældegård?
Skovbyggelinje (300 m)	205 m	Nej
Fortidsmindebeskyttelseslinje (100 m)	680 m	Nej
Strandbeskyttelseslinje (300 m)	Ca. 1.250 m	Nej
Sø- og åbeskyttelseslinje (150 m)	Ca. 4.900 m	Nej
Kirkebyggelinje	Ca. 1.300 m	Nej
Vejbyggelinje	Ca. 1.400 m	Nej
Internationale beskyttelsesområder – Natura 2000	Ca. 1.340 m	Nej
Beskyttede naturområder (§ 3-områder)	Ca. 470 m	Nej
Lavbundsområder	Ca. 600 m	Nej
Fredede områder	Ca. 1.560 m	Nej
Beskyttede sten- og jorddiger (som er registreret)	Ca. 540 m	Nej

Bygningernes udtryk i landskabet

Det nuværende bygningsæt på Gamlevældegård er opført i gule mursten med gråt eternittag. Stuehuset med rødt tegltag. Maskinladen er opført i metalplader. Bygningerne har en væghøjde på mellem 2,5 og 3,5 m og taghældninger mellem 15-30 grader.

Den nye løbe- og drægtighedsstald bliver 26,2 m bred, 63,6 m lang og 6,2 m høj. Fare- og smågrisestalden bliver 35,6 m bred, 69,9 m lang og 7,5 m høj. Slagtesvinestalden bliver 46,4 m bred, 99,1 m lang og 8,9 m høj. Alle stalde får en væghøjde på 2,6 m og en taghældning på 15 grader. Den nye babystald i form af en pavillon bliver 4,4 m bred, 20 m lang og 3,0 m høj med fladt tag (hældning: 2 grader). Staldene placeres i samme niveau. Bygningerne opføres i betonelementer med søsten og med gråt eternittag.

Det nye staldanlæg kommer til at ligge forholdsvist højt i landskabet, der er skrående mod øst. Staldanlægget kommer til at ligge i samme niveau (kote), som det eksisterende staldanlæg og som bygningsanlægget på ejendommen Gamlevældevej 29 (ejet af ansøger). En taghældning på 15 grader er valgt fremfor 20 grader for at reducere bygningshøjden. Der vil blive etableret en afskærmende beplantning omkring staldanlægget.

Figur 3. Gamlevældegård set fra Gamlevældevej mod nordøst. Cowi vejfoto 29. maj 2018.

Figur 4. Gamlevældegård set fra Gamlevældevej mod nordvest. Cowi vejfoto 29. maj 2018.

Kommunens bemærkninger og vurdering

Bornholms Regionskommune vurderer, at alle bygge- og beskyttelseslinjer er overholdt i forhold til både eksisterende bygninger, det nye staldanlæg og den nye gyllebeholder.

Det er Bornholms Regionskommunes vurdering, at etableringen af den nye stald vil blive synlig i landskabet, idet Gamlevældegård ligger højt i terrænet, som på den modsatte side af den offentlige vej, Gamlevældevej, falder mod havet. Det nye staldanlæg placeres både i tilknytning til eksisterende bygninger på Gamlevældegård, Gamlevældevej 31 og Gamlevældegård, Gamlevældevej 29 – begge ejendomme ejes af ansøger Christian Koefoed. De to eksisterende bygningsæt vil danne "ryg" for det nye staldanlæg, og dermed vil det nye byggeri opleves som en integreret del af begge de eksisterende bygningsæt på de to Gamlevældegårde. Det er regionskommunens vurdering af ansøgers valg af taghældning på 15 grader fremfor 20 grader er hensigtsmæssigt, idet bygningers højde reduceres. Endvidere vil den afskærmende beplantning omkring staldanlægget medvirke til at de nye bygningskroppe vil knytte sig stærkere til de eksisterende bygningsanlæg på de to Gamlevældegårde.

Bornholms Regionskommune vurderer, at projektet ikke er i strid med hensynet til de landskabelige, kulturhistoriske, naturmæssige, geologiske eller rekreative interesser i området eller for områdets naturlokaliteter eller fortidsminder.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der stillet vilkår vedr. placering i landskabet.

4 HUSDYRPRODUKTION

I dette kapitel beskrives og vurderes husdyrholdets sammensætning, staldindretning samt produktion og håndtering af husdyrgødning.

4.1 Husdyrhold og staldanlæg

Beskrivelse

Staldanlægget på Gamlevældegård anvendes i nudrift til sohold med produktion af smågrise og slagtesvin.

I det eksisterende staldanlæg er drægtighedsstalden indrettet med delvist fast gulv til løsgående golde og drægtige søer. Løbestalden er indrettet til fikserede søer og delvist fast gulv og indeholder derudover stier til løbeklare polte. Farestalden er indrettet med kassestier og delvist fast gulv. Der er to staldafsnit til smågrise. Det ene er indrettet med 2-klimastier med delvist fast gulv og det andet med fulddrænet gulv i form af 50 % drænet gulv og 50% spalter. Slagtesvinestaldene (1+2) er indrettet med 50-75% fast gulv.

Det eksisterende staldanlæg tages ud af drift på nær en del af slagtesvinestald 1. Der foretages kun mindre ændringer af inventar og produktionsarealet i stalden reduceres.

Den nye babystald i form af en pavillon er indrettet som to-klimastald med delvist fast gulv.

I det nye staldanlæg indrettes de nye farestald til løsgående diegivende søer i stier med fuldspaltegulv. Løbe- og drægtighedsstalden indrettes til løsgående søer og med delvist fast gulv. Smågrisestalden indrettes med to-klimastier med delvist fast gulv.

Figur 5. Anlægget på Gamlevældegård med eksisterende bygninger, samt placering af projekterede bygninger.

Produktionsarealet er beregnet som det totale areal fratrukket arealer, hvor dyrene ikke kan opholde sig og afsætte gødning, som gange, inventar og foderautomater. Drivgange og udleveringsramper, hvor dyrene kun opholder sig kortvarigt, indgår heller ikke i produktionsarealet.

For den eksisterende slagtesvinestald reduceres produktionsarealet i ansøgt drift.

Staldtegninger og selve beregningen af produktionsarealerne fremgår af bilag 1 og 2.

Den nye slagtesvinestald etableres med punktudsugning og luften herfra ledes gennem en luftrensner, der reducerer ammoniak og lugt. Den valgte renser Agri AirClean er optaget på Miljøstyrelsens Teknologiliste med en reduktion på 91% ammoniak og 83% lugt. Renseren er endvidere dokumenteret godkendt til brug i kombination med punktudsugning. Afprøvninger har vist, at ved 10% punktudsugning opsamles 65% af ammoniakemissionen og 50% af lugtemissionen fra stalden. Den samlede effekt af luftrenseren i kombination med 10% punktudsugning beregnes til:

$0,7 \times 91\% - 12\% = 51,7\%$ reduktion af ammoniak

$0,39 \times 83\% + 9\% = 41,4\%$ reduktion af lugt

Den nye smågrisestald etableres med gyllekøling. Gyllekølingen får en køleeffekt på 12,5 W pr. m² i 8.760 timer pr. år, hvilket giver en reduktion på 10,0% ammoniak og 9,6% lugt fra stalden. Gyllekølingen anvendes kun, hvis en del af eksisterende slagtesvinestald 1 benyttes i ansøgt drift (trin 3).

I tabellerne herunder (4a, 4b og 4c) ses Staldtyper, dyrehold, miljøteknologi og produktionsareal i ansøgt drift for de 3 trin, som ansøgt drift er inddelt i. Trin 3 er worst case scenarie, og derfor indledes med trin 3.

Tabel 4a. Staldtyper, dyrehold, miljøteknologi og produktionsareal i ansøgt drift (trin 3).

Staldafsnit	Staldtype	Dyretype	Miljøteknologi (NH ₃ -N effekt)	Staldstørrelse* (m ²)	Produktionsareal (m ²)	Produktionsareal andel
Eks. slagtesvinestald 1	50-75 % fast gulv	Slagtesvin	+	244	150	61 %
Ny farestald	Kassestier, fuldspaltegulv	Søer, diegivende	+	1.225	987	81%
Ny løbe-drægtighedsstald	Løsgående, delvist spaltegulv	Søer, golde og drægtige	+	1.622	1.388	86 %
Ny smågrise	To-klimastald, delvist spaltegulv	Smågrise	(Gyllekøling 10%, 8.760 timer)	1.211	970	80 %
Ny slagtesvinestald	25-49 % fast gulv	Slagtesvin	Luftrensner, 51,7 %, 8.760 timer	4.526	3.198	71 %
I alt				8.828	6.693	

Tabel 5b. Staldtyper, dyrehold, miljøteknologi og produktionsareal i ansøgt drift (trin 2).

Staldafsnit	Staldtype	Dyretype	Miljøteknologi (NH ₃ -N effekt)	Staldstørrelse* (m ²)	Produktionsareal (m ²)	Produktionsareal andel
Eks. farestald	Kassestier, delvist spaltegulv	Søer, diegivende	+	275	244	89 %
Eks. løbestald	Individuel opstaldning, delvist spaltegulv	Søer, golde og drægtige,	+	295	267	91%
Eks. drægtighedsstald	Løsgående, delvist spaltegulv	Søer, golde og drægtige	+	510	485	95 %
Eks. smågri-	Drænet gulv + spalter (50% /	Smågrise	+	147	131	89 %

sestald 1	50%)					
Eks. smågri- sestald 2	To-klimastald, deltvist spaltegulv	Smågrise	+	196	171	87 %
Eks. slagte- svinestald 1	Slagtesvin, 50-75 % fast gulv	Slagtesvin	+	244	220	90 %
Eks. slagte- svinestald 2	Slagtesvin, 50-75 % fast gulv	Slagtesvin	+	169	152	90 %
Eks. slagte- svinestald 3	Slagtesvin, 50-75 % fast gulv	Slagtesvin	+	331	290	88 %
Ny pavillon	To-klimastald, deltvist spaltegulv	Smågrise	+	88	84	95 %
Ny slagtesvi- nestald	25-49 % fast gulv	Slagtesvin	Luftrensere, 51,7 %, 8.760 timer	4.526	3.198	71 %
I alt				6.781	5.242	

Tabel 6c. Staldtyper, dyrehold, miljøteknologi og produktionsareal i ansøgt drift (trin 1).

Staldafsnit	Staldtype	Dyretype	Miljøteknologi (NH ₃ -N effekt)	Stald- størrelse* (m ²)	Produktions- areal (m ²)	Produktions- areal andel
Eks. farestald	Kassestier, delvist spaltegulv	Søer, diegivende	+	275	244	89 %
Eks. løbestald	Individuel opstald- ning, delvis spal- tegulv	Søer, golde og drægtige,	+	295	267	91%
Eks. drægtig- hedsstald	Løsgående, delvis spaltegulv	Søer, golde og drægtige	+	510	485	95 %
Eks. smågri- sestald 1	Drænet gulv + spalter (50% / 50%)	Smågrise	+	147	131	89 %
Eks. smågri- sestald 2	To-klimastald, deltvist spaltegulv	Smågrise	+	196	171	87 %
Eks. slagte- svinestald 1	Slagtesvin, 50-75 % fast gulv	Slagtesvin	+	244	220	90 %
Eks. slagte- svinestald 2	Slagtesvin, 50-75 % fast gulv	Slagtesvin	+	169	152	90 %
Eks. slagte- svinestald 3	Slagtesvin, 50-75 % fast gulv	Slagtesvin	+	331	290	88 %
Ny pavillon	To-klimastald, deltvist spaltegulv	Smågrise	+	88	84	95 %
I alt				2.255	2.044	

I tabel 5 er redegjort for Staldtyper, dyrehold, miljøteknologi og produktionsareal i nudrift og 8 års drift.

Tabel 7. Staldtyper, miljøteknologi, dyrehold og produktionsareal i nudrift og 8 års drift.

Staldafsnit	8 års drift			Tilladt nudrift		
	Staldafsnit, staldtype og dyretype	Staldstørrelse* (m ²)	Produktionsareal (m ²)	Staldafsnit, staldtype, dyretype og teknologi	Staldstørrelse* (m ²)	Produktionsareal (m ²)
Eks. farestald	Søer, diegivende, kassestier, delvist spaltegulv	275	244	Søer, diegivende, kassestier, delvist spaltegulv	275	244
Eks. løbestald	Søer, golde og drægtige, individuel opstaldning, delvis spaltegulv	295	267	Søer, golde og drægtige, individuel opstaldning, delvis spaltegulv	295	267
Eks. drægtighedsstald	Søer, golde og drægtige, løsgående, delvis spaltegulv	510	485	Søer, golde og drægtige, løsgående, delvis spaltegulv	510	485
Eks. smågrise-stald 1	Smågrise, drænet gulv + spalter (50% / 50%)	147	131	Smågrise, drænet gulv + spalter (50% / 50%)	147	131
Eks. smågrise-stald 2	Smågrise, to-klimastald, delvist spaltegulv	196	171	Smågrise, to-klimastald, delvist spaltegulv	196	171
Eks. slagtesvinestald 1	Slagtesvin, 50-75 % fast gulv	244	220	Slagtesvin, 50-75 % fast gulv	244	220
Eks. slagtesvinestald 2	Slagtesvin, 50-75 % fast gulv	169	152	Slagtesvin, 50-75 % fast gulv	169	152
Eks. slagtesvinestald 3	Slagtesvin, 50-75 % fast gulv	331	290	Slagtesvin, 50-75 % fast gulv	331	290
	I alt	2.166	1.960	I alt	2.166	1.960

*Tal for staldstørrelse er angivet som indsendt i bilag til ansøgning. Disse afviger fra tal i den elektroniske ansøgning, men tallene i bilaget anses for mere præcise. Tallene for produktionsareal, som er det betydende i ansøgningen, er ens i bilaget og i den elektroniske ansøgning.

I udleveringsrummet medregnes ikke som produktionsareal, idet der kun kortvarigt er dyr og der rengøres senest 12 timer efter, at dyrene har forladt arealet.

Kommunens bemærkninger og vurdering

Bornholms Regionskommune vurderer, at ansøger på tilfredsstillende vis har redegjort for produktionsarealet, og at produktionsareal samt dyretype angivet for eksisterende stalde er i overensstemmelse med lovlig nudrift.

Der gøres opmærksom på, at på arealer, hvor der kortvarigt er dyr, men som ikke medregnes som produktionsareal, skal der i henhold til husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen foretages effektiv rengøring efter endt ophold. Dette gælder på Gamlevældegård udleveringsområde/rampe og drivgange. Rengøring skal foretages senest 12 timer efter, at dyrene har forladt arealet (hvis dyrene dagligt har adgang på arealet, skal rengøring dog ske senest efter 4 timer).

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der stillet vilkår vedr. produktionsareal, stalddtype og dyretype. Der er endvidere stillet vilkår om brug af gyllekøling og luftrensere som ammoniakreducerende teknologi herunder vilkår om anlæggets årlige køleydelse og vilkår til egenkontrol.

4.2 Produktion og håndtering af husdyrgødning

Beskrivelse

På Gamlevældegård er der i alt 3 eksisterende gyllebeholdere med kapacitet fra 630 m³ til 1.509 m³ og en fortank på 10 m³. Fortanken har fast overdækning i form af betonlåg, mens de 3 gyllebeholdere har ikke fast overdækning. Beholderne holdes dækket med naturligt flydelag. Der føres løbende kontrol (og logbog) med flydelaget i henhold til lovgivningen. Beholderne er tilmeldt beholderkontrol. Der føres journal over spredning af gødning på markerne i form af mark- og gødningsplan.

I ansøgt drift opføres en ny gyllebeholder på 4.000 m³ og en ny fortank på 30 m³. Beholderen og fortank overdækkes.

Tabel 8. Data om gyllebeholdere til rådighed for produktionen på Gamlevældegård

Lager	Kapacitet (m ³)	Overfladeareal (m ²)	Overdækning
Gyllebeholder 1	1.509	374	Naturligt flydelag
Gyllebeholder 2	630	212	Naturligt flydelag
Gyllebeholder 3	1.509	374	Naturligt flydelag
Fortank	10	4	Betonlåg
Ny gyllebeholder	4.000	997	Teltoverdækning
Ny fortank	30	13	Betonlåg
I alt	7.688	1.974	

Udover Gamlevældegård omfatter bedriften også ejendommen Bugge Mølle, Vietsvej 8 og her forefindes en gyllebeholder med kapacitet til 570 m³. Denne beholders kapacitet svarer til den eksisterende slagtesvineproduktion på Bugge Mølle.

Den samlede opbevaringskapacitet i gyllebeholder på Gamlevældegård bliver på 7.688 m³, hvilket ved krav om 9 måneders opbevaringskapacitet giver mulighed for opbevaring af 10.250 m³ gylle.

Den samlede gødningsproduktion i trin 3 opgøres til ca. 15.500 tons inkl. regnvand og vaskevand i henhold til normal.

Den samlede opbevaringskapacitet på bedriften, svarer til knap 6 måneders opbevaring. Der er krav om mindst 9 måneders opbevaring for at leve op til husdyrgødningsbekendtgørelsen. Kapaciteten er reelt større end beregnet, idet regnvand i den nye gyllebeholder med overdækning kan fratrækkes og opbevaringskapaciteten i gyllekanalerne ikke indregnet.

Der vil blive indgået en aftale med Bornholms Bioenergi A/S og gylleaftaler om afsætning af den overskydende gødningsproduktion, svarende til ca. 5.000 tons.

Gødningsproduktionen opgøres årligt i forbindelse med udarbejdelse af gødningsregnskabet. Hvis den maksimale gødningsmængde overskrides i forhold til opbevaringskapacitet, vil den afsatte mængde til fx biogasanlægget Bornholms Bioenergi A/S blive øget.

I nedenstående tabel ses data om gyllebeholdere til rådighed for produktionen.

Tabel 9. Data om gyllebeholdere til rådighed for produktionen på bedriften Gamlevældegård.

Produktionsanlæg	Lager	Kapacitet (m ³)	Overdækning
Gamlevældegård	Gyllebeholder	1.509	Naturligt flydelag
Gamlevældegård	Gyllebeholder	630	Naturligt flydelag
Gamlevældegård	Gyllebeholder	1.509	Naturligt flydelag
Gamlevældegård	Fortank	10	Betonlåg
Gamlevældegård	Ny gyllebeholder	4.000	Teltoverdækning
Gamlevældegård	Ny fortank	30	Betonlåg
I alt		7.688	

Kommunens bemærkninger og vurdering

Der er samlet på de fem produktionsanlæg tilstrækkelig med kapacitet til opbevaring af den producerede husdyrgødning, idet der afsættes gylle svarende til 5.000 m³ årligt til Bornholms Bioenergi.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der ikke stillet vilkår vedr. produktion og håndtering af husdyrgødning.

5 RESSOURCEFORBRUG

I dette kapitel beskrives og vurderes det nuværende og forventede årsforbrug samt håndteringen af ressourcerne foder, vand, energi m.m. Tiltag til fremme af ressourceudnyttelsen er desuden behandlet.

5.1 Foder og foderopbevaring

Beskrivelse

Foderet opbevares i foderlader samt i udendørs kornsiloer. Foderet er baseret på korn, soja samt vitaminer og mineraler. Alt foder blandes i foderladen.

Der anvendes tørfoder i drægtighedsstald og farestald og vådfoder i de øvrige staldafsnit. Til søerne vil der blive anvendt 3 forskellige blandinger, således der anvendes en særskilt blanding til søerne i henholdsvis løbestald, drægtighedsstald og farestald. Til smågrise og slagtesvin anvendes fasefodring med 4 forskellige blandinger.

Der vil i trin 3 blive forbrugt ca. 5.000 tons foder årligt til produktionen på Gamlevældegård.

Foderet blandes ud fra foderoptimeringer foretaget af konsulent. Foderplaner/foderstrategi revideres årligt eller efter behov for at sikre at den mest optimale fodring. Der foretages analyser af korn årligt og foderblandinger efter behov. Foderforbruget registreres løbende og opgøres 4 gange årligt i forbindelse med udarbejdelse af effektivitetskontrol. Foderets indhold af råprotein og fosfor følger de gældende normer.

BAT

Med den nye husdyrbruglov indføres stipladsmodellen. I stipladsmodellen inddrages den nyeste faglige viden om ammoniakfordampning (emission) fra gødningsoverfladerne, da ammoniakemissionen i højere grad af-

hænger af produktionsarealets størrelse end af det årligt producerede antal dyr. Dermed er ammoniakemissionen fra en stald relativt konstant uanset produktivitetsudsving. Stipladsmodellen anvendes både i forhold til fast og flydende gødning, og også lugtemissionerne fastsættes med udgangspunkt i overfladearealerne. Der indgår tillige en model for emissioner fra gødningslagre baseret på beholderens overfladeareal.

Emissionsfaktorer, der tidligere blev beregnet med udgangspunkt i antallet af dyr og dyrenes vægt eller ydelse, bliver i stipladsmodellen i stedet for fastsat som en emission pr. m² produktionsareal pr. år for forskellige staldtyper, dyretyper og evt. miljøteknologi samt for overfladeareal og gødningstype for opbevaringsanlæg til husdyrgødning. Dermed er den fodringsmæssige styring allerede indarbejdet i husdyrbrugloven, hvorfor dette ikke vil blive gennemgået yderligere.

Kommunens bemærkninger og vurdering

Bornholms Regionskommune vurderer, at foderhåndtering som beskrevet ikke vil give anledning til en væsentlig miljøpåvirkning.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der ikke stillet vilkår vedr. foder og foderopbevaring.

5.2 Vand

Beskrivelse

Ejendommens vandforsyning er offentlig.

Hovedparten (ca. 85 %) af vandforbruget går til drikkevand til dyrene, mens den resterende del går til vask af staldanlæg og til overbrusning. Der anvendes herudover en mindre mængde vand til vask af maskiner og redskaber. Vandforbruget opgøres en gang årligt.

Det årlige vandforbrug ligger på ca. 5.000 m³ i nudrift. I ansøgt drift (trin 3) forventes vandforbruget at blive øget til ca. 15.000 m³ pr. år i ansøgt drift. Produktionens vandforbrug går primært til dyrenes drikkevand. Drikkesystemerne i staldene er moderne anlæg, som er udviklet, så vandspild undgås eller mindskes. Overbrusning anvendes til køling i varme perioder. Hyppighed og varighed af overbrusningen afpasses løbende til temperaturen. Staldene iblødsættes inden vask foretages med højtryksrensere. Vandforbruget følges løbende med henblik på at identificere eventuelle defekter og forebygge spild.

Vandbesparende foranstaltninger (BAT):

Ejendommens vandforbrug går primært til drikkevand og her vil en besparelse være i modstrid med dyrevelfærden. BAT ifølge referencedokumentet for bedste tilgængelige teknikker (BREF) er anvendelse højtryksrensning til vask af stalde, og valg af udstyr, der er tilpasset den aktuelle dyretype, placering af drikkenipler er placeret over trug. De valgte tiltag på ejendommen opfylder derfor BAT for vandforbrug.

Kommunens bemærkninger og vurdering

Bornholms Regionskommune vurderer, at husdyrbruget med de beskrevne tiltag lever op til BAT i forhold til god effektiv vandudnyttelse. Bornholms Regionskommune vurderer, at der ikke vil være en væsentlig påvirkning af omgivelserne ved den beskrevne vandanvendelse.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der ikke stillet vilkår vedr. vandforbrug på ejendommen.

Energi

Beskrivelse

Der anvendes energi til belysning, ventilation og luftrensere samt til pumpning af gylle og markdrift.

På Gamlevældegård forbruges el primært til ventilation og belysning. Alle stalde er indrettet med mekanisk ventilation. Derudover anvendes el til pumpning af gylle. I ansøgt drift vil der desuden blive forbrugt el i forbindelse med gyllekøling og luftrensere.

Det årlige elforbrug ligger på ca. 100.000 kWh. I ansøgt drift (trin 3) forventes elforbruget at blive ca. 300.000 kWh. Det årlige forbrug af dieselolie ligger på ca. 15.000 liter. Forbruget forventes uændret i ansøgt drift. I stalden anvendes olie til varmekanon i forbindelse med udtørring efter vask. Rest til markdrift. Til opvarmning vil der i ansøgt drift blive anvendt varme fra gyllekøling.

Elforbruget opgøres en gang årligt.

Ventilationsanlægget er dimensioneret efter staldenes belægningsgrad og styres automatisk efter temperaturen. Anlæggene rengøres og efterses inden indsættelse af et nyt hold grise for at sikre et minimalt energiforbrug og optimal ydelse af anlæggene. Ved strømsvigt eller forhøjede temperaturer i stalden aktiveres nød opluk og der gives en alarm.

Ventilationen i det nye staldanlæg vil blive superlavenergitypen (LPC/EC). Ved udskiftning af ventilationsanlæg i den eksisterende slagtesvinestald vil der blive valgt lavenergityper.

I den nye stald vil al belysning blive LED.

Gyllekølingsanlægget, der etableres i smågrisestalden, henter varme fra gyllen til opvarmning af især farestald og smågrisestald samt forrum/mandskabsfaciliteter. Ved brug af gyllekøling kan der opnås en varmeeffekt på ca. 3 gange den forbrugte strømeffekt. I nudrift anvendes varme fra træpille/flisfy.

Energibesparende foranstaltninger (BAT)

BAT ifølge referencedokumentet for bedste tilgængelige teknikker (BREF) er etablering lavenergibelysning, eftersyn og rengøring af ventilatorer, temperatur styring og brug af varmepumpe. De valgte tiltag på ejendommen opfylder derfor BAT for elforbrug.

Kommunens bemærkninger og vurdering

Bornholms Regionskommune vurderer, at husdyrbruget med de beskrevne tiltag lever op til BAT i forhold til godt effektiv energiudnyttelse og samtidig udnyttes mest effektivt.

Bornholms Regionskommune vurderer, at der ikke vil være en væsentlig påvirkning af omgivelserne ved den beskrevne energianvendelse.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der ikke stillet vilkår vedr. energi.

5.3 Diverse hjælpestoffer

Beskrivelse

Der opbevares pesticider og olieprodukter på Gamlevældegård.

Til dieselolie forefindes en tank på 3.000 l. Tanken er godkendt og placeret på fast bund uden afløb i maskinladen.

Kemikalier opbevares aflåst i særskilt kemirum i maskinladen.

Rengøringsmidler med ubrudt emballage opbevares og rengøringsmidler i brug opbevares i forbindelse med forrum. I ansøgt drift vil midlerne blive opbevaret ved ny mellemgang.

Veterinærmedicin anvendes efter anvisning fra dyrlæge. Medicin opbevares ved forrum.

Kommunens bemærkninger og vurdering

For at beskytte jord og grundvand stiller Bornholms Regionskommune vilkår om opbevaring af olieprodukter. Ud fra den beskrevne håndtering og det beskedne forbrug af de nævnte hjælpestoffer vurderer kommunen, at der ved overholdelse af vilkåret og de generelle regler for brug og opbevaring ikke vil være væsentlig risiko for forurening forårsaget af anvendelsen.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der stillet vilkår vedr. oplag af olieprodukter.

---

6 RESTSTOFFER

I dette kapitel beskrives og vurderes de forventede reststoffer fra produktionen i form af spildevand og affald.

6.1 Spildevand

Beskrivelse

Der vil blive etableret toilet og bad i det nye produktionsanlæg i forbindelse med forrum. Spildevandet herfra ledes til septiktank.

I staldene vaskes en sektion efter hvert hold i farestald, smågrisestald og slagtesvinestald, svarende til én sektion pr. uge. Det øvrige staldanlæg vaskes en gang årligt. Rengøringen omfatter ventilationsanlæg etc. Al vand fra rengøring af stalde ledes til gyllebeholder.

Vask af maskiner, traktorer mv. foregår på vaskeplads på ansøgers anden ejendom Bugge Mølle: Spildevandet ledes til gylletank.

Den årlige spildevandsmængde fra produktionen anslås til ca. 2.500-3.000 m³.

Kommunens bemærkninger og vurdering

Spildevand fra rengøring af stalde og lignende skal ledes til samletank eller gyllesystem og skal anvendes i henhold til reglerne i bekendtgørelse om erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v.

Bornholms Regionskommune vurderer, at den beskrevne spildevandshåndtering ikke vil medføre væsentlig miljøpåvirkning.

Bornholms Regionskommune bemærker, at hvis der foretages ændringer i afløbsforholdene for tag- og overfladevand i forbindelse med gennemførelse af byggeprojektet, skal der indhentes accept fra spildevandsmyndigheden.

Bornholms Regionskommune vurderer, at husdyrbruget med de beskrevne tiltag lever op til BAT i forhold til emissioner fra spildevand.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der ikke stillet vilkår vedr. produktion og håndtering af spildevand.

6.2 Affald

Beskrivelse

Alt affald bortskaffes efter Bornholms Affaldsbehandlings affaldsregulativ. Medicinrester samt olie- og kemikalieaffald bortskaffes efter anvisning på etiket/produktblad.

Døde dyr afhentes til destruktion af DAKA Denmark A/S, Buldregårdsvej 2, 3700 Rønne. I ansøgt drift forventes en generel reduktion i dødeligheden i de forskellige dyregrupper. Dødeligheden blandt søer og smågrise forventes at ligge på ca. 10 % og dødeligheden blandt slagtesvinene på ca. 3 % årligt i ansøgt drift.

Afhentning af døde dyr foregår ved, at de døde dyr anbringes køligt indtil de overføres til afhentningspladsen forud for afhentning. Den nuværende plads er placeret tæt på staldanlægget i forbindelse med indkørsel. I ansøgt drift vil der blive etableret en afhentningsplads ved indkørslen til Gamlevældevej 29. Kadaverne placeres i container eller under en kadaverkappe. Pladsen vil blive afskærmet mod offentlig vej og indrettet efter reglerne på området.

Kommunens bemærkninger og vurdering

Det forudsættes, at alle typer affald på ejendommen håndteres efter de til enhver tid gældende regler samt, at bortskaffelsen sker i overensstemmelse med det kommunale affaldsregulativ for erhvervsaffald. I regulativet står bestemmelser om opbevaring og bortskaffelse af diverse typer af affald, herunder olieaffald, medicinrester og kanyler.

Opbevaring og bortskaffelse af døde dyr skal følge reglerne i bekendtgørelsen om opbevaring af døde produktionsdyr.

Dokumentation for bortskaffelse af affald kan foreligge i form af f.eks. kvitteringer og fakturaer fra godkendt vognmand.

Bornholms Regionskommune vurderer, at overholdes vilkårene vedr. affald, vil affaldshåndteringen på Gamlevældevej ikke medføre gener for omkringboende. Den beskrevne affaldsopbevaring, -håndtering og -bortskaffelse vurderes ikke at have væsentlig virkning på omgivelserne.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der stillet vilkår om, at bygningernes omgivelser skal holdes fri for affald og om bortskaffelse og dokumentation for aflevering.

7 GENER FRA HUSDYRBRUGET

I dette kapitel beskrives og vurderes de mulige gener som følge af lugt, støj, støv, lys, skadedyr og transporter i husdyrbrugets omgivelser forårsaget af virksomhedens aktiviteter.

7.1 Lugt

Beskrivelse

I ansøgningskemaet er der foretaget beregninger, der viser, at lugtgenekriteriet er overholdt til byzone, samlet bebyggelse og til nærmeste enkelt boliger, se nedenstående Tabel 8

Til opfyldelse af kravet er der valgt montering af en luftrensere på den nye slagtesvinestald samt etablering af gyllekøling i smågrise-stalden.

Slagtesvinestalden etableres med punktudsugning og luften herfra ledes gennem en luftrensere, der reducerer ammoniak og lugt. Den valgte renser Agri AirClean er optaget på Miljøstyrelsens Teknologiliste med en reduktion

tion på 91% ammoniak og 83% lugt. Renseren er endvidere dokumenteret godkendt til brug i kombination med punktudsugning.

Godkendes andre renserer til punktudsugning med samme eller højere effekt på lugt og en effekt på ammoniak, så ønskes der mulighed for at anvende denne i stedet.

Afprøvninger har vist, at ved 10% punktudsugning opsamles 65% af ammoniakemissionen og 50% af lugtemissionen fra stalden. Den samlede effekt af lufterenseren i kombination med 10% punktudsugning beregnes til:

$$0,7 \times 91\% - 12\% = 51,7\% \text{ reduktion af ammoniak}$$

$$0,39 \times 83\% + 9\% = 41,4\% \text{ reduktion af lugt}$$

Ved 15-20% punktudsugning opsamles en højere andel af ammoniak og lugt. Renseren fra Agri AirClean er på Miljøstyrelsens Teknologiliste godkendt til en større reduktion (67% ammoniak og 53% lugt) i forbindelse med 18% punktudsugning og Intellifarm staldkoncept til slagtesvin. Der foreligger endnu ikke dokumentation for effekten af en øget punktudsugning på opsamling af ammoniak og lugt i en traditionel stald.

Ved anvendelse af en del af produktionsarealet i eksisterende slagtesvinestald 1 trin 3 vil smågrisestalden blive indrettet med miljøteknologien gyllekøling. Stalden får i alt 488 m² gyllekanal med rørudslusning - der forsynes med køleslanger og forbindes med en varmepumpe.

I følge Miljøstyrelsens Teknologiliste skal miljøeffekten af gyllekøling i stalde med rørudslusning beregnes effekten som $0,85 \cdot x - 0,004x^2$, hvor $x = W/m^2$. Effekten på lugt beregnes som $0,77 \times W/m^2$.

Der skal køles med min. 12,5 W/m². Det giver en reduktion af ammoniak på 10% og en reduktion af lugt på 9,6%. Det betyder, at pumpen skal have en køleeffekt på mindst $12,5 W/m^2 \cdot 488 m^2 = 6.100 W = 6,1 kW$.

Varmepumpen skal levere en samlet årlig køleydelse på minimum $6,1 kW \cdot 8.760 \text{ timer} = 53.436 kWh$.

Varmepumpen forsynes med en timetæller til dokumentation af årlig driftstid.

Gyllekølingsanlægget forsynes med et trykovervågningssystem, en alarm samt en sikkerhedsanordning, der i tilfælde af lækage stopper gyllekølingsanlægget. Gyllekølingsanlægget kan ikke genstarte automatisk.

Varmen fra gyllekølingen vil blive anvendt til opvarmning i staldene, i mandskabsrum og forrum samt evt. stuehus.

Effekten af luftrenseren og gyllekølingen på lugtemissionen indgår i standardberegningen fra ansøgningskemaet og er indregnet i resultatet i tabel 8a. Tabel 8a viser således resultatet af lugtberegningen for trin 3 af udvidelsen – worst case scenarie.

Tabel 10a. Resultat af lugtberegning fra ansøgningskemaet i husdyrgodkendelse.dk – trin 3 med forsat anvendelse af eksisterende slagtesvinestald – worst case scenarie.

Bebyggelse	Kumulation	Model	Ukorrigeret geneafstand (m)	Korrigeret geneafstand (m)	Vægtet gennemsnitsafstand (m)	Genekriterie overholdt
 Gamlevældevej 27	0	NY	350,6	312,8	322,1	Ja
 Gamlevældevej 34	0	NY	350,6	280,5	396,4	Ja
 Gamlevældevej 36	0	NY	350,6	347,8	348,5	Ja
 Gamlevældevej 28	0	NY	720,1	648	1484,7	Ja
 Østerlarsker	0	NY	939,3	892,3	1484,8	Ja

I tabel 8b, 8c og 8d ses lugtberegningerne for de forskellige trin, som udvidelsen på Gamlevældegård gennemføres i.

Tabel 11b. Resultat af lugtberegning fra ansøgningskemaet i husdyrgodkendelse.dk i trin 1

Bebyggelse	Kumulation	Model	Ukorrigeret geneafstand (m)	Korrigeret geneafstand (m)	Vægtet gennemsnitsafstand (m)	Genekriterie overholdt
 Gamlevældevej 27	0	FMK	141,8	141,8	427,7	Ja
 Gamlevældevej 34	0	FMK	141,8	141,8	474,4	Ja
 Gamlevældevej 36	0	FMK	141,8	141,8	368,7	Ja
 Gamlevældevej 28	0	FMK	252,1	252,1	1612,4	Ja
 Østerlarsker	0	FMK	448,5	448,5	1612,5	Ja

Tabel 12c. Resultat af lugtberegning fra ansøgningskemaet i husdyrgodkendelse.dk i trin 2

Bebyggelse	Kumulation	Model	Ukorrigeret genafstand (m)	Korrigeret genafstand (m)	Vægtet gennemsnitsafstand (m)	Genekriterie overholdt
Gamlevældevej 27	0	NY	313,1	250,5	365	Ja
Gamlevældevej 34	0	NY	313,1	250,5	440,5	Ja
Gamlevældevej 36	0	NY	313,1	287,4	365,1	Ja
Gamlevældevej 28	0	NY	639,3	575,4	1542,5	Ja
Østerlarsker	0	NY	833,5	791,8	1542,6	Ja

Tabel 13d. Resultat af lugtberegning fra ansøgningskemaet i husdyrgodkendelse.dk i trin 3 uden fortsat anvendelse af eksisterende slagtesvinestald og uden gyllekøling i ny smågrisestald

Bebyggelse	Kumulation	Model	Ukorrigeret genafstand (m)	Korrigeret genafstand (m)	Vægtet gennemsnitsafstand (m)	Genekriterie overholdt
Gamlevældevej 27	0	NY	340,1	305,4	318,6	Ja
Gamlevældevej 34	0	NY	340,1	272,1	392,8	Ja
Gamlevældevej 36	0	NY	340,1	340,1	347	Ja
Gamlevældevej 28	0	NY	704,9	634,4	1480,2	Ja
Østerlarsker	0	NY	921,1	875	1480,2	Ja

Nærmeste bolig i samlet bebyggelse i landzone som er en ejendom uden landbrugspligt og ikke ejet af ansøger, er Gamlevældevej 28 (nuværende samlet bebyggelse/fremtidig byzone). Afstanden fra lugtcentrum til boligen skal være minimum ca. 648 m, og den beregnede afstand fra lugtcentrum er 1.485 m.

Nærmeste byzone/fremtidige byzone er Østerlars. Afstanden fra lugtcentrum til byzonegrænsen skal være minimum ca. 892 m, og den beregnede afstand fra lugtcentrum er 1.485 m.

Nærmeste enkelt beboelser, som er ejendomme uden landbrugspligt og som ikke ejes af ansøger, er Gamlevældevej 27, 34 og 36. Lugtgenekravet er opfyldt til alle tre enkeltbeboelser. Afstanden fra lugtcentrum til den nærmeste af de tre enkeltbeboelser Gamlevældevej 27 skal være minimum ca. 313 m og den beregnede afstand er ca. 322 m. Til beboelsen Gamlevældevej 36 skal afstanden være minimum ca. 348 m og den beregnede afstand er ca. 349 m. Til beboelsen Gamlevældevej 34 skal afstanden være minimum ca. 396 m og den beregnede afstand er ca. 281 m. Lugtgenekravet er dermed opfyldt til nærmeste enkelt beboelser.

Der er placeret et andet husdyrbrug på Gamlevældevej 44. Der er mere end 100 m fra dette husdyrbrug til enkeltbeboelserne og der skal derfor ikke indregnes en kumulativ effekt.

Beliggenheden af de nærmeste enkeltboliger og samlet bebyggelse kan ses på figur 6.

Figur 6. Beliggenhed af de nærmeste enkeltbolig og samlet bebyggelse.

Ansøger oplyser, at svineri i stierne søges elimineret ved optimal styring af ventilationsanlæg og brug af overbrusningsanlæg. Hvis der forekommer svineri i stier med fast gulv, skrubes de rene med henblik på at sikre lavest mulige ammoniak- og lugtmission.

Kommunens bemærkninger og vurderinger

Dyreholdet på Gamlevældegård medfører at der forekommer lugtmission fra ejendommen. I ansøgningskemaet er lugtmissionen fra staldanlægget og de nødvendige geneafstande til forskellige typer af beboelser beregnet på grundlag af produktionsarealets størrelse i m² og de fastsatte emissionsfaktorer for dyretypen og staldsystemet.

Geneafstanden måles fra et vægtet lugtcentrum på husdyrbruget (typisk centrum af staldanlægget) og til nærmeste punkt hos naboen eller på zonegrænsen.

Som det fremgår af 8a, samt tabeller 8b-d overholder den ansøgte produktion lovens minimumskrav til lugtgeneafstande i forhold til de angivne områdetyper. Der vurderes ikke at være væsentlige kumulative effekter i relation til lugtgener i området omkring Gamlevældegård. Der er placeret andre landbrug med erhvervsmæssigt dyrehold øst for Gamlevældegård, men afstanden til disse og i forhold til enkelt beboelse, samlet bebyggelse og byzone betyder, at der ikke vil være en kumulativ effekt.

Kommunen vurderer på baggrund af ovenstående, at lugt fra staldene ikke vil give væsentlige gener for naboerne.

Kommunen vurderer dog, at hvis der skulle opstå væsentlige lugtgener hos naboer, som ikke kunne forudses på baggrund af lugtgenekriterierne, skal der være mulighed for at løse problemet, og der er stillet vilkår herom.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der stillet vilkår om at holde god staldhygiejne, montering af luftrensere, gyllekøling samt vilkår i tilfælde af væsentlige lugtgener.

Støj og rystelser

Beskrivelse

Vedvarende støj kan forekomme fra ventilationsanlægget og fra foderfremstillingen.

Der er mekanisk ventilation i alle stalde. Regelmæssig kontrol, rengøring og vedligeholdelse af ventilatorerne mindsker unødigt støj. Den nye stald får lavenergiventilation, der er støjsvag. Tilsvarende vil eksisterende ventilatorer blive erstattet af lavenergiventilation ved udskiftning. Støjniveauet forventes derfor ikke intensiveret væsentligt som følge af udvidelsen.

Støj fra foderfremstilling er begrænset, idet fremstillingen foregår i indendørs.

Periodisk støj kan forekomme ved pumpning af gylle samt ved transport til og fra ejendommen.

Transport med køretøjer til og fra ejendommen vil kunne give anledning til kortvarige støjgener. Dette vil være den primære støjkilde for naboer. Støj fra transport forekommer kun få gange dagligt og i korte perioder hovedsageligt inden for normal arbejdstid. Se yderligere beskrivelse af transport til og fra ejendommen i afsnit 7.5.

Støj fra produktionsanlægget ikke vil genere naboer og forbipasserende, idet afstanden til nærmeste nabobeboelse er ca. 270 m.

Kommunens bemærkninger og vurdering

Bornholms Regionskommune forudsætter, at anlægget på Gamlevældegård overholder Miljøstyrelsens vejledende støjgrænser. Støjkvilkårene omfatter al støj fra landbrugsdrift på ejendommens bygningsparcel, men ikke støj fra f.eks. markdriften.

Det vurderes, at støj fra ejendommen ikke er eller forventes at blive et problem for de omkringboende. Der vil dog kunne forekomme støj fra transport. Trafikken til og fra Gamlevældegård går ad Gamlevældevej og forekommer primært inden for normal arbejdstid.

Kommunen vurderer, at støj fra ejendommen ikke vil udgøre et væsentligt problem for omkringboende og forbipasserende. Der er ikke foretaget støjberegninger, idet de nærmeste nabobeboelser ligger så langt fra ejendommen, at der ikke vurderes at kunne opstå væsentlige støjgener, når de stillede vilkår overholdes.

Produktionen forventes ikke at give anledning til rystelser, som kan være til gene for omgivelserne.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der stillet vilkår vedr. støjgrænser og eventuel måling af støjniveauet. Der er ikke stillet vilkår vedr. rystelser.

7.2 Støv

Beskrivelse

Der vil ikke forekomme væsentlige støvgener fra fremstilling og håndtering af foder, idet foderfremstilling i det hele foregår i et lukket system. Der kan være støvgener for udfodring af tørfoder til søerne. Hovedmængden af

foder vil blive tildelt som vådfoder og her vil der ikke være støvgener i forbindelse med udfodring. Samlet vurderes støvgener i forbindelse med foderfremstilling og udfodring som værende begrænsede.

Der kan forekomme lokale støvgener i forbindelse med halmhåndtering herunder i forbindelse med tildeling af strøelse i staldene. Støv fra skimmelsvampe modvirkes på Gamlevældegård ved at opbevare halm, råvarer og sækkevarer på fast bund, indendørs og tørt.

Der vil ske en stigning i antallet af transportere i ansøgt drift. Det vil primært dreje sig om transportere af gylle samt transportere af dyr og foder. Transport af dyr og foder vil som udgangspunkt ikke øges proportionelt med besætningsudvidelsen, da der vil blive tale om lidt større læs. Derudover vil salg af 30 kg's grise bortfalde i ansøgt drift.

Støv fra staldanlægget vurderes ikke at vil genere naboer og forbipasserende, idet afstanden til nærmeste nabobeboelse er ca. 270 m.

Kommunens bemærkninger og vurdering

Bornholms Regionskommune vurderer, at der ikke vil forekomme væsentlig støvudvikling i forbindelse med produktionen. Egentlig risiko for støvgener i forbindelse med produktionen vurderes kun at forekomme ved kørsel omkring ejendommens bygninger i tørre perioder, og det vurderes således generelt, at støv kun vil give anledning til meget lokal støvudvikling.

Der stilles dog et vilkår om støvgener, så alle aktiviteter på ejendommen herunder transport kan planlægges således, at omgivelserne påvirkes mindst muligt.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der stillet vilkår vedr. støvgener.

7.3 Lys

Beskrivelse

Der er opsat udendørs belysning i form af en lampe over port til maskinladen. I ansøgt drift vil der blive opsat udendørsbelysning ved det nye forrum samt ved udleveringsrum på slagtesvinestalden.

I staldene vil der være lys i 8 til 16 timer pr. dag. Lysstyring er med til at sikre at lyset kun er tændt i det ønskede tidsrum.

Kommunens bemærkninger og vurdering

Bornholms Regionskommune vurderer, at den beskrevne anvendelse af lys i og omkring staldene ikke vil medføre gener for omkringboende eller forbipasserende pga. afstanden. For at sikre, at eventuelle gener for omkringboende begrænses, stilles der dog vilkår vedrørende lysgener.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der stillet vilkår vedr. lys.

7.4 Fluer og skadedyr

Beskrivelse

Der tilstræbes på ejendommen en god orden, staldhygiejne og gødningshåndtering, så risikoen for gener foranlediget af fluer, rotter og mus forebygges og begrænses.

Generelt vil ejendommen blive renholdt, herunder vil foderspild, gammelt foder og frasorteret foder blive fjernet fra foderkrybber, foder gange, lagre osv. Endvidere vil der blive foretaget rengøring ved højtryksrensning.

Vegetation langs fodmurene på driftsbygningerne fjernes. Huller og rørgennemføringer reparerer med net og beton. Døre og porte holdes lukkede. De generelle retningslinjer for bekæmpelse af skadedyr i henhold til statens skadedyrsbekæmpelse følges.

Der foretages faste rutiner vedrørende fluebekæmpelse. Der bruges kemisk fluebekæmpelse / rovfluer.

I relation til rottebekæmpelse foretages denne af kommunen.

Kommunens bemærkninger og vurdering

Bornholms Regionskommune vurderer, at der på tilfredsstillende vis er redegjort for, hvorledes forekomst af fluer og rotter m.m. vil blive forebygget og eventuelt bekæmpet, således at gener heraf undgås. Endvidere er det kommunens vurdering, at følges vilkårene i denne tilladelse, burde der ikke opstå væsentlige fluegener eller problemer med rotter. For at sikre at eventuelle gener for omkringboende begrænses, stilles der dog vilkår vedrørende skadedyrsbekæmpelse.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der stillet vilkår vedr. fluebekæmpelse og rottesikring.

7.5 Transport

Beskrivelse

Der er ingen intern transport på Gamlevældegård i nudrift. I ansøgt drift kan der blive flyttet dyr mellem det nye staldanlæg og den eksisterende slagtesvinestald. Det forventes, at der vil blive foretaget én intern flytning hver 4. uge i ansøgt drift. Der er ingen intern transport af foder, idet foderet transporteres i lukket system til de enkelte staldafsnit.

Til- og frakørsel til ejendommen vil udelukkende foregå via privatvejene, som grænser op til Gamlevældevej.

Der er transport til og fra Gamlevældegård i form af bl.a. levering af foder til ejendommen, afhentning af dyr til slagteri og til destruktion samt transport af gylle til udbringning.

Transport vil primært foregå inden for normal arbejdstid, men i høstperioder kan der forekomme hjemkørsel af korn m.v. om aften.

Der vil blive leveret dyr (polte) til ejendommen 4 gange årligt.

Der vil blive afhentet slagtegrise til slagteriet 1-2 gange pr. uge og søer ca. hver 4. uge. Transporter fra ejendommen sker med lastbil. Transporterne vil ske i tidsrummet fra kl. 6 til 16. Dette udgør ca. 90 transporter årligt.

Der afhentes døde dyr 2 gange pr. uge, dette udgør 104 transporter årligt, normalt mellem kl. 8 og 16.

Der køres korn og der leveres soja og mineraler til ejendommen. Disse transporter forventes at udgøre ca. 170 læs pr. år.

Halm: 1 transport pr. år.

Øvrige transporter herunder olie og kemikalier: 3 transporter pr. år.

Der skal transporteres gylle fra Gamlevældegård til indgåede gylleaftaler og Bornholms Bioenergi A/S. Der vil blive transporteret ca. 150 transporter fordelt over året.

Opgørelse af transporter på Gamlevældegård kan ses i tabel 9 herunder.

Tabel 14 Opgørelse af forventede antal årlige transporter til og fra Gamlevældegård i trin 3.

Type transport	Transport ansøgt drift antal læs/år
Dyr til ejendommen	4
Dyr fra ejendommen	90
Afhentning af døde dyr til DAKA	104
Foder	200
Halm	1
Transporter med gylle inkl. til gylleaftaler/Bornholms Bioenergi A/S	550
Øvrige	5
Total	954

Kommunens bemærkninger og vurdering

Det er kommunens vurdering, at ind- og udkørsel til husdyrbruget til og fra Gamlevældegård, som sker ad egen privatvej og primært inden for normal arbejdstid kan ske uden at give anledning til gener for omkringboende. Selve belastningen af det lokale vejnet reguleres af den relevante vejlovgivning, mens færdsel på offentlig vej reguleres af færdselsloven og håndhæves af politiet. Der er ikke stillet vilkår i forhold til transport.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der ikke stillet vilkår vedr. transport.

8 AMMONIAKTAB OG NATURPÅVIRKNING

I dette kapitel beskrives ammoniakemissionen fra husdyrbruget og opfyldelsen af BAT-krav, og det vurderes, i hvor høj grad ammoniakemissionen påvirker beskyttet natur og sårbare arter.

8.1 Ammoniakemission og BAT-krav

Beskrivelse

Ammoniakemission fra anlægget

I ansøgningskemaet er der foretaget beregninger af ammoniakemissionen fra staldanlæg og lagre i nudrift/8-årsdrift og ansøgt drift. For hvert staldafsnit er ammoniakemissionen beregnet ved at gange størrelsen af produktionsarealet med emissionsfaktoren for den pågældende dyretype og staldsystem. Tilsvarende beregnes emissionen fra gylleopbevaring ved at gange det ansøgte overfladeareal for gyllebeholdere med en emissionsfaktor for typen af gødning.

For den nye slagtesvinestald er fraregnet effekten af luftrensere og for smågrisestalden effekten af gyllekøling. Begge teknologier medfører en reduktion af ammoniakemissionen. Tilsvarende er der fraregnet effekten, der fås ved overdækning af den nye gyllebeholder og fortank.

Tabel 15a. Opgørelse af ammoniakemissionen fra stalde og lagre på Gamlevældegård før og efter ændringerne

Ammoniakemission fra husdyranlægget (kg NH ₃ -N/år)				
Drift	Staldafsnit	Lagre	I alt	Meremission efter udvidelse
Ansøgt drift (Trin 3 inkl. anvendelse af eksisterende slagtesvinestald – worst case scenario)	6.582,4	586,7	7.169,1	+ 4.514,5 (nudrift) + 4.514,5 (8-års drift)
Lovlig nudrift	2.269,9	384,7	2.654,6	-
8-års drift	2.269,9	384,7	2.654,6	-

Tabel 16b. Opgørelse af ammoniakemissionen fra stalde og lagre på Gamlevældegård før og efter ændringerne ved de forskellige trin

Ammoniakemission fra husdyranlægget (kg NH ₃ -N/år)				
Drift	Staldafsnit	Lagre	I alt	Meremission efter udvidelse
Ansøgt drift trin 1	2.316,9	384,7	2.701,7	+ 47,1 (nudrift) + 47,1 (8-års drift)
Ansøgt drift trin 2	5.251,7	586,7	5.338,5	+ 2.683,9 (nudrift) + 2.683,9 (8-års drift)
Ansøgt drift trin 3 uden brug af eks. slagstald	6.426,7	586,7	7.013,4	+ 4.358,8 (nudrift) + 4.358,8 (8-års drift)
Lovlig nudrift	2.269,9	384,7	2.654,6	-
8-års drift	2.269,9	384,7	2.654,6	-

BAT-krav

Husdyrbrug med en emission på over 750 kg NH₃-N pr. år skal reducere ammoniakemissionen til et niveau svarende til emissionen ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT).

Den maksimale emission ved anvendelse af BAT beregnes for hvert staldafsnit for sig ud fra de enkelte produktionsarealers størrelse i m² og emissionsfaktoren for den pågældende dyretype og staldsystemtype. Der sondres mellem nye (og renoverede) stalde, hvor kravet beregnes ud fra ét sæt emissionsfaktorer, og eksisterende stalde, hvor kravet beregnes ud fra et andet sæt faktorer eller ud fra vilkår i tidligere godkendelser om eksisterende teknologi.

Der er ikke tidligere fastsat krav til BAT for produktionen på Gamlevældegård. I ansøgningskemaet for Gamlevældegård skal BAT for de eksisterende stalde beregnes ud fra emissionsfaktorer for eksisterende stalde uden tidligere fastsat BAT. BAT for den nye stald beregnes ud fra emissionsfaktorer for ny (eller renoveret) stald.

Der er ikke et selvstændigt BAT-krav for gødningsopbevaringsanlæg. I beregningen af BAT-kravet for husdyrbruget indgår opbevaringsanlæg således med en emission svarende til den beregnede reelle emission.

Samlet BAT-krav inkl. krav til gødningslagre er opgjort i tabel 11a-c for de forskellige udvidelsestrin på Gamlevældgård – trin 3 er worst case scenarie.

Tabel 17a. Vejledende BAT-krav ved ansøgt drift – trin 3, hvor eksisterende slagtesvinestald er i brug

Staldafsnit	Dyretype Staldsystem/gødningstype	Forudsætning	Produktionsareal (m ²)	BAT-krav/m ² (kg NH ₃ -N)	BAT-krav (kg NH ₃ -N)
Eks. slagtesvin 1	Slagtesvin, 50-75 % fast gulv	Eksisterende staldafsnit	150	1,40	210
Ny farestald	Søer, diegivende, kassestier, fuld-spaltegulv	Nyt staldafsnit	987	0,59	582
Ny løbe-drægtighedsstald	Søer, golde og drægtige, løsgående, delvis fast gulv	Nyt staldafsnit	1.388	0,87	1.208
Smågrisestald	To-klimastald, delvist spaltegulv, smågrise	Nyt staldafsnit	970	0,58	563
Ny slagtesvinestald	Slagtesvin, 25-49 % fast gulv	Nyt staldafsnit	3.198	1,29	4.119
Gyllebeholder 1	Flydende gødning		374	0,40	150
Gyllebeholder 2	Flydende gødning		212	0,40	85
Gyllebeholder 3	Flydende gødning		374	0,40	150
Fortank	Flydende gødning		4	0,40	2
Ny gyllebeholder	Flydende gødning		997	0,40	399
Ny fortank	Flydende gødning		13	0,40	5
I alt			6.693 + 1.974		6.681 + 790 = 7.471

BAT-krav ved trin 3 er beregnet til 7.471 kg NH₃-N pr. år, mens den beregnede faktiske emission på 7.169 kg NH₃-N pr. år.

Ved anvendelse af luftrenseren fjernes 3.141 kg NH₃-N pr. år og ved anvendelse af gyllekøling fjernes 54 kg NH₃-N pr. år. Hertil kommer en reduktion på 203 kg NH₃-N, der opnås ved overdækning af den nye gyllebeholder og fortank. I alt en reduktion på 3.398 kg NH₃-N.

Tabel 18b. Vejledende BAT-krav ved ansøgt drift trin 1

Staldafsnit	Dyretype Staldsystem/gødningstype	Forudsætning	Produktionsareal (m ²)	BAT-krav/m ² (kg NH ₃ -N)	BAT-krav (kg NH ₃ -N)
Eks. farestald	Søer, diegivende, kassestier, delvist spaltegulv	Eksisterende staldafsnit	244	0,66	161
Eks. løbestald	Søer, golde og drægtige, individuel opstaldning, delvis spaltegulv	Eksisterende staldafsnit	267	1,30	347
Eks. drægtighedsstald	Søer, golde og drægtige, løsgående, delvis spaltegulv	Eksisterende staldafsnit	485	1,20	582
Eks. smågrisestald 1	Smågrise, drænet gulv + spalter (50% / 50%)	Eksisterende staldafsnit	131	1,20	157

Eks. smågrisestald 2	Smågrise, to-klimastald, delvist spaltegulv	Eksisterende staldafsnit	171	0,56	96
Eks. slagtesvinestald 1	Slagtesvin, 50-75 % fast gulv	Eksisterende staldafsnit	220	1,40	308
Eks. slagtesvinestald 2	Slagtesvin, 50-75 % fast gulv	Eksisterende staldafsnit	152	1,40	213
Eks. slagtesvinestald 3	Slagtesvin, 50-75 % fast gulv	Eksisterende staldafsnit	290	1,40	406
Ny pavillon	Smågrise, to-klimastald, delvist spaltegulv	Nyt staldafsnit	84	0,56	49
Gyllebeholder 1	Flydende gødning		374	0,40	150
Gyllebeholder 2	Flydende gødning		212	0,40	85
Gyllebeholder 3	Flydende gødning		374	0,40	150
Fortank	Flydende gødning		4	0,40	2
I alt			2.044 + 964		2.319 + 386 = 2.704

Table 19c. Vejledende BAT-krav ved ansøgt drift trin 2

Staldafsnit	Dyretype Staldsystem/gødningstype	Forudsætning	Produktionsareal (m ²)	BAT-krav/m ² (kg NH ₃ -N)	BAT-krav (kg NH ₃ -N)
Eks. farestald	Søer, diegivende, kassestier, delvist spaltegulv	Eksisterende staldafsnit	244	0,66	161
Eks. løbestald	Søer, golde og drægtige, individuel opstaldning, delvis spaltegulv	Eksisterende staldafsnit	267	1,30	347
Eks. drægtighedsstald	Søer, golde og drægtige, løsgående, delvis spaltegulv	Eksisterende staldafsnit	485	1,20	582
Eks. smågrisestald 1	Smågrise, drænet gulv + spalter (50% / 50%)	Eksisterende staldafsnit	131	1,20	157
Eks. smågrisestald 2	Smågrise, to-klimastald, delvist spaltegulv	Eksisterende staldafsnit	171	0,56	96
Eks. slagtesvinestald 1	Slagtesvin, 50-75 % fast gulv	Eksisterende staldafsnit	220	1,40	308
Eks. slagtesvinestald 2	Slagtesvin, 50-75 % fast gulv	Eksisterende staldafsnit	152	1,40	213
Eks. slagtesvinestald 3	Slagtesvin, 50-75 % fast gulv	Eksisterende staldafsnit	290	1,40	406
Ny pavillon	Smågrise, to-klimastald, delvist spaltegulv	Nyt staldafsnit	84	0,56	49
Ny slagtesvinestald	Slagtesvin, 25-49 % fast gulv	Nyt staldafsnit	3.198	1,29	4.119
Gyllebeholder 1	Flydende gødning		374	0,40	150
Gyllebeholder 2	Flydende gødning		212	0,40	85
Gyllebeholder 3	Flydende gødning		374	0,40	150

Fortank	Flydende gødning		4	0,40	2
Ny gyllebeholder	Flydende gødning		997	0,40	399
Ny fortank	Flydende gødning		13	0,40	5
I alt			5.242 + 1.974		6.437 + 790 = 7.227

Kommunens vurdering

Idet der er tale om et husdyrbrug med en ammoniakemission på mere end 750 kg NH₃-N pr år, skal emissionen reduceres til et niveau svarende til emissionen ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT).

For det konkrete projekts trin 3 er det samlede BAT-krav beregnet til 7.471 kg NH₃-N pr. år. Den ansøgte produktion medfører en beregnet faktisk emission på 7.169 kg NH₃-N pr. år. Den ansøgte husdyrproduktion overholder således det vejledende BAT-niveau.

BAT-kravet er opfyldt på baggrund af, at det er valgt at anvende følgende som ammoniakreducerende teknologi:

- Luftrensning
- Gyllekøling
- Overdækning af den nye gyllebeholder

BAT-emissionskravet er således overholdt.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der stillet vilkår vedrørende staldsystem og ammoniakreducerende teknologi (luftrensning, gyllekøling og overdækning af ny gyllebeholder).

8.2 Påvirkning af naturområder

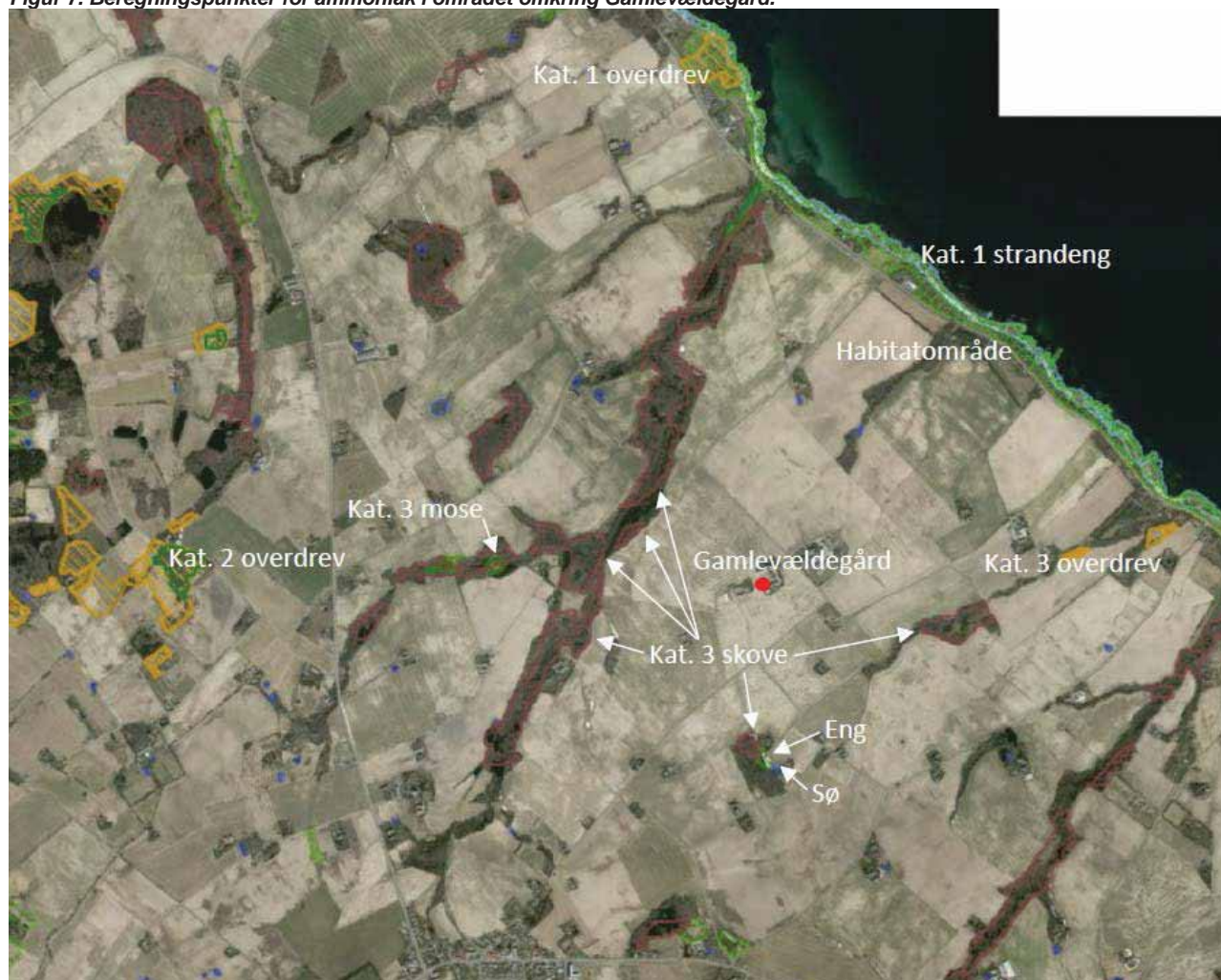
Beskrivelse

Ammoniakemissionen fra den ansøgte produktion på Gamlevældegård bevirker, at omkringliggende arealer vil blive påvirket med nedfald af ammoniak. I ansøgningssystemet er der foretaget beregning af denne ammoniakdeposition til beskyttede naturområder og potentielt ammoniakfølsomme skove samt beskyttede søer i området. Beliggenheden af beregningspunkterne tættest på anlægget fremgår af figur 7.

Resultatet af beregningen af ammoniakdeposition i de angivne punkter i ansøgt drift kan ses i tabel 12.

Tabellen viser de beregnede værdier for den totale ammoniakdeposition fra husdyrbrugets stalde og lagre, og for merdepositionen, der er den ekstra ammoniakdeposition, som den ansøgte produktion forårsager i forhold til henholdsvis nudrift og driften 8 år før ansøgningstidspunktet (8-års-driften).

Figur 7. Beregningspunkter for ammoniak i området omkring Gamlevældegård.

Tabel 20. Beregningspunkter for ammoniak i området omkring Gamlevældegård.

Naturtyper	Målepunkt	Totaldeposition (kg NH ₃ -N/år)	Merdeposition Nudrift (kg NH ₃ -N/år)	Merdeposition 8-års drift (kg NH ₃ -N/år)
Kategori 1-natur	Strandeng	0,1	0,1	0,1
	Overdrev	0,1	0,0	0,0
Kategori 2-natur	Overdrev	0,1	0,1	0,1
Kategori 3-natur	Overdrev	0,3	0,2	0,2
	Mose	0,3	0,2	0,2
	Pot. ammoniakfølsomme skove	0,6-1,3	0,3-1,0	0,3-1,0
Anden natur	Eng	0,7	0,5	0,5
	Sø	0,3	0,2	0,2

Kommunens bemærkninger og vurdering

De ammoniakfølsomme naturområder opdeles i kategori 1-natur, kategori 2-natur og kategori 3-natur. Beskyttelsesniveauet for kategori 1-natur og kategori 2-natur omfatter en forbudszone på 10 m, hvor der ikke må etableres, udvides eller foretages ændringer af stalde eller gødningsopbevaringsanlæg, samt krav til den tilladte totaldeposition. Beskyttelsesniveauet for kategori 3-natur kan efter en konkret vurdering være et krav om en maksimal merdeposition. Kravene er fastsat i husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen og er gengivet i boksen nedenfor.

Totaldepositionen er den ammoniakdeposition, som stammer fra husdyrbrugets stalde og lagre - både fra den eksisterende og den ansøgte drift. Merdepositionen er den ekstra ammoniakdeposition, som den ansøgte drift forårsager. Merdepositionen skal beregnes ud fra alle etableringer, udvidelser eller ændringer foretaget siden 2007 (8-års driften).

Kategorisering og beskyttelsesniveau for naturtyper

Kategori 1-natur

Ammoniakfølsomme naturtyper i Natura 2000-områder, hvor et enkelt husdyrbrug maksimalt må totalbelaste med 0,2-0,7 kg N/ha/år afhængigt af beliggenheden af andre husdyrbrug i nærheden*.

Kategori 2-natur

Nærmere bestemte ammoniakfølsomme naturtyper uden for Natura 2000-områder: højmoser, lobeliesøer, heder større end 10 ha og overdrev større end 2,5 ha. Et husdyrbrug må totalbelaste med maksimalt 1,0 kg N/ha/år.

Kategori 3-natur

Anden ammoniakfølsom natur (moser samt mindre heder og overdrev) og ammoniakfølsomme skove. Ved disse naturtyper kan kommunen ud fra en konkret vurdering stille krav om en maksimal merdeposition på 1,0 kg N/ha/år.

*0,2 kg N/ha/år ved > 1 husdyrbrug; 0,4 kg N/ha/år ved 1 husdyrbrug og 0,7 kg N/ha/år ved 0 husdyrbrug.

Kategori 1-natur

Der er ca. 1,3 km fra Gamlevældegård til nærmeste Natura 2000-område og kategori 1-natur. Nærmeste Natura 2000-område er nr. N213 Randkløve Skår. Depositionen på området fra Gamlevældegård er beregnet til 0,2 kg N/ha/år i totaldeposition. Det fastsatte krav til maksimal deposition af ammoniak er derfor overholdt.

Kategori 2-natur

Kravet til maksimal totaldeposition til kategori 2-natur er 1 kg N/ha/år. Nærmeste kategori 2-naturareal er et overdrev beliggende ca. 2,3 km vest for Gamlevældegård, hvortil der beregnes en totaldeposition fra Gamlevældegård på 0,1 kg N/ha/år. Idet produktionen på Gamlevældegård således påvirker kategori 2-naturarealer med en totaldeposition under 1 kg N/ha/år, er det fastsatte krav til maksimal deposition af ammoniak til kategori 2-natur overholdt.

Kategori 3-natur

For kategori 3-naturtyper skal kommunen foretage en konkret vurdering og kan på den baggrund i særlige tilfælde fastsætte vilkår med henblik på opfyldelse af krav om maksimal merdeposition af ammoniak. Ved særlige tilfælde forstås en væsentlig miljøpåvirkning af særlige regionale eller lokale beskyttelsesinteresser. Kravet må dog ikke være under en maksimal merdeposition på 1,0 kg N/ha/år.

Nærmeste kategori 3-overdrev, -hede eller -mose, som ikke er kategori 2-natur, er en mose beliggende ca. 1,0 km vest for Gamlevældegård. Overdrevet påvirkes med en merdeposition på 0,2 kg N/ha/år og det fastsatte krav er dermed overholdt.

Flere af skovområderne omkring Gamlevældegård er udpeget som kategori 3 skov med gammel skovjordbund. Afstanden til den nærmeste skov placeret øst for staldanlægget bliver på ca. 470 m. Indenfor 1.000 m er der placeret yderligere 5 kategori 3 skove. Merdepositionen til skovene beregnes til mellem 0,3 og 1,0 kg NH₃-N pr. ha pr. år og totaldepositionen til mellem 0,6 og 1,3 kg NH₃-N pr. ha pr. år.

Merdepositionen til kategori 3-naturtyper overskrider ikke 1,0 kg N/ha/år og kravet er derfor overholdt.

Anden natur

Der er beregnet ammoniakdeposition til en eng og en sø beliggende hhv. ca. 537 m og 610 m syd for bygningerne på Gamlevældegård. Engen påvirkes med en totaldeposition fra produktionen på Gamlevældegård på 0,7 kg N/ha/år hvoraf 0,5 kg N/ha/år er merdeposition i forhold til nudrift og 8-årsdrift. Søen påvirkes med en totaldeposition på 0,3 kg N/ha/år hvoraf 0,2 kg N/ha/år er merdeposition i forhold til nudrift og 8-årsdrift.

De fleste søer og vandhuller beliggende i eller ved landbrugsarealer er næringsrige søer, som der ikke er fastsat tålegrænser for. Mange søer og vandhuller er eutrofieret som følge af næringstilførsel fra andre kilder end ammoniakdeposition. Enge er mindre følsomme i forhold til ammoniak.

Bornholms Regionskommune vurderer, at der er tale om en i forvejen næringsrig sø, og at merdepositionen fra den ansøgte produktion på Gamlevældegård derfor ikke vil kunne medføre en væsentlig ændring i søens tilstand.

Det er Bornholms Regionskommunes vurdering, at merbelastningen på 0,5 kg N/år til engen syd for Gamlevældegård ikke vil medføre væsentlige ændringer i naturtilstanden for engen. Det maksimale krav til merdepositionen til kategori 3-naturtyper er 1,0 kg N/ha/år, og dermed dette krav overholdt også for engen, selvom der ikke er tale om kategori 3 natur.

Påvirkning af Natura 2000-områder

Gamlevældegård er beliggende ca. 1,3 km fra nærmeste Natura 2000-område Randkløve Skår. Som det ses af tabellen er ammoniakpåvirkningen til overdrev og strandeng placeret i på Natura 2000-området beregnet til maksimalt 0,1 kg N/ha/år.

Påvirkning af arter med særlige beskyttelseskrav (bilag IV-arter)

Der er tidligere under Bornholms Amt i året 1986 registreret Bilag IV-arten løvfrø i en sø beliggende ca. 1,9 km sydvest for Gamlevældegård. Bornholms Regionskommune har ikke kendskab til, om der stadig forekommer løvfrø i søerne.

Generelt kan arter omfattet af Bilag IV som padder, markfirben og flagermus have levested, fødesøgningsområde eller sporadisk opholdssted på arealerne omkring husdyrbrugets anlæg. Bornholms Regionskommune har ikke kendskab til registreret forekomst af andre Bilag IV-arter i området.

Det er regionskommunens vurdering at omtalte sø, hvor der har været observationer af løvfrøer ikke påvirkes af produktionen på Gamlevældegård. Det vurderes på den baggrund, at den ansøgte produktion dermed heller ikke påvirker eventuelt forekommende løvfrøer og andre Bilag IV-arter eller deres leveområder og potentielle leveområder væsentligt.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der ikke stillet vilkår vedr. ammoniakdeposition til naturarealer.

9 MULIGE DRIFTSFORSTYRRELSER OG UHELD

I dette afsnit beskrives mulige uheld, der kan føre til væsentlig forøget forurening af jord, overflade- og grundvand samt skade på mennesker, dyr og planter i forhold til normal drift. Desuden beskrives foranstaltninger til begrænsning af risici.

Miljøteknisk redegørelse

De mulige risici centrerer sig om forurening af grund- eller overfladevand med pesticider, gylle, veterinærmedicin, olie/diesel.

Mulige uheld med pesticider: der er risiko for, at pesticider utilsigtet kan komme i overfladevand eller grundvand ved spild, lækage på sprøjte eller emballage, eller ved uheld ved transport.

Mulige uheld med gylleudslip: Der er risiko for udslip af gylle i forbindelse med pumpning af gylle til gylleholder eller ved omlastning til gyllevogn. F.eks. hvis pumpen utilsigtet fortsætter/starter med at pumpe gylle ved overpumpning.

Ved færdselsuheld med gyllevogn kan der opstå lækage. Ligeledes kan der opstå lækage fra gyllebeholder, hvis gyllebeholderen bliver påkørt.

Endelig er der risiko for gylleudslip, hvis beholderen tæres eller af anden grund ikke er tæt.

Mulige uheld med dieselolie: Lækage på tank og/eller punktforurening hvor påfyldning finder sted.

Mulige uheld med rengøringsmidler: Der kan anvendes rengøringsmidler og der anvendes desinfektionsmidler i forbindelse med vask af stalde. Det er vigtigt at håndtere eventuelle rengøringsmidler og desinfektionsmidler korrekt.

Mulige uheld med veterinær medicin: Der er risiko for punktforurening, hvis veterinærmedicin håndteres lemlædigt. Forebyggelse sker ved at opbevarer medicinen forsvarligt, og leverer evt. medicinrester retur til dyrlæge eller apotek.

Mulige uheld med syre til luftrensere: Der er risiko for udslip af syre, hvis syren ikke håndteres efter de gældende forholdsregler for produktet eller hvis syretanken påkøres.

Minimering af risiko for uheld

Gylleudslip: Forebygges med opsyn og tekniske løsninger med automatisk stop af pumpning samt anvendelse af sugeskran ved påfyldning af gyllevogn. Herudover opmærksomhed ved udkørsel.

Gyllebeholderne tilses dagligt.

Når gyllen køres ud, udvises agtpågivenhed i trafikken. Reflekser og lygter tjekkes og renholdes, så gyllevogn tydeligt kan ses, også efter mørkets frembrud.

Gyllebeholderne er placeret ved interne transportveje, hvor kørehastigheden er lav. Der vises agtpågivenhed ved kørsel på interne transportveje.

Dieselolie: Olie tank står på fast og uigennemtrængeligt gulv i maskinladen.

Rengøringsmidler: Der anvendes kun godkendte midler.

Rengørings og desinfektionsmidler oplagres på fast bund.

Pesticider: Der sørges for sikker transport af kemikalier til ejendommen og mellem ejendom og marker. Og pesticiderne opbevares forsvarligt på Gamlevældegård. Giftige bekæmpelsesmidler opbevares forsvarligt under lås. For alle midler gælder, at de opbevares utilgængeligt for børn og ikke sammen med eller i nærheden af levnedsmidler, foderstoffer m.v.

Syre: Syren håndteres og opbevares efter gældende forholdsregler. Der anvendes kun godkendte tanke til opbevaring af syre. Tanke med syre placeres i forbindelse med luftrenseren, hvor der ikke er fare for påkørsel. Nødhjælpsudstyr beregnet til formålet opbevares i forbindelse med luftrenseren.

Minimering af gene og forurening ved uheld

Gylle: Ved lækage/overløb fra gylletanke, etableres en barriere, så gyllen ikke løber mod beskyttede søer, eller mod vandløb. Hvis der er risiko for, at gylle løber mod åbne grøfter eller søer, kan der etableres barriere med f.eks. bigballer af halm.

Ved udslip/overløb, hvor der er en sandsynlighed for akut forurening, kontaktes alarmcentralen (112). Alarmcentralen kontakter relevante medarbejdere i Teknik og Miljø i BRK.

Når gyllen overpumpes fra fortank til gyllebeholder, overvåges overpumpningen. Alle, som arbejder i stalden, ved, hvor afbryder til pumpen er placeret. Gylletankene er underlagt lovpligtig kontrol og kontrolleres hyppigt visuelt og der føres logbog.

Sker der tilsvining af vejene ved gyllekørsel, bliver der skiltet med glatføreskilt, og der bliver ryddet op senest ved arbejdets ophør samme dag.

Hvis det værste uheld skulle ske, og der opstår lækage fra gyllevognen enten på landevej eller i marken, stoppes evt. gyllefløb mod grøft, dræn og vandløb med f.eks. halmbigballer. Der tages kontakt til kommunens Teknik og Miljøafdeling, og yderligere tiltag aftales.

Lugtgener fra gyllespredning minimeres ved at sprede under bedst mulige forhold (lille vindhastighed og høj luftfugtighed).

Olie: Ved oliespild fra dieseltank eller maskiner opsuges spild med f.eks. savsmuld eller kattegrus. Olietankene er underlagt lovgivning. Tankene står på fast bund, hvor evt. olielækage er synlig. Ved spild fra olietank spredes ligeledes sugende materiale, som opsamles og afleveres på modtagestation.

Rengørings og desinfektionsmidler: Hvis der forekommer utilsigtet spild, opsamles det f.eks. med savsmuld eller kattegrus.

Medicin: Uheld med udslip af medicin forebygges ved altid at opbevare veterinærmedicin på korrekt; også medicin, som er i brug. Desuden følges dyrlægens instruktioner, og brugsanvisningen på pakningen.

Pesticider: I tilfælde af kemikaliespild spredes et sugende materiale (f.eks. savsmuld eller kattegrus), og det sugende materiale og evt. jord/grus fjernes med skovl, og puttes i affaldsposer. Derefter bortskaffes det på modtagestation. Kemikalierummet er tørt og frostfrit med god belysning. Der findes et sugende materiale f.eks. savsmuld til opsamling af spild. Gulvet er tæt og uden afløb.

Syre: Syretanken placeres på fast underlag. I tilfælde af spild anvendes jord eller kattegrus til opsamling. Nødhjælpsudstyr placeres i forbindelse med luftrenser/syretanke.

Der er førstehjælpeudstyr og øjenskyllmiddel til rådighed på Gamlevældegård.

Udbringning af husdyrgødning

- Husdyrgødning udbringes under hensyn til generelle regler, og foregår i videst muligt omfang efter godt landmandsskab, hvilket vil sige at der tages hensyn til naboer, byområder osv
- Gyllen nedfældes på græsmarker
- Husdyrgødningen udbringes under hensyn til afgrødernes vækstperiode, hvilket betyder maksimal udnyttelse af næringsstoffer
- Udkørsel af flydende husdyrgødning på dage med lav fordampning/regn.
- Udkørsel af flydende husdyrgødning til afgrøder i god vækst og/eller afgrøder med en plante-højde, der reducerer fordampningen

Generelt gælder, at ved akut forurening af olie, gylle eller spildevand, tilkaldes alarmcentralen på 112. Alarmcentralen tilkalder en miljømedarbejder fra Bornholms Regionskommune, Teknik og Miljø.

I stalden og på marken medbringes en mobiltelefon, således at det er muligt at hurtigt at tilkalde hjælp ved uheld.

Strømafbrydelse, generelt

Lovgivningen forlanger, at man kan redegøre for, hvordan dyrene beskyttes ved strømafbrydelse.

Alarmanlæg og nødopluk er lovpligtig i stalde med mekanisk ventilation. Det er desuden vigtigt, at dyrene fortsat har adgang til foder og vand.

Strømafbrydelse, Gamlevældegård

For Gamlevældegård gælder:

Ventilation: Der er nødopluk, der sikrer et luftskifte i staldene. Ved strømsvigt i varmeperioder vil nødopluk blive suppleret med åbning af døre og vinduer for at sikre et tilstrækkeligt luftskifte.

Vand: Der vil være vand også ved strømsvigt (vandværksvand)

Foder: Fremstilling og udfodring sker automatisk og er afhængig af strøm. Ved længere strømsvigt kan der fodres manuelt.

Kommunens vurdering

Opbevaring af fast husdyrgødning

Området er allerede indarbejdet i husdyrbrugloven og indgår i beregninger vedrørende husdyrbrugets ammoniakemission og lugtemission i afsnittene "Gener fra husdyrbruget" og "Ammoniak og Naturpåvirkning", hvorfor dette ikke vil blive gennemgået yderligere i dette afsnit.

Opbevaring af gylle

Området er allerede indarbejdet i husdyrbrugloven og indgår i beregninger vedrørende husdyrbrugets ammoniakemission og lugtemission i afsnittene "Gener fra husdyrbruget" og "Ammoniak og Naturpåvirkning", hvorfor dette ikke vil blive gennemgået yderligere i dette afsnit.

Håndtering af husdyrgødning

- Der udføres lovpligtig 10 års beholderkontrol.
- Tanken tømmes ca. én gang årligt for inspektion og vedligeholdelse
- Gyllen omrøres kun forud for udkørsel af gylle
- Der er konstant flydelag på gyllen, og efter omrøring/udkørsel kontrolleres det, at der senest 14 dage efter, at der er igen er gylle i tanken, er etableret flydelag
- Der føres logbog over flydelaget på gyllen, så der er fokus på at flydelaget lever op til kravene.
- Tanken er tilmeldt de lovpligtige regelmæssige eftersyn, hvilket betyder at tanken hvert 10. år bliver kontrolleret for om der skulle være tegn på betydende utætheder

Området er ikke omfattet af godkendelseskravet, og vil derfor ikke blive gennemgået yderligere, udover de ovenfor nævnte procedurer og tekniske løsninger, som er medvirkende til at minimere ammoniakemissionen og risikoen for forurening af jord og grundvand.

Bornholms Regionskommune vurderer, derfor at BAT er overholdt i forhold til opbevaring og håndtering af gødning.

Udbringning af husdyrgødning

1. august 2017 overtog Landbrugs- og Fiskeristyrelsen regulering og kontrollen med udbringningsarealerne og vil dermed være dækket af generelle regler. Området er ikke omfattet af godkendelseskravet, og vil derfor ikke blive gennemgået yderligere.

Ifølge ansøger vil følgende dog blive praktiseret på bedriften:

- Husdyrgødning udbringes under hensyn til generelle regler, og foregår i videst muligt omfang efter godt landmandsskab, hvilket vil sige at der tages hensyn til naboer, byområder osv.
- Gyllen nedfældes på græsmarker.

- Husdyrgødningen udbringes under hensyn til afgrødernes vækstperiode, hvilket betyder maksimal udnyttelse af næringsstoffer.
- Udkørsel af flydende husdyrgødning på dage med lav fordampning/regn.
- Udkørsel af flydende husdyrgødning til afgrøder i god vækst og/eller afgrøder med en plante-højde, der reducerer fordampningen.

Ud fra ovennævnte procedurer og tekniske løsninger, som er medvirkende til at minimere ammoniakemissionen og risikoen for forurening af jord og grundvand, vurderer Bornholms Regionskommune at BAT er overholdt i forhold til udbringning af husdyrgødning.

Beredskabsplan

Bornholms Regionskommune vurderer, at der skal foreligge en beredskabsplan, som indeholder følgende:

- En plan over husdyrbruget med angivelse af drænsystemer og vandkilder/spildevandskilder.
- Handlingsplaner for hvordan brand, utætte eller kollapsede gyllebeholdere, ukontrollerede afstrømninger fra møddinger og ensilagepladser samt olieudslip håndteres.
- Hvor udstyr til håndtering af forureningsulykker er placeret.

Vilkår

I henhold til klagenævnspraksis vurderes det, at husdyrgødningsbekendtgørelsens regler for håndtering af bl.a. flydende husdyrgødning anses for tilstrækkelige til at imødegå forurening ved et eventuelt udslip, og derfor er der ikke stillet yderligere vilkår til at forebygge uheld m.v.

Der er dog stillet vilkår om udarbejdelse af en beredskabsplan, som indeholder handleplaner for blandt andet, hvordan brand, utætte eller kollapsede gyllebeholdere, ukontrollerede afstrømninger fra møddinger og ensilagepladser samt olieudslip håndteres.

10 EGENKONTROL OG DOKUMENTATION

I dette afsnit beskrives og vurderes, hvordan ansøger gennemfører eller planlægger at gennemføre egenkontrol og management. Desuden beskrives de dokumenter og registreringer, som ansøger skal præstere for at dokumentere, at vilkårene i miljøtilladelsen er overholdt.

Miljøteknisk redegørelse

Management og egenkontrol

- Forbrug af råvarer opgøres kvartalsmæssigt ifm. udarbejdelse af E-kontrol
- Foderblandinger optimeres mindst én gang årligt af foderkonsulent
- Forbrug af vand og energi følges kvartalsmæssigt og opgøres min. én gang årligt ifm. årsregnskab
- Produktionsapparatet efterses i det daglige arbejde
- Der er dyrlægebesøg hver måned/iht. lovgivning på området
- Ejer og medarbejdere deltager i relevante efteruddannelseskurser og erfagrupeer
- Der udarbejdes den lovpligtige gødningsplan
- Der føres logbog over flydelag i gyllebeholder
- Der er 10 års kontrol på gyllebeholdere
- Gyllepumpning overvåges
- Der er egenkontrolprogram for dyrevelfærd. Programmet følges op ifm. dyrlægebesøg og kontrolleres ifm. Danish kontrol hvert 3. år
- Der gennemføres egenkontrol ift. "Branchekode for foderhygiejne"

- Der er udarbejdet en beredskabsplan med beskrivelse af forholdsregler ifm. uheld

Gamlevældegård er desuden, som leverandør til Danish Crown, omfattet regelsættet "Code of Practice".

Dokumentation

- Gødningsplan
- Foderoptimeringer og analyser
- Produktionsrapporter
- Dokumentation for skadedyrsbekæmpelse
- Logbog for flydelag på gylletank
- 10 års beholderkontrol

I løbet af få dage kan skaffes:

- Fakturaer på køb og salg af foder og dyr
- Sundhedsbemærkninger fra slagteri

Kommunens vurdering

Bornholms Regionskommune vurderer, at gennemførelse af den beskrevne egenkontrol samt overholdelse af de stillede vilkår vil medføre, at der løbende holdes øje med, at forudsætningerne for miljøgodkendelsen overholdes, og at det er dokumenteret, således at kommunen ved tilsyn eller på efterspørgsel kan kontrollere dette.

Dokumentationen skal opbevares i mindst 5 år.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der stillet vilkår om, at alle vilkår skal være kendt af de ansatte samt om dokumentation for produktionsarealets størrelse, korrekt bortskaffelse af affald mv.

---

11 IE-BRUG

Miljøteknisk redegørelse

Foranstaltninger ved ophør

Ved husdyrbrugets ophør tømmes stalde, foderlagre, gyllekanaler og -tanke. Der rengøres overalt, således at der ikke forefindes foder- og gødningsrester mv., der kan tiltrække skadedyr. Skadedyrsbekæmpelsen på ejendommen opretholdes. Alle forurenende dele på anlægget fjernes. Der foretages en vedligeholdelse af bygningerne for at undgå forfald, eller bygningerne nedrives. Ved fjernelse af bygningerne vil byggeaffaldet blive sorteret og kørt til hhv. forbrænding, genbrug eller deponi.

Alternativer til teknologi, teknik og foranstaltninger

Indretning af den nye slagtesvinestald med 50-75 % fast gulv fremfor 25-49% vil være et alternativ til den valgte luftrensning i slagtesvinestalden. Denne løsning er fravalgt til fordel for luftrensning, dels fordi et øget areal med fast gulv giver øget risiko for svineri i stierne, dels fordi luftrenseren samtidig kan reducere lugt.

Gylleforsuring i kombination med smellfighter til lugtreduktion er fravalgt idet denne teknologi ikke er teknisk mulig at etablere i stalde med linespil / skraneanlæg, som det vil være tilfældet i sostaldene. Forsuret og ikke forsuret gylle må ikke opbevares sammen og det giver håndteringsmæssige problemer, hvis teknologien kun anvendes på en del af staldanlægget.

Gyllekøling i flere staldafsnit kunne være en mulighed, idet denne teknologi både er godkendt til reduktion af ammoniak og lugt. Gyllekølingen i smågrisestalden suppleret med slagtesvinestalden og i løbe- og drægtighedsstalden vil kunne opfylde kravet til ammoniak og tildels til lugt. Til opfyldelse af lugtkravet vil det samtidigt være nødvendigt med ændringer af ventilationen. For at opnå en effekt på lugt skal gyllekølingsanlægget køre hele året rundt. En del af den varme anlægget producerer vil kunne anvendes til opvarmning i vinterhalvåret. Mens der kun er behov for begrænsede mængder varme i sommerhalvåret. Etablering af gyllekøling i alle staldafsnit til reduktion af lugt og ammoniak er derfor fravalgt. Staldene vil blive forberedt til gyllekøling for at fremtidssikre stalden og muliggøre et tilvalg af gyllekøling på et senere tidspunkt.

Valg af lav energiventilation og LED belysning er de bedste valg mht. minimering af energiforbrug.

Kommunens vurdering

Det er krav fra EU at husdyrbrug med intensiv opdræt af fjerkræ eller svin skal opfylde BAT-konklusionerne² og at disse skal lægges til grund for godkendelsesvilkårene for anlæg. Bornholms Regionskommune har derfor gennemgået BAT-konklusionerne i forhold til gældende dansk lovgivning.

Miljøledelsessystemer

Der er i februar 2017 offentliggjort BAT konklusioner for husdyrbrug, hvilket medfører at alle IE-brug inden 21. februar 2021 skal have implementeret miljøledelse. Bornholms Regionskommune har stillet vilkår hertil.

Miljøledelsen skal omfatte:

1. formulere en miljøpolitik med afsæt i husdyrbrugets miljøforhold,
2. fastsætte miljømål,
3. udarbejde handlingsplan for det eller de fastsatte miljømål,
4. minimum 1 gang årligt evaluere miljøarbejdet og om nødvendigt foretage justeringer af mål og handlingsplaner og minimum 1 gang årligt gennemgå miljøledelsessystemet.

Bornholms Regionskommune vurderer, at husdyrbruget lever over til anvendelse af bedst anvendelige teknologi, som tidligere beskrevet i nærværende miljøgodkendelse. Endvidere er det regionskommunens vurdering, at husdyrbruget har alle muligheder for at leve op til lovkravet om implementering af miljøledelse inden deadline.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der stillet vilkår om, at der er implementeret miljøledelse på Gamlevældegård senest 21. februar 2021.

12 SAMLET VURDERING

Samlet set vurderer Bornholms Regionskommune, at når miljøtilladelsens vilkår overholdes, har ansøger truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forureningen ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik, og at husdyrbruget i øvrigt kan drives på stedet uden at påvirke omgivelserne på en måde, som er uforenelig med hensynet til omgivelserne. Bornholms Regionskommune vurderer, at indretning og drift af husdyrbruget kan ske i overensstemmelse med gældende regler og uden væsentlig påvirkning af miljøet, som dette er defineret i husdyrgodkendelsesloven, herunder at projektet ikke skader bevaringsstatus for Natura 2000-områder eller levesteder for arter optaget på habitatdirektivets bilag IV.

---

² Artikel 14.3 i IE-direktivet (2010/75/EU, KOMMISSIONENS GENNEMFØRELSESAFGØRELSE (EU) 2017/302 af 15. februar 2017

På baggrund af husdyrbrugets beliggenhed og de beskrevne ikke-væsentlige virkninger på det lokale miljø, vurderer Bornholms Regionskommune desuden, at det ansøgte ikke vil have grænseoverskridende virkninger.

13 BILAG

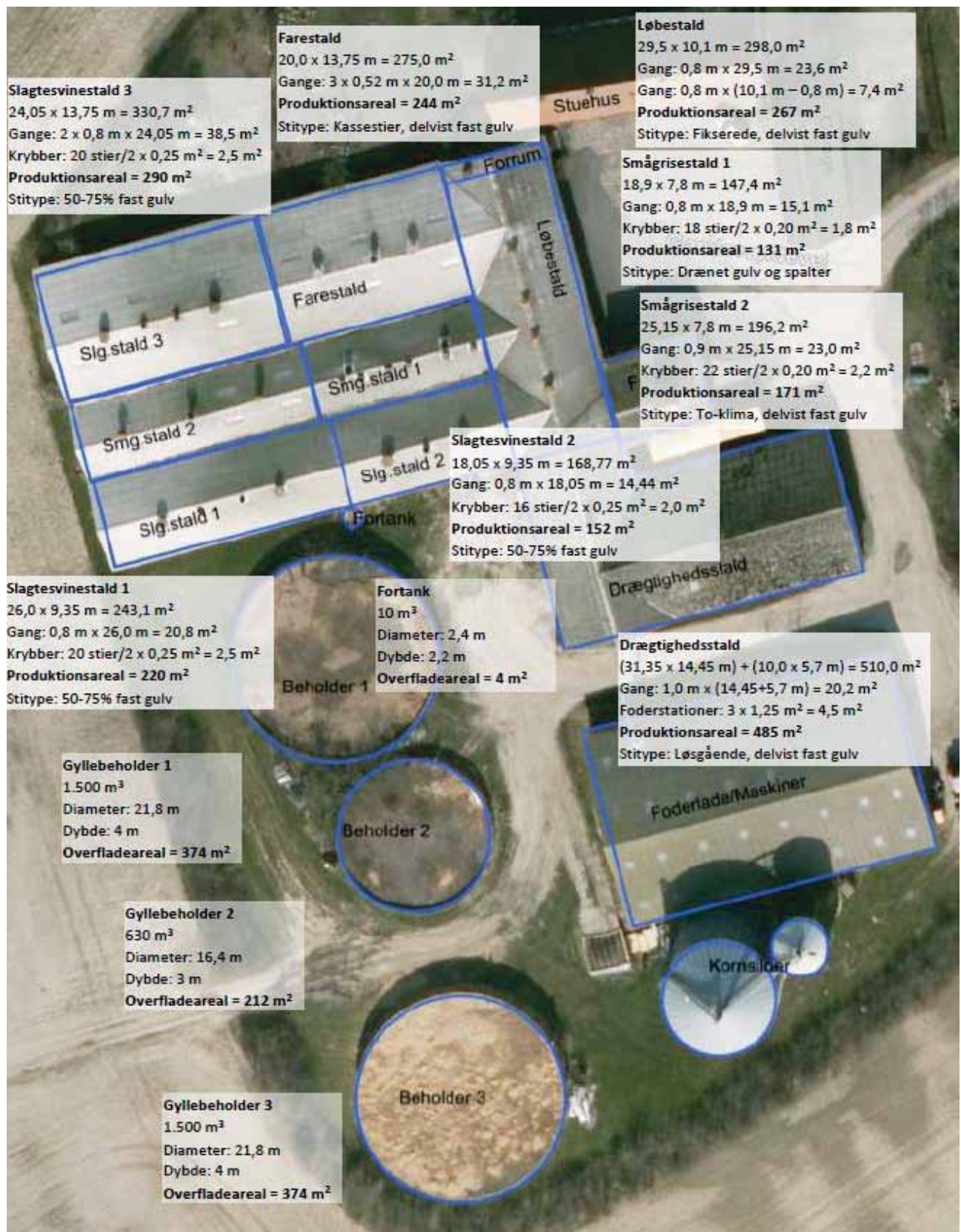
Bilagsoversigt:

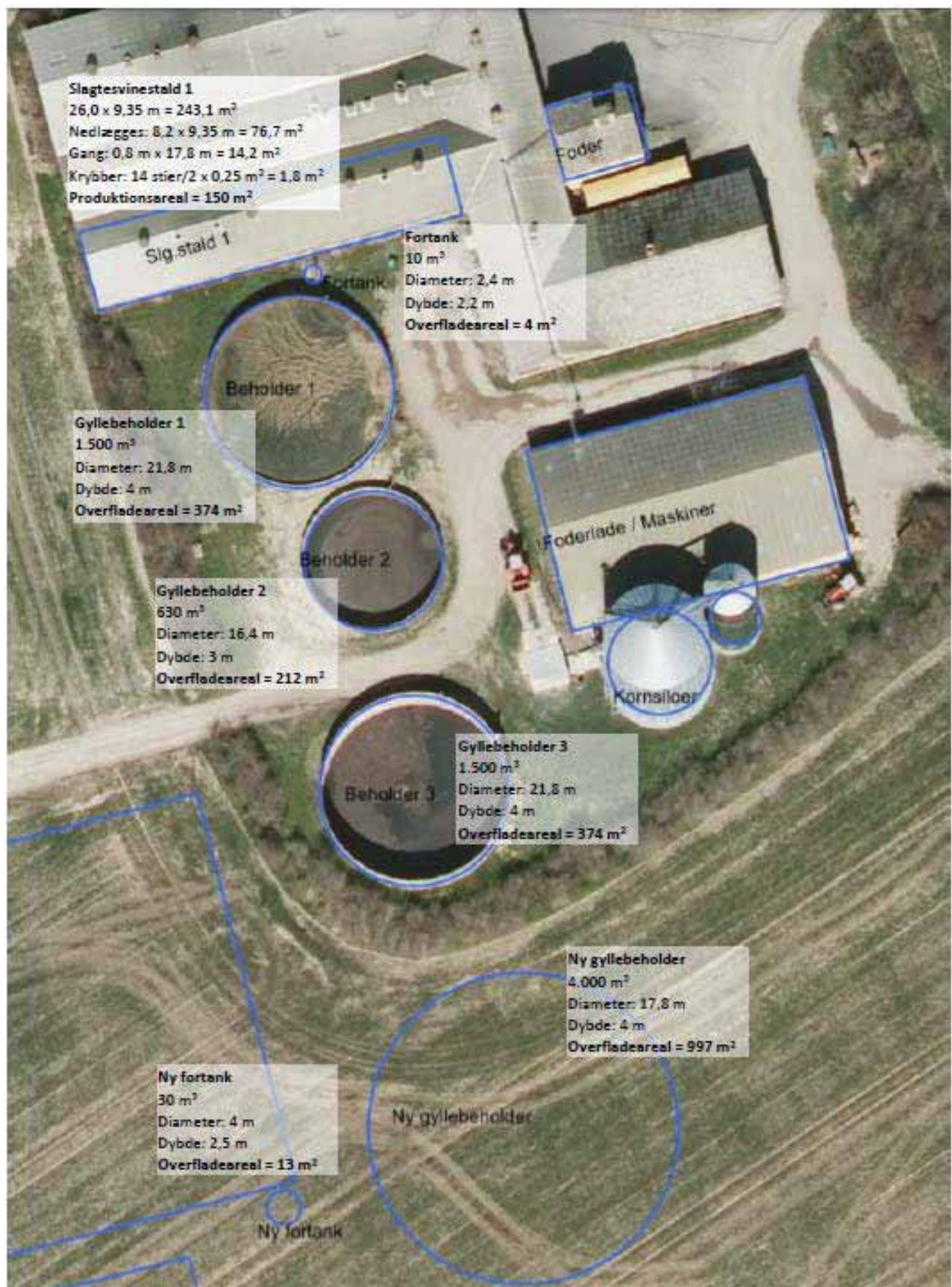
1. Produktionsareal nudrift og 8 årsdrift
2. Produktionsareal ansøgt drift
3. Beredskabsplan
4. Beplantning ved Gamlevældegård

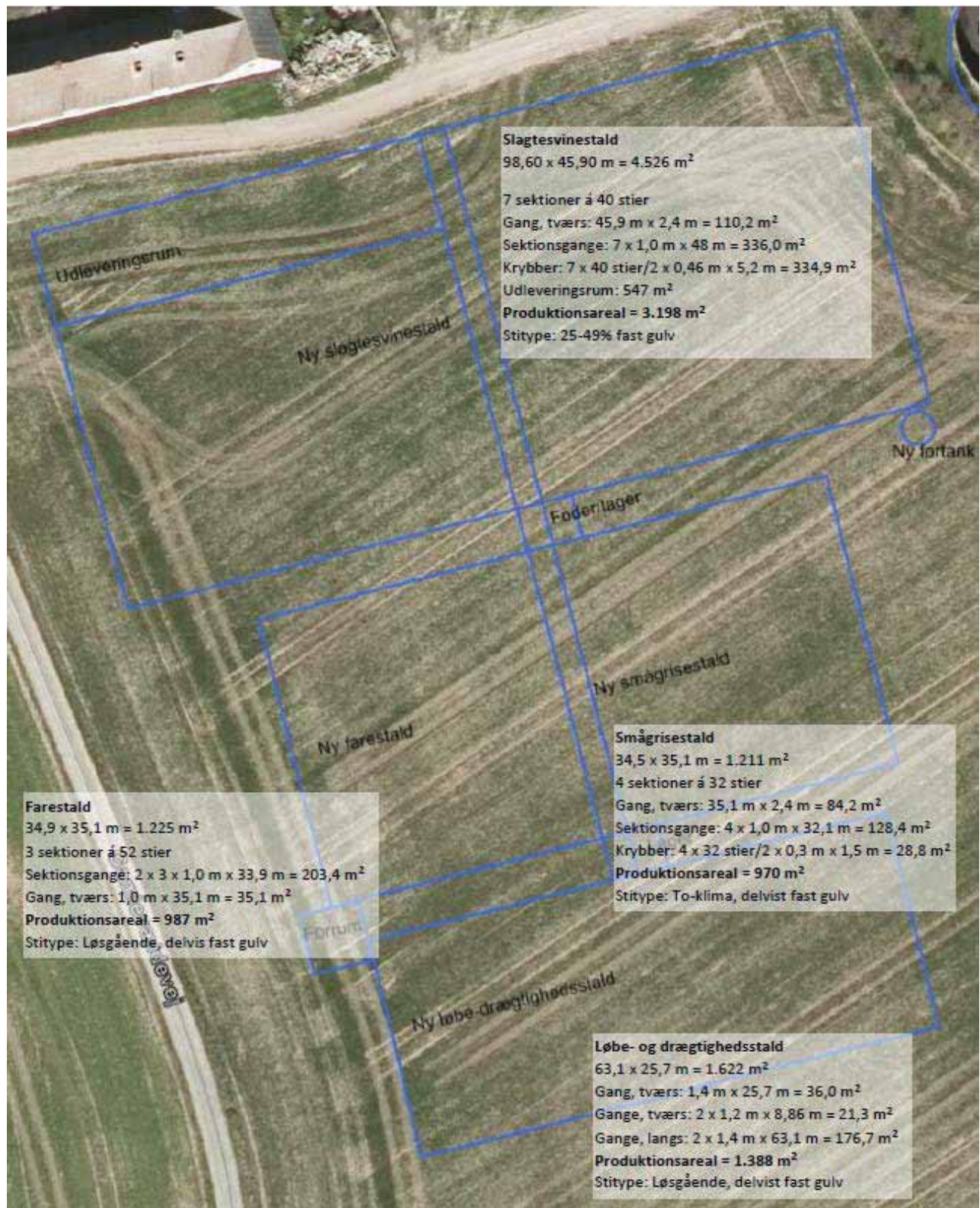

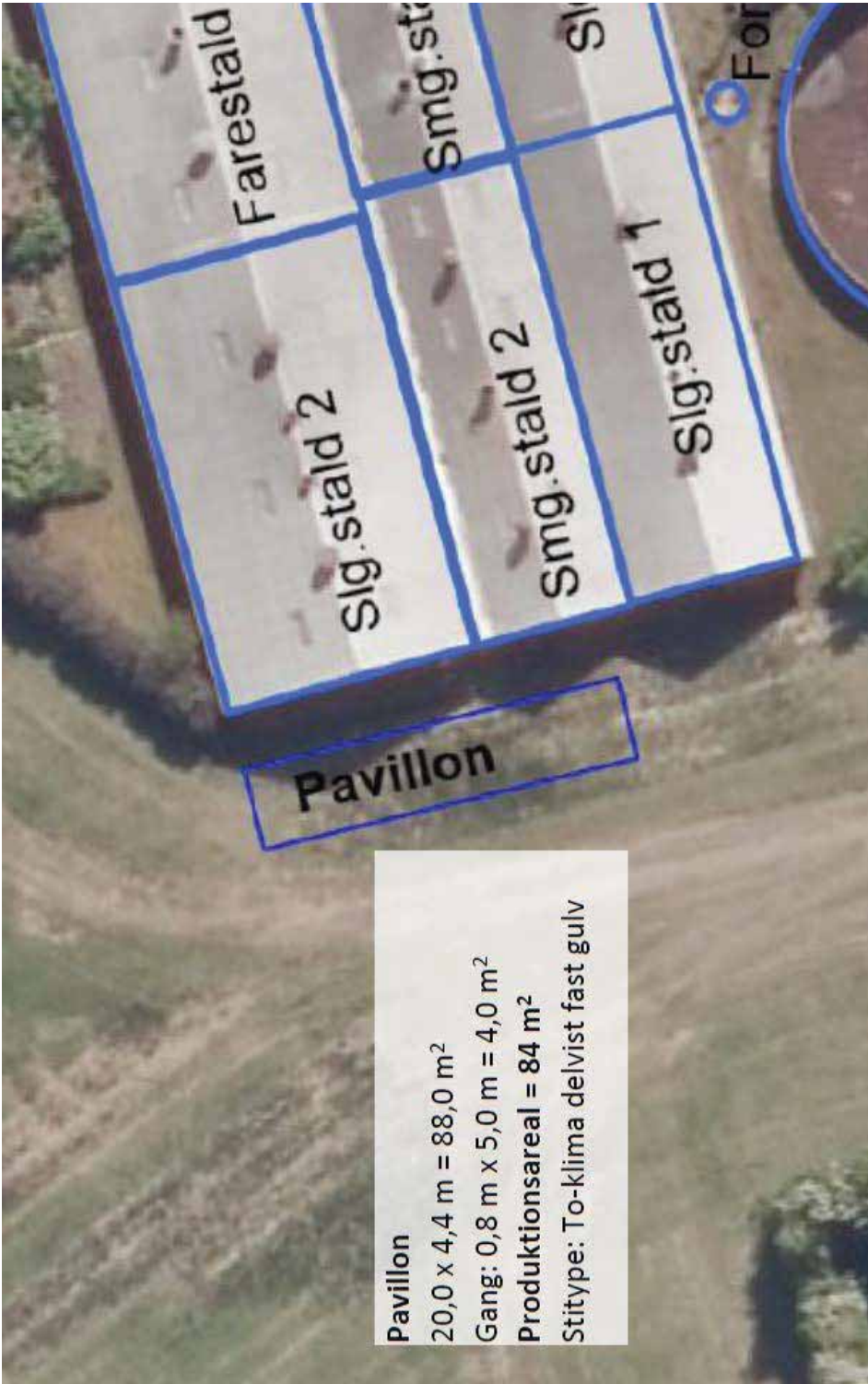
Bilag 1. Produktionsareal nudrift og 8 årsdrift

Bilag 2. Produktionsareal ansøgt drift

Pavillon
20,0 x 4,4 m = 88,0 m²
Gang: 0,8 m x 5,0 m = 4,0 m²
Produktionsareal = 84 m²
Stitype: To-klima delvist fast guly

Bilag 3. Beredskabsplan for Gamlevældegård

Beredskabsplan

Gamlevældegård, Gamlevældevej 31, 3760 Gudhjem

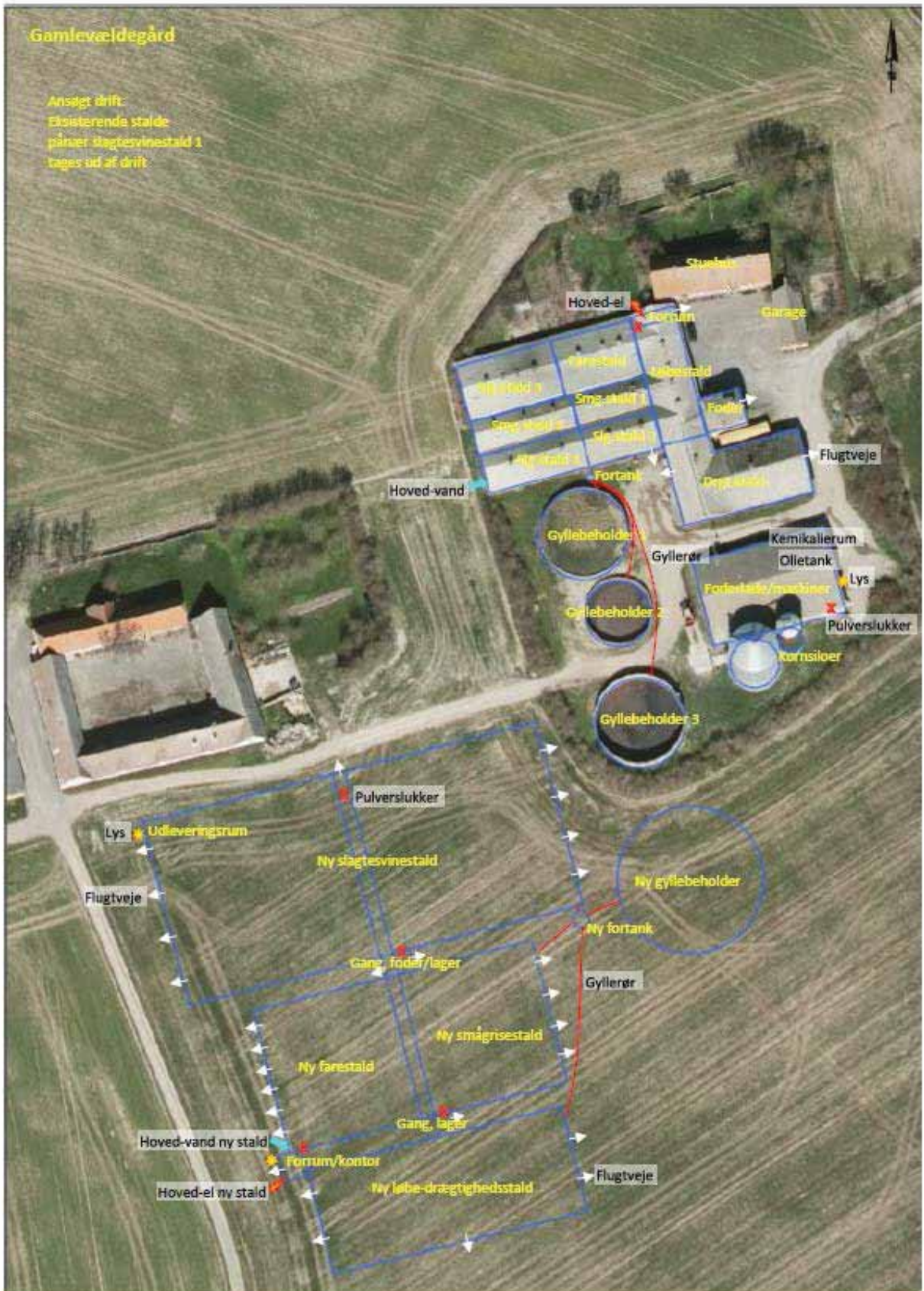
Udarbejdet: Marts 2020

Telefoniliste	Brand - instruks	Overløb af gylle - instruks	Kemikalier, oliestild - instruks	Stophaner og hovedafbrydere	Strømsvigt - instruks	Personskade - instruks
Brandvæsen 112	RING 112 - oplys: • Navn, adresse og tlf nr. der ringes fra • Hvad er der sket og at det er en gårdbrand • Er der tilskadekomne - hvor mange? • Er dyrerne kommet ud - art og antal der evt. er fanget Kontakt Christian 2889 4102	Ved større overløb af gylle eller ved brud på gylletank - RING 112 - oplys: • Navn, adresse og tlf nr. der ringes fra • Hvad der er sket og hvor meget der er løbet ud • Om der er risiko for forurening af vandløb eller drikkevandsboring Ved mindre spild kontaktes kun miljømyndighederne. Kontakt Christian 2889 4102	Ved større udslip af kemikalier og olie - RING 112 - oplys: • Navn, adresse og tlf nr. der ringes fra • Hvad der er sket, hvad og hvor meget der er løbet ud • Om der er risiko for forurening af vandløb, drikkevand Ved mindre spild kontaktes kun miljømyndighederne. Kontakt Christian 2889 4102	Vand Hovedhane for vand er placeret ved den vestlige gavl af slagtesvinestald 1. Hovedhane ved nyt staldanlæg placeres ved forrum. Placering af stophaner er vist på kort. Elektricitet Hovedafbryder er placeret i fyrrum ved forrummet i eksisterende stald. Hovedafbryder ved nyt staldanlæg placeres ved forrum. Kontakt Christian 2889 4102	Vurder om dyr vil lide under træk fra nødpluk eller varme. Tjek alle stalde og se, om nødplukket er åben. Begræns trækgener og varmeudvikling (overbrushing). Kontroller at der ikke sker forurening som følge af manglende strøm til pumper o.l. Kontakt Christian 2889 4102 Ved strømsvigt på over ca. 1/2 time, ring til Østkraft og forhør om varigheden af udfaldet. Tlf nr. 5693 0930.	RING 112 - oplys: • Navn, adresse og tlf nr. der ringes fra • Hvad der er sket og personens tilstand • Adgangsveje Vd almindelig førstehjælp. Førstehjælpsudstyr er placeret ved forrum til stalde. Specifikt udstyr til brug ved uheld med syre er placeret ved luftrenser. Kontakt lægevagten ved mindre personskade. Kontakt Christian 2889 4102 Arbejdsulykker og personskade skal anmeldes til via EASY på www.easy.ask.dk.
Brandvæsen 112	Start rednings- og slukningsarbejde, hvis forvarligt: • Evakuer dyr • Fjern olie, trykflasker, gødning og kemikalier Hvis det ikke er muligt at slukke branden - forsøg at begrænse den ved lukning af døre og vinduer. Modtag brandvæsenet og udlever kortmateriale.	Er gyllen løbet til dræn opdømmes vandløb med jord og/føler halm. Hoveddræn er placeret øst for ejendommen ved Gamlevældevej.	Opdæmning kan foretages med jord og/eller halm. Anvend savsmuld eller kattegrus til opsug af mindre spild. Modtag brandvæsen/myndighed og orientér om sted, omfang mv.			
Ambulance 112						
Lægevagt 1813						
Miljømyndighed 112						
Hans Ole Bech 5692 2065						
Helle Thers 5692 2074						
Landboencentret 5690 7800						
Dyrlæge LVK 2171 5279						
Elektriker Ventilation 56492001 56955149 56492001						
Christian 2889 4102						

BEREDSKABSKORT - VEND

Gamlevældegård

Ansøgt drift:
Eksisterende stalde
på nær slagtesvinestald 1
tages ud af drift

Bilag 4. Beplantningsbælter ved Gamlevældegård

Bilag 5. Modtagne hørings svar og kommunens bemærkninger

Bornholms Regionskommune har i forbindelse med den gennemførte nabo-/partshøring i perioden 1. april til 13. maj 2020 modtaget 6 skriftlige henvendelser. Disse er gengivet i det følgende efterfulgt af kommunens kommentarer til de enkelte punkter.

Ansøger og dennes konsulent har haft fået forelagt hørings svarene.

Som følge af denne annoncering modtog regionskommunen 6 skriftligt henvendelser.

Henvendelse 1)

Enhedslisten Bornholm, v./Morten Riis har fremsendt følgende henvendelser:

" *Bornholms Regionskommune har indkaldt ideer og forslag til, hvilke miljøforhold eller andre forhold, der bør undersøges nærmere i behandlingen af en række ansøgninger om udvidelse og/eller ændring af svineproduktionen på en række bedrifter på Bornholm.*

Med denne henvendelse ønsker vi at opfordre til, at de folkesundhedsmæssige aspekter af husdyrproduktionen generelt og af svineproduktionen specifikt inddrages i behandlingen af de pågældende undersøgelser.

Specifikt opfordrer vi Bornholms Regionskommune til at sætte alle ansøgninger i bero, indtil miljøminister Lea Wermelin kan fremlægge resultaterne af den netop igangsatte undersøgelse af de sundhedsmæssige udfordringer, der kan være forbundet med at bo i nærheden af store svineproduktionsanlæg.

Aktuelt gælder det høringerne vedrørende:

- Dalegård ved Hasle
- Kirkelunde ved Nyker
- Vellensbygård ved Nylars og
- Ågård ved Pedersker (frist udløb den 15. april 2020)

samt høring af forslag til §16a-miljøgodkendelse for

- Gamlevældegaard ved Melsted (Østerlars); og
- Smørenggård ved Myreby (Vestermarie)

Baggrund

Som det formentlig vil være Bornholms Regionskommune bekendt, har Miljøminister Lea Wermelin igangsat en samlet gennemgang af den eksisterende videnskabelige dokumentation af helbredseffekter af luftforurening relateret til husdyrbrug med henblik på at afdække, om denne dokumentation giver anledning til en ændret regulering på området under danske produktionsvilkår, således som det har været tilfældet i Holland (se f.eks. miljøministerens svar på spørgsmål 721 - www.ft.dk/samling/20191/almdelel/MOF/spm/722/svar/1649039/index.htm). Denne undersøgelse forventes gennemført i foråret 2020.

Konkret har man i hollandske og andre undersøgelser påpeget en sammenhæng mellem koncentrationen af endotoxiner i luften og forskellige luftvejs sygdomme i befolkningen. Vi vil gerne understrege, at dette ikke har nogen forbindelse til det igangværende COVID-19 udbrud, men vi mener ikke desto mindre, at det er et væsentligt folkesundhedsmæssigt aspekt, som bør inddrages i vurderingen ikke bare i forhold til ændringer i enkeltbedrifter, men også for at sikre at den samlede miljøpåvirkning i et givent område, i det konkrete tilfælde i forhold til koncentrationen af endotoxiner, ikke udgør en folkesundhedsmæssig risiko.

Forslag

På denne baggrund ønsker vi at henstille til, at disse aspekter bliver inddraget som en del af den behandling, der skal igangsættes for de fire førstnævnte ansøgninger, og at Bornholms Regionskommune stiller alle miljøgodkendelser til udvidelse og ændring af svineproduktion i bero, indtil der foreligger svar fra de undersøgelser, som miljøminister Lea Wermelin har igangsat.

"

"

.....Mens vi anerkender, at en berosættelse af selve miljøgodkendelsen for to af de seks sager, hvor der allerede ligger et forslag til miljøgodkendelse, således vil kræve en ministeriel udmelding om berosættelse, så vil vi med dette svar gerne understrege, at vores henvendelse af 16. april 2020 også var et svar på den invitation, som Bornholms Regionskommune havde udsendt på sin hjemmeside til borgere og andre om at bidrage med ideer og forslag til, hvilke miljø- og andre forhold, der bør undersøges i forbindelse med udarbejdelse af forslag til miljøgodkendelse for de øvrige fire sager.

Denne del af vores henvendelse – altså at inddrage de folkesundhedsaspekter af husdyrproduktion, specifikt i relation til en forøget koncentration af endotoxiner i luften fra husdyrproduktion i arbejdet med at udarbejde forslag til miljøgodkendelse for disse fire sager – forventer vi således vil kunne imødekommes.

Bornholms Regionskommune har fremsendt følgende svar til Enhedslisten Bornholm, v./Morten Riis:

Bornholms Regionskommune skal hermed kvittere for modtagelse af henvendelsen modtaget 16. april 2020 vedrørende sagsbehandlingen af 6 specifikke miljøgodkendelsesager samt øvrige miljøgodkendelser til svineproduktion på Bornholm.

Enhedslisten opfordrer i henvendelsen Bornholms Regionskommune til at inddrage de folkesundhedsmæssige aspekter af husdyrproduktionen generelt og af svineproduktionen specifikt i behandlingen af de pågældende sager og opfordrer specifikt Bornholms Regionskommune til at sætte alle ansøgninger i bero, indtil miljøministeren kan fremlægge resultaterne af en netop igangsat undersøgelse af de sundhedsmæssige udfordringer, der kan være forbundet med at bo i nærheden af store svineproduktionsanlæg. Bornholms Regionskommunes svar på henvendelsen fremgår af følgende.

Det er et juridisk/forvaltningsretligt fortolkningsprincip, at ansøgninger skal behandles på baggrund af nugældende regler. I relation til f.eks. lugt og ammoniak fra husdyrbrug er det således de bestemmelser, der er herom i den gældende husdyrbruglov og husdyrgodkendelsesbekendtgørelse, som sætter rammerne for kommunes sagsbehandling.

Regionskommunen er bekendt med, at miljøministeren har iværksat en undersøgelse omkring afledte effekter af husdyrproduktionen. Gældende procedurer er, at hvis en sådan undersøgelse måtte føre til en ændret lovgivning f.eks. vedrørende lugt, ammoniak eller andet, vil der i forbindelse med indførelsen af sådanne nye regler blive taget stilling til, hvorvidt disse nye regler også skal gælde for allerede indgivne ansøgninger.

Det centrale i forhold til Enhedslistens henvendelse er imidlertid ikke, hvorledes det fra lovgiver måtte blive besluttet at adressere dette overgangsproblem, såfremt der på et senere tidspunkt måtte komme skærpede regler, men om man med rette kan stille en sagsbehandling i bero og afvente, at sådanne regler eventuelt vil komme.

Når regionskommunen ud fra gængse normer vurderer, at en sag er fuldt oplyst og ud fra en almindelig resourceprioritering er parat til at træffe afgørelse i sagen, skal regionskommunen træffe afgørelse, uagtet der måske måtte komme nogle ændrede regler på et senere tidspunkt. Det er regionskommunens vurdering, at det ikke vil være berettiget at stille sagsbehandlingen på basis af nugældende regler i bero, og afventende eventuelle kommende regler, der måtte være skærpede.

Ombudsmanden har tidligere udtalt, at en afgørelse skal træffes på det aktuelt foreliggende plangrundlag, og at det således ikke vil være korrekt at udsætte sagsbehandlingen, indtil der måtte komme et andet plangrundlag, der ville kunne forhindre/begrænse det konkrete projekt. Det er regionskommunens vurdering, at det samme gælder i en situation som den foreliggende.

Det bemærkes, at såfremt kommende undersøgelser måtte vise, at husdyrbrug giver anledning til nogle sundhedsmæssige genevirkninger for omboende, der i ikke uvæsentlig grad ligger ud over det, der hidtil har været opfattelsen, vil det give en udfordring i relation til håndteringen af denne problemstilling i forhold til et stort antal allerede eksisterende husdyrbrug i hele landet. Det bliver i den forbindelse også op til lovgiver, hvordan en sådan tænkt problemstilling skal håndteres, herunder om det skal resultere i skærpede krav over for allerede etablerede husdyrbrug.

Administrativt har regionskommunen ikke mulighed for at beslutte, at det juridisk/forvaltningsretlige fortolkningsprincip om, at ansøgninger skal behandles på baggrund af nugældende regler tilsidesættes. Kompetencen til dette ligger i Økonomi-, Erhvervs- og Planudvalget, og der skal derfor rejses en politisk sag for at imødekomme anmodningen. Det er dog således, at det ikke vil være lovligt hvis kommunen selv beslutter at stille sagsbehandlingen i bero. Det vil som minimum kræve en ministeriel udmelding om, at sagsbehandlingen bør stilles i bero. Så hvis man kommunalpolitisk ønsker, at sagerne stilles i bero, og afventende kommende undersøgelser af nabogener, er det, legitimt at der rettes en henvendelse til ministeren herom.

Afslutningsvis skal det nævnes, at Bornholms Regionskommunes afgørelse vedrørende miljøgodkendelser/miljøtilladelser kan påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet af afgørelsens adressat og enhver, der har en individuel, væsentlig interesse i sagens udfald samt Styrelsen for Patientsikkerhed. Endvidere kan en række lokale og landsdækkende foreninger og organisationer klage over visse afgørelser.

Regionskommunens supplerende svar til Enhedslistens Bornholm ønske om, at inddragelse spørgsmålet om en mulig forøget koncentration af endotoxiner i luften omkring et husdyrbrug. Er at dette ønske kan ikke imødekommes. Grunden er, at det ikke er et miljøparameter, som skal vurderes i forbindelse med miljøgodkendelser og -tilladelser jævnfør Husdyrbrugloven.

Eventuelle sundhedsrisici varetages på nuværende tidspunkt ikke af Husdyrbrugloven. Ved vurderingen af sager efter Husdyrbrugloven kan der derfor ikke lægges vægt på eventuelle sundhedsrisici for naboer eller andre.

Bornholms Regionskommunes afgørelse vedrørende miljøgodkendelser og -tilladelser kan påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet af afgørelsens adressat og enhver, der har en individuel, væsentlig interesse i sagens udfald samt Styrelsen for Patientsikkerhed. Endvidere kan en række lokale og landsdækkende foreninger og organisationer klage over visse afgørelser. Vurderer Enhedslisten Bornholm, at der er grundlag for indgivelse af klage over de afgørelser som træffes, kan de påklages som beskrevet

”

Henvendelse 2)

Ejeren af Gamlevældevej 33 har meddelt: *”... Jeg har ingen indvendinger i mod det ansøgte...”*

Henvendelse 3)

Ejeren af Skovsmindevej 3 har meddelt: *”...Gamlevældegård ligger høj i terrænet, og tager i forvejen meget af udsigten. Jeg ser også 2 gårde bliver til en gård til mere skade for naboer, der så vil miste den smule udsigt, der er tilbage mellem ejendommene.*

Beplantning ser jeg ikke som en god ide, den vil tage mere udsigt end bygningerne, og det er for mig udsigten der tæller.

Et forslag fra mig ville være at byggeriet skulle placeres nor for de nuværende bygninger.

Jeg er stor modstander af mere byggeri på den bakketop....”

Henvendelse 4)

Ejerne af Gamlevældevej 21 har meddelt: *”... Dette område har i forvejen en meget stor griseproduktion.*

Her er Lugt og støjgener fra udbringning af grisegylle til markerne på begge sider af Kobbe å.

Markerne ligger ned til Præste ækken og Kobbe å, der derfor modtager både kvælstoffer og rester af diverse pesticider til vandløbene fra de mange dræn der er gravet ned i markerne.

De mange store staldbygninger og gyllebeholdere skæmmer i landskabet.

Hvad sker der hvis der kommer en aggressiv svine virus der smitter igennem luften til mennesker og andre dyr? Vi der bor Gamlevældevej 21 er imod en øget griseproduktion....”

Henvendelse 5)

Ejeren af Smedevej 2 har fremsendt følgende: "... Side 36 - her er jeg lidt forvirret.

Gamlevældevej 27 - minimumskrav ca. 322 m - beregnet ca. 313 m

Gamlevældevej 36 - minimumskrav ca. 348 m - beregnet ca. 349 m

Gamlevældevej 34 - minimumskrav ca. 396 m - beregnet ca. 281 m

Og derefter en konklusion om, at lugtgenekravet dermed er opfyldt til nærmeste enkelt beboelser, når 2 af ovennævnte ikke overholder minimumskravet.

Side 22 - bygningshøjder

Slagtesvinestald (længst mod nord) 8,9 m høj

Fare- og smågrisestalden (midt i) 7,5 m høj

Løbe- og drægtighedsstald (længst mod syd) 6,2 høj

Alle med en væghøjde på 2,6 m, og det nye staldanlæg kommer til at ligge i samme niveau (kote) som de eksisterende bygninger på henholdsvis Gamlevældevej 29 og 31. Jeg er noget uklar på forståelsen heraf. Vil højden på det nye staldanlæg overstige højden på de på Gamlevældevej 29 og 31 eksisterende bygninger?...."

Henvendelse 6)

Ejerne af Gamlevældevej 27, 36 og 46, Smedevej 2 og 4 samt Skovsmindevej 2 har meddelt følgende: "... Tak for invitationen til at bidrage med bemærkninger til det foreliggende forslag til miljøgodkendelse til svineproduktion på Gamlevældevej 29-31, 3760 Gudhjem.

Som naboer til ejendommene på Gamlevældevej 29 og 31, som begge ejes af ansøger Christian Koefoed, har vi fuld forståelse for, at man naturligvis skal kunne drive et bæredygtigt landbrugserhverv i landzone.

Ligeledes forstår vi på ansøger, at de eksisterende staldanlæg på Gamlevældevej 29-31 ikke er tidssvarende forhold til såvel dyrevelfærd, som hensynet til de ansatte og arbejdsforhold, og vi har derfor fuld forståelse for, at der er behov for at forbedre produktionsanlægget i disse henseender.

Vi forstår, at ansøgningen er fremsendt i henhold til Husdyrbrugloven og noterer os i den forbindelse, at Husdyrbrugloven har til formål at "medvirke til at værne om natur, miljø og landskab, så udviklingen af husdyrproduktionen og anvendelsen af gødning kan ske på et bæredygtigt grundlag i respekt for menneskers livsvilkår og for bevarelsen af dyre- og plantelivet." (§1)

Med dette i mente, ønsker vi som naboer og beboere i Gamlevælde at følgende bemærkninger inddrages i den videre behandling af og stillingtagen til ansøgningen om tilladelse til udvidelse af produktionsanlægget til svineproduktion på Gamlevældevej 29-31.

Placering af nyt produktionsanlæg påfører naboer stor visuel gene og væsentligt værditab

Mens den påtænkte udvidelse forhåbentlig bliver til økonomisk fordel for ansøger, vil den påføre naboer stor visuel gene og et væsentligt ejendomsværditab. Mest påvirket vil Gamlevældevej 27 blive, idet de påtænkte nye staldbygninger med et samlet areal på 6.627 m², samt en overdækket gylletank med et overfladeareal på 1.000 m², vil blive placeret lige ud foran stuehusets havudsigt på Gamlevældevej 27. Dertil kommer skorstene fra ventilationsanlægget Agri AirClean. Disse er ikke velbeskrevne i forslaget til miljøgodkendelse, men på Miljøstyrelsens hjemmeside³ fremgår det, at der er tale om 11 meter høje skorstene med et tværsnit på 2,8 meter. Vi henviser til Bilag 1 for illustration af produktionsanlægsplacering.

Også Smedevej 2 må forventes at blive påført visuel gene og et deraf følgende ejendomsværditab.

Ikke sjældent stopper turister til Bornholm og andre besøgende op på Gamlevældevej, når de fra Østerlars kommer over højdedraget og udsigten over Østersøen, Christiansø og de bølgende marker i forgrunden åbner sig for dem. Denne oplevelse vil ligeledes blive væsentligt forringet af det planlagte projekt.

Idet vi ikke mener, at det kan være rimeligt at påføre andre værdimæssigt tab for selv at drage økonomisk fordel, gør vi derfor indsigelse mod den foreslåede placering af det planlagte produktionsanlæg.

Som alternativ placering af det nye produktionsanlæg, foreslår vi, såfremt forslaget til miljøgodkendelsen i øvrigt bliver vedtaget, i stedet en placering på den nordlige side af Gamlevældevej 29 (se Bilag 2).

Gamlevældevej 29 ejes af ansøger og det er ydermere vores forståelse, at Gamlevældevej 29 forventes at

---

³ https://mst.dk/media/175046/melt-indstilling_agrifarm_agri-air-clean.pdf

henstå ubeboet inden for nær fremtid.

Væsentlige lugtgener til trods for planlagte ventilations- og luftrensningstiltag med deraf følgende værditab for omkringliggende ejendomme

Med det ansøgte projekt er der tale om en væsentlig udvidelse af svineholdet på Gamlevældevej 31 at dømme ud fra produktionsarealet en udvidelse på 250%. Faktisk synes vi at kunne forstå på materialet i forslaget til miljøgodkendelse, at havde det ikke været for det planlagte ventilations- og luftreanseanlæg, ville den planlagte produktionsudvidelse, området taget i betragtning, have overskredet grænser for lugtpåvirkning og ammoniakudledning i voldsom grad. Selv med den valgte Agri AirClean luftreenser, der efter sigende sammen med punktudsugning⁴ skulle kunne opsamle 50% af lugtemissionen, så giver det ansøgte projekt anledning til lugtemission, der ligger lige på grænseværdien.

Derfor må samtlige naboejendomme og deres beboere forventes at blive markant udsat for forøgede lugtgener fra det udvidede svinehold. Med en dominerende vestlig vindretning, må dette især forventes at gælde beboerne på Gamlevældevej 36, som selv med de foreslåede ventilations- og luftrensningstiltag beregnes til at ligge kun 0,7 meter uden for det, der beregnes til at være lugtgenæafstanden. Det svarer til, at Gamlevældevej 36 ligger 0,2% uden for det, der beregnes til ejendommens genæafstand (347,8 meter), mens Gamlevældevej 27 beregnes til at ligge 9,3 meter (eller 3,0%) uden for det, der beregnes til ejendommens genæafstand.

Det er derfor klart, at selv en lille usikkerhed i de afprøvninger, der, som vi forstår det, skulle være blevet foretaget af Agri AirClean anlægget, eller en lille unøjagtighed i de antagelser, der ligger til grund for modellen til beregning af genæafstanden, for slet ikke at tale om teknisk svigt i anlægget eller strømafnydelse vil betyde, at grænseværdien for genæafstanden vil blive overskredet. Selvom det i forslaget til miljøgodkendelse anføres, at 'driften må ikke give anledning til væsentlige lugtgener uden for ejendommens areal' og at 'hvis der efter kommunens vurdering opstår lugtgener, der vurderes at være væsentligt større, end der kan forventes ifølge grundlaget for tilladelsen, kan kommunen meddele påbud om, at der skal gennemføres lugtreducerende tiltag', så ønsker vi som naboer at gøre indsigelse mod størrelsen af produktionsudvidelsen og dermed lugtpåvirkningen allerede nu, idet vi ikke føler os betryggede i, at der i behørigt omfang er taget højde for de usikkerheder, der må forventes at knytte sig til såvel afprøvningsresultater af Agri AirClean anlægget, som de modelantagelser, der ligger til grund for beregningen af genæafstand.

Væsentlige støjgener må forventes, særligt fra ventilations- og luftrensningsanlæg, og er utilstrækkeligt belyst i forslaget til miljøgodkendelse

Mens vi naturligvis sætter pris på hensigten bag installationen af ventilations- og luftrensningsanlæg, forventer vi, at dette vil føre til en permanent og væsentligt forøget støjgene i området. Allerede i dag generes beboerne på Gamlevældevej 36 ofte af støj fra et nyt ventilationsanlæg på en svinebedrift på Saltunavej. Saltunavej er væsentligt længere væk fra Gamlevældevej 36 end det påtænkte projekt på Gamlevældevej 29-31 vil være.

På et møde mellem ansøger, ansøgers konsulent Kirsten Kyndesen, og naboerne fra Gamlevældevej 27 og 36, samt Smedevej 2 blev et støjniveau på 45 dB fra ventilations- og luftrensningsanlægget nævnt. Da ventilations- og luftrensningsanlægget jf. forslaget til miljøgodkendelse kræves at være i konstant drift, udgør dette en betydelig støjgene for ansøger selv såvel som for de omkringboende naboer. Vi finder ikke, at støjgenen fra ventilations- og luftrensningsanlægget er tilstrækkeligt belyst i forslaget til miljøgodkendelse og kræver derfor, at det foreliggende forslag til miljøgodkendelse trækkes tilbage og revideres mhp. belysning af støjgener fra ventilations- og luftrensningsanlæg, således at det sikres, at grænseværdierne for permanent støj overholdes.

---

⁴ Det anføres i forslaget til miljøgodkendelse (s.34), at det på baggrund af afprøvninger beregnes, at punktudsugning sammen med luftreenser reducerer ammoniakudledningen med 51,7% og 41,4% af lugten.

Sundhedsmæssige konsekvenser af projektet for luftkvaliteten i området omkring Gamlevælde er utilstrækkeligt belyst

Selvom vi anerkender, at lyd, lugt og støvgener er inddraget i miljøundersøgelsen, så mener vi ikke, at hverken ansøger eller Bornholms Regionskommune på fyldestgørende måde har beskrevet og vurderet projektets direkte og indirekte sundhedsvirkninger i forhold til befolkningen og menneskers sundhed i området.

Det er bekymrende, især fordi vi forstår, at internationalt anerkendte undersøgelser viser, at det er forbundet med øget sundhedsmæssig risiko at bo i nærheden af store industrielle husdyrbrugsanlæg, bl.a. som følge af en høj koncentration af endotoksiner i luften, stammende fra husdyrproduktionen. I Holland har disse undersøgelser ført til en ændret regulering af husdyrproduktionen, og det er også på denne baggrund, at den danske miljøminister, Lea Wermelin for nyligt har igangsat en undersøgelse af, om dette også bør give anledning til ændrede tiltag i Danmark. Idet der allerede i dag er en væsentlig svineproduktion på Gamlevældevej (både fra #31 og #44), må en 3-dobling af svineholdet på Gamlevældevej 29-31 forventes at føre til en væsentlig forøgelse af den sundhedsmæssige risiko forbundet med husdyrproduktion og det deraf afledte indhold af endotoksiner i luften i området.

Såvidt vi kan læse os til, hedder det sig i Husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen (§4), at 'ansøger på en passende måde skal påvise, beskrive og vurdere det ansøgte væsentlige direkte og indirekte virkninger i forhold til befolkningen og menneskers sundhed, og at ansøger skal sikre, at miljøkonsekvens rapporten er udarbejdet af kvalificerede og kompetente eksperter.' Vi anerkender, at ansøgningen er udarbejdet med assistance fra Bornholms Landbrug og Fødevarer, men vi kan ikke se, at hverken ansøger eller Bornholms Regionskommune har anvendt kvalificeret og kompetent ekspertise med sundhedsfaglig baggrund til at vurdere projektets virkning på befolkningens sundhed, f.eks. i forhold på påvirkningen fra luftbårne organismer og partikler så som endotoksiner. At disse aspekter ikke er blevet inddraget som en del af projektforberejdelser, fik vi bekræftet på et møde mellem ansøger, ansøgers konsulent Kirsten Kyndesen, og naboerne fra Gamlevældevej 27 og 36, samt Smedevej 2.

Med henvisning til Husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen gør vi derfor indsigelse over for en utilstrækkelig miljøundersøgelse af det påtænkte projekt, og vi kræver således, at de folkesundhedsmæssige aspekter af projektet, særligt i forhold til luftbårne organismer og partikler og set i sammenhæng med eksisterende husdyrproduktion i området, undersøges behørigt, og at resultaterne indgår som en del af miljøvurderingen. Derfor kræver vi også, at det foreliggende forslag til miljøgodkendelse trækkes tilbage og revideres mhp. belysning og vurdering af de sundhedsmæssige konsekvenser af et forøget indhold af luftbårne organismer og partikler som følge af en eventuel udvidelse af svineproduktion i Gamlevælde.

Betydning for løvfrøer og andre Bilag IV-arter

Afslutningsvist ser vi, at Bornholms Regionskommune ikke vurderer, at den ansøgte udvidelse af svineproduktionen på Gamlevældevej 29-31 vil påvirke 'eventuelt forekommende løvfrøer og andre Bilag IV-arter eller deres leveområder og potentielle leveområder væsentligt'. Som beboere i Gamlevælde er det jo ikke sjældent, at vi ser fx flagermus i området. Idet vi er opmærksomme på kommunens forpligtigelser i denne forbindelse, vil vi derfor gerne vide, på hvilket grundlag Bornholms Regionskommune har foretaget denne vurdering.

Bornholm Regionskommunens kommentar til henvendelserne 3-6

Generelt om miljøgodkendelsesordningen

Der blev i august 2017 indført en ny lov vedrørende reguleringen af husdyrbrugene i Danmark. Med denne lov etableredes det retlige grundlag for et paradigmeskifte for en del af miljøreguleringen af landbruget – med henblik på at skabe større produktionsmæssig fleksibilitet og administrative forenklinger for de danske husdyrproducenter under hensyntagen til natur og miljø. Ændringen skulle bidrage til at gøre fødevarer- og landbrugserhvervet bedre rustet til at øge råvaregrundlaget og eksporten, samt medvirke til at skabe vækst og beskæftigelse i hele Danmark. Loven der blev vedtaget indeholder samtidig en række elementer, der skal give grundlag for kortere sagsbehandlingstider i sager om godkendelse og tilladelse til husdyrbrug. Der blev gennemført en modernisering af husdyrlovgivningen med udgangspunkt i, at alene anlæggene m.v. omfattes af kommunalbestyrelsens konkrete godkendelser og tilladelser, mens anvendelsen af gødning på arealerne overgår til generel regulering. Der er tale om en omfattende reform af husdyrreguleringen.

Med den nye regulering af husdyrbrugenes anlæg er måden at fastsætte produktionens omfang ændret i forhold til tidligere. Reguleringen baseres på en produktionsramme, der bliver udtrykt i m² produktionsareal i stedet for antal dyr. Den nye model betegnes *stipladsmodellen*.

Stipladsmodellen inddrager den nyeste faglige viden om ammoniakfordampning (emission) fra gødningsoverfladerne, idet ammoniakemissionen i højere grad afhænger af produktionsarealets størrelse end af det årligt producerede antal dyr. Den nye viden viser, at ammoniakemissionen fra en stald er relativt konstant uanset produktivtetsudsving. Modellen kan anvendes både i forhold til fast og flydende gødning, og også lugtemissionerne er fastsat med udgangspunkt i overfladearealerne. Emissioner fra gødningslagre baseres også på beholderens overfladeareal.

Emissionsfaktorer, der i tidligere beregnedes med udgangspunkt i antallet af dyr og dyrenes vægt eller ydelse, er i stipladsmodellen i stedet fastsat som en emission pr. m² produktionsareal pr. år for forskellige staldtyper, dyretyper og evt. miljøteknologi samt for overfladeareal og gødningstype for opbevaringsanlæg til husdyrgødning.

Inddragelse af sundhedsaspekter i miljøgodkendelser

Regionskommunen administrerer husdyrloven med tilhørende bekendtgørelser efter Miljøstyrelsens vejledning for miljøtilladelser og –godkendelser samt Miljø- og Fødevarerklagenævnets praksis på området. Det indebærer, at befolkningen og mennesker sundhed inddrages i forbindelse med sagsbehandlingen af miljøtilladelser og –godkendelser i henhold til gældende praksis på området.

Af forhold som blandt andet inddrages i forbindelse med sagsbehandlingen af ansøgninger om miljøtilladelser og –godkendelser er:

- Udledes, der sundhedsskadelige stoffer som f.eks. tungmetaller.
- Vil der forekomme luftforurening eller forurening af vand, der kan påvirke befolkningen og menneskers sundhed.
- Vil det ansøgte anlæg påvirke væsentligt med støv, støj, lugt og ammoniakemissionerne.
- Smittebeskyttelse er både beskyttelse af besætningens egne dyr mod indførsel af smitsomme sygdomme, beskyttelse mod spredning af sygdomme mellem forskellige besætninger og beskyttelse mod spredning af zoonotiske smitstoffer fra besætninger til det omgivende samfund. Praksis er på dette felt, at ved overholdelse af de gældende veterinære regler for den pågældende type husdyrbrug forventes påvirkningen for de omkringboende at være minimeret.

Videre skal Regionskommunen påse, at miljøkonsekvensrapporter, som er tilknyttet ansøgninger om miljøtilladelser og –godkendelser overholder gældende lovgivning. I henhold til Miljøstyrelsens vejledning omkring miljøtilladelser og –godkendelser gælder følgende:

"Miljøkonsekvensrapporten skal være udarbejdet af en såkaldt kvalificeret og kompetent ekspert, jf. § 4, stk. 7. Det er ansøgeren, der har ansvaret for på rådgivningsmarkedet at finde en kompetent ekspert, dvs. en fagkyndig rådgiver, som vil kunne løfte opgaven med at udarbejde en miljøkonsekvensrapport af tilstrækkelig kvalitet. På husdyrbrugsområdet er det almindeligt, at ansøgninger om godkendelser udarbejdes af bl.a. landbrugskonsulenter, som må anses for at leve op til kravet om kompetente eksperter. Der er ikke krav om en bestemt uddannelse, titel, akkreditering eller lignende. Ved indsendelse af en ansøgning med miljøkonsekvensrapport i husdyrgodkendelse.dk, vil systemet angive den person, der er logget på via NEMID, som den kompetente ekspert.

Hvis personen, der er logget på via NEMID, ikke er den kompetente ekspert, kan man frasige sig dette ved at sætte kryds. Det vil så være nødvendigt at angive, hvem der så er den kompetente ekspert, der har ansvaret for miljøkonsekvensrapporten.

Reglerne om miljøkonsekvensrapporten giver kommunen mulighed for at bede om dokumentation for konsulentens kompetencer i tilfælde af, at ansøgningen er meget mangelfuld.

Kommunen skal på sin side sikre, at den har eller kan få den fornødne ekspertise til at vurdere rapporten, jf. § 4, stk. 8. Kommunen skal således inddrage intern eller ekstern ekspertise, hvis den anser det for nødvendigt til vurdering af det ansøgte og for at sikre, at de oplysninger, som ansøgeren fremlægger, er fuldstændige og af tilstrækkelig høj kvalitet. Kommunerne har typisk miljø- og landbrugsfaglige medarbejdere og en erfaringsopbygning, som generelt set vil imødekomme kravet om tilstrækkelig ekspertise. ”

Regionskommunen, er som det foreskrives, i besiddelse af medarbejdere som har miljø- og landbrugsfaglig erfaring til at løfte opgaven med sagsbehandlingen af ansøgninger om miljøtilladelser og –godkendelser som lovgivningen foreskriver.

Administrationen af reglerne på området sker efter gældende retningslinjer og praksis, for så vidt angår hensynet til befolkningen og menneskers sundhed, og på denne baggrund finder Regionskommunen, at der ikke skal ske en yderligere kortlægning af koncentration af endotoxiner i luften omkring omtalte husdyrbrug.

Lugtgenæafstande mv

Der vil forekomme lugtemission fra dyrehold på Gamlevældegård. I Miljøstyrelsens elektroniske ansøgnings-skema beregnes lugtemissionen fra staldanlægget og de nødvendige genæafstande til forskellige typer af beboelser på grundlag af produktionsarealets størrelse i m², og de fastsatte emissionsfaktorer for dyretypen og staldsystemet.

Genæafstanden måles fra et vægtet lugtcentrum på husdyrbruget (typisk centrum af staldanlægget) og til nærmeste punkt hos naboen eller på zonegrænsen.

Kommunen må ikke meddele godkendelse, hvis det ansøgte vurderes at medføre væsentlige virkninger på miljøet, jf. husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 24. Ved væsentlige virkninger på miljøet forstås, at det beskyttelsesniveau for bl.a. lugt, der er fastsat i bilag 3 overskrides. Der beregnes en nødvendig genæafstand efter såvel Miljøstyrelsens Lugtmodel som FMK-modellen på grundlag af produktionsarealets størrelse i m² i de enkelte staldafsnit og emissionsfaktorerne for forskellige dyretyper og staldsystemer.

Miljøstyrelsens lugtmodel er beskrevet i Faglig rapport vedrørende en ny lugtvejledning for husdyrbrug, december 2006, Skov- og Naturstyrelsen, som findes på Miljøstyrelsens hjemmeside www.mst.dk. FMK-modellen er beskrevet i Vejledende retningslinjer for vurdering af lugt og begrænsning af gener fra stalde, FMK, 2. udgave, maj 2002.

I Miljøstyrelsens lugtmodel beregnes spredningen af lugtemissionen fra husdyrbruget. Lugtemissionen beregnes, jf. § 22, på grundlag af produktionsarealets størrelse og lugtemissionsfaktorerne for den eller de pågældende dyretyper og staldsystemer fastsat i OU_E (odour units) pr. m² produktionsareal pr. s.

I FMK-modellen beregnes spredningen af lugtemissionen fra husdyrbruget. Lugtemissionen beregnes, jf. § 22, på grundlag af produktionsarealets størrelse og lugtemissionsfaktorerne for den eller de pågældende dyretyper og staldsystemer fastsat i LE (lugtenheder) pr. m² produktionsareal pr. s.

Lugtemissionen fra hvert staldafsnit efter de 2 modeller omregnes til en ukorrigeret genæafstand med anvendelse af den standardiserede spredningsberegning baseret på OML-modellen indeholdende meteorologiske data og spredningsberegningen i FMK modellen. Modellerne er beregningsmæssigt integreret i det digitale selvbetjeningssystem www.husdyrgodkendelse.dk.

I henhold til gældende praksis på området og ifølge Natur- og Miljøklagenævnet afgørelse (NMK-132-00609) har regionskommunen fundet, at hvis Gamlevældegård overholder de af regionskommunen opstillede vilkår, vil den ansøgte produktion ikke medføre væsentlige lugtgener.

Regionskommunen har endvidere lagt vægt på, at der ikke er relevante boliger, bebyggelse eller områder mv. inden for de udregnede lugtgeneafstande, jf. afsnittet "Lugt" ovenfor. Der er ikke efter regionskommunens opfattelse grundlag for at antage, at husdyrbrugets lugtbidrag til omgivelserne alligevel er uacceptabelt for de omkringboende.

Regionskommunen vurderer dog, at hvis der skulle opstå væsentlige lugtgener hos naboer, som ikke kunne forudses på baggrund af lugtgenekriterierne, skal der være mulighed for at løse problemet, og der er stillet vilkår herom.

Placering i landskab

Husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen indeholder i § 23, stk. 1, et generelt princip for placering af ny bebyggelse på husdyrbrug. Ny bebyggelse skal således placeres i tilknytning til ejendommens hidtidige bebyggelsesarealer, medmindre der foreligger en særlig begrundelse for en anden beliggenhed.

Som udgangspunkt skal bygninger således – ud fra landskabelige hensyn - placeres i tilknytning til de hidtidige bebyggelsesarealer, således at ejendommens bebyggelses- og færdselsarealer m.v. udgør en hensigtsmæssig helhed. Kommunen skal foretage en konkret vurdering af, om der foreligger en særlig begrundelse for at fravige dette udgangspunkt. Princippet om placering af ny bebyggelse i tilknytning til de hidtidige bebyggelsesarealer skal ses i lyset af det tilsvarende kriterium, som fandtes i den tidligere gældende bestemmelse i husdyrbruglovens § 22 og i planlovens § 36, stk. 2.

Det afgørende er, om bebyggelsen naturligt opleves som havende tilknytning til de hidtidige bebyggelsesarealer, bl.a. henset til terrænforhold og landskabet i øvrigt. I vurderingen indgår både karakteren af den allerede eksisterende bebyggelse og terræn- og landskabsforhold i øvrigt, dvs. om den nye bygning sammen med ejendommens øvrige bygningsmasse visuelt opfattes som en helhed og således ikke får karakter af spredt bebyggelse. Er der mindre end 20 m mellem den eksisterende og den nye bebyggelse, vil der i alt-overvejende grad være tale om bebyggelse i tilknytning til de hidtidige bebyggelsesarealer.

I ansøgninger om godkendelser og tilladelser vil der skulle redegøres for, hvorfor bebyggelse eventuelt ønskes opført uden for de hidtidige bebyggelsesarealer. Kommunen må således som led i vurderingen af landskabshensynene forholde sig til dels begrundelsen for en fritliggende placering, dels den konkrete placering og indpasning i landskabet m.v. Vurderingen af ansøgninger om opførelse af erhvervsmæssigt nødvendige bygninger skal ske med skyldigt hensyn til, hvad der er økonomisk og funktionelt muligt og forsvarligt. Som eksempel på forhold, der efter omstændighederne kan begrunde, at ny bebyggelse placeres uden for ejendommens hidtidige bebyggelsesarealer kan nævnes, at krav til afstand til omboende m.v. ikke vil kunne overholdes, hvis bebyggelsen placeres i tilknytning til den eksisterende bebyggelse, og ansøger dokumenterer, at der realistisk set ikke er tekniske muligheder for at afhjælpe de gener, der gør, at bygningen ikke kan placeres sammen med den øvrige bebyggelse.

Kommunen må herefter vurdere den eller de ønskede andre placeringer og tilpasninger og fastsætte de vilkår, der skal til for at imødegå, at landskabet påvirkes væsentligt afhængig af det konkrete landskabs værdier og sårbarhed, f.eks. vilkår om præcis placering, bygningshøjde, farve- og materialevalg, afskærmende beplantning m.v. Kun hvis det – uanset tilpasninger og vilkår – ikke vil være muligt at finde en egnet placering, må kommunen efter omstændighederne skulle meddele afslag.

Vurdering af forslag til alternativ placering af nyt produktionsanlæg

Regionskommunen har foretaget en konkret vurdering af den alternative placering til byggeriet på Gamlevældegård – det er i henvendelse nr. 6 forslået, at det ansøgte byggeri skal placeres nord for bygnings sættet på Gamlevældevej 29.

Det er regionskommunens vurdering, at den alternative placering nord for Gamlevældevej 29 vil medføre, at det nye byggeri ikke bliver en naturlig del af det allerede eksisterende produktionsanlæg på Gamlevældevej 31. Den oprindelige ansøgte placering sikre, at det nye byggeri, herunder den nye gylletank vil placeres i

tilknytning til de eksisterende bebyggelsesarealer. Ligeledes vil eksisterende foderbygning rationelt og enkelt kunne integreres i driften af det nye staldanlæg.

Agri Airclean luftrensere

Luftrenseren Agri AirClean er optaget på den danske teknologiliste og godkendt til anvendelse på alle stalde til svin og til alle dyregrupper til svin. Før en teknologi kan blive optaget på Teknologilisten skal ansøgeren dokumentere miljøeffekten. Dette er vigtigt, for at kende effekten af miljøteknologien, når der skal udarbejdes en godkendelse af anlæggene på et husdyrbrug eller ved udbringning af husdyrgødning. Teknologilisten er dynamisk, og opdateres i takt med at der udvikles og optages ny teknologi. Ansøgninger behandles fortløbende, og ny teknologi kan optages når dokumentationskravene er opfyldt.

Det er Miljøstyrelsen, som godkender og optager teknologier på Teknologilisten. Selve dokumentationsproceduren samt vejledning i forbindelse med optagelse varetages af ETA-Danmark A/S. ETA-Danmark er et datterselskab af Dansk Standard og varetager også ETV-ordningen i Danmark og er DANAK-akkrediteret.

Miljøstyrelsens udvalg for Miljøeffektiv Landbrugsteknologi (MELT) vil efter evaluering af dokumentationsmaterialet, indstille til Miljøstyrelsen, hvorvidt en teknologi kan optages på Teknologilisten eller udarbejde en udtalelse til teknologiproducenten for evt. mangler i dokumentationsmaterialet. Indstillingerne vil herefter sammen med ansøgningerne blive sendt i høring hos producenten, før Miljøstyrelsen tager endelig stilling til, hvorvidt den pågældende teknologi kan optages på Teknologilisten.

Luftrenseren Agri AirClean er som nævnt optaget på teknologilisten, og dermed er den godkendt som virkemiddel til reduktion af lugt fra husdyrbrug. Regionskommunen finder derfor ikke grundlag for at afvise anvendelsen af luftrenseren i relation til det ansøgte projekt på Gamlevældegård.

Det anføres i henvendelse nr. 6, at Agri AirClean luftrenseren omfatter 11 meter højde skorstene, som er 2,8 meter i tværsnit. Det er regionskommunes vurdering, at disse skorstene ikke vil udgøre et dominerende element i landskabet, da de placeres i tilknytning til den nye slagtesvinestald – på billedet til højre ses eksempel på de omtalte skorstene (Kilde: www.agrifarm.dk). Skorstene/luftrenseenhederne vil have form, som kan ligne fodersiloer, og dermed vil de opleves som en naturlig del af produktionsanlægget.

Regionskommunen finder ikke grundlag for at ændre kommunens landskabsvurdering som helhed fra forslaget til miljøgodkendelse til endelig godkendelse til Gamlevældegård. Regionskommunen har i den forbindelse lagt særlig vægt på, at der er tale om en for bedriften erhvervsmæssig nødvendig bebyggelse, som opføres i tilknytning til eksisterende bygninger, samt at den ansøgte placering af de nye produktionsbygninger på Gamlevældegård sikre, at der opnås en drift hensigtsmæssig indretning af ejendommen.

Ejendomsværditab

Det følger af den almindelige naboret, at man i et landligt område som udgangspunkt må tåle lugtgener fra dyrehold, støj fra maskiner og ventilationsanlæg mv. som noget helt sædvanligt og påregneligt, og der skal derfor foreligge ganske særlige forhold for at den naboretlige tålegrænse kan anses for overskredet. Afstandskravene ved etablering/udvidelse af husdyrbrug er blevet skærpet i de seneste år og yder generelt set en væsentlig beskyttelse mod lugtgener m.v. for omboende.

Ifølge Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse (NMK-131-00033) er det praksis at betragte landzonen som landbrugets erhvervsområde, og beboere af boliger i landzonen må derfor acceptere visse ulemper, som kan være forbundet med at være nabo til et landbrug.

Om den naboretlige tålegrænse er overskredet beror således i princippet på en selvstændig vurdering fra domstolens side, der bygger på de ovenfor anførte synspunkter. Lugtgener fra landbrugets dyrehold hører

til det sædvanlige og påregnelige på landet, og der skal derfor foreligge ganske særlige forhold med meget generende lugtulemper for at denne grænse kan tænkes overskredet.

I følge Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse (NMK-132-00609) er spørgsmål om værditab på naboejendomme som følge af et projekt på et husdyrbrug efter nævnets opfattelse ikke et hensyn, der skal indgå i vurderingen af en ansøgning efter husdyrbrugloven. Bornholms Regionskommune vurderer på baggrund heraf, at det hermed heller ikke er et hensyn, som kommunen skal tage stilling til i vurderingen af den konkrete ansøgning efter husdyrbrugloven fra Gamlevældegården.

Påvirkningen af bilag IV-arter mv.

I forhold til naturen, herunder beskyttede dyrearter efter habitatdirektivets bilag IV litra a, har regionskommunen forud for meddelelse af miljøgodkendelsen til Gamlevældegården vurderet, om det ansøgte kan beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de beskyttede arter. Herunder er der taget stilling til, om der er behov for at sætte vilkår om maksimal ammoniakbelastning fra husdyrbrugets anlæg til beskyttelse af yngle- eller rasteområderne, der for nogle arters vedkommende ofte vil være ammoniakfølsomme naturtyper. Regionskommunen har foretaget en vurdering af, om der inden for nærmere angivne afstande fra punktkilden ligger områder, hvor der kan være bilag IV-arter - typisk vandhuller, moser eller solåbne græsarealer - og om der er registreret en forekomst af bilag IV-arter samt om det pågældende levested kan være ammoniakfølsomt. Ved vurderingen er inddraget både mer- og totalbelastningen af det pågældende område med ammoniak fra husdyrbruget. For vandhuller og moser, der er omgivet af landbrugsarealer, vil øvrige bidrag af næringsstoffer fra andre kilder ofte være så dominerende, at ammoniakbelastningen er bagatelagtig. Det fremgår af vejledningen til Husdyrbrugloven, at det er en forudsætning for vilkårsstillelse eller afslag, at der kan påvises en direkte sammenhæng mellem projektet og påvirkningen af den pågældende arts yngle- eller rasteområde. Diffus forurening vil som hovedregel ikke have en sådan direkte sammenhæng. Uden for en afstand på 300 m fra en ammoniakudledning fra et husdyrbrug vil en påvirkning fra punktkilden som hovedregel ikke kunne adskilles fra den diffuse forurening.

Regionskommunen har ud fra eksisterende data ikke kendskab til forekomst af flagermus i umiddelbar nærhed af ejendommen. Der kan dog sagtens forekomme flagermus i området.

En lang række af de flagermus, der findes i Danmark (og som alle er på habitatdirektivets Bilag IV), er registreret på Bornholm. Det gælder Damflagermus, Bechsteins flagermus, Brandts flagermus, Vandflagermus, Skægflagermus, Frynseflagermus, Brunflagermus, Langøret flagermus, Sydflagermus, Skimmelflagermus og Troldeflagermus. Deres fouragerings- og ynglelokaliteter er forskellige, men det generelle trusselsbillede for flagermus er bl.a. brud på eller nedlæggelse af ledelinjer/skovbryn.

Arter som Langøret Flagermus og Skægflagermus kan muligvis forekomme i området, da disse arter ofte jager langs skovbryn. Langøret og Skægflagermus er rimeligt almindelige på hele Bornholm.

Produktionsanlæggets placering vurderes ikke at påvirke eventuelle ledelinjer langs skove og skovbryn for flagermus i området.

Regionskommunen finder ikke, at der er grundlag for afslag til miljøgodkendelse på baggrund af forekomsten af flagermus i området.

Bornholms Regionskommune har vurderet miljøbelastningen fra husdyrbruget på Gamlevælde på grundlag af ansøgningen, supplerende oplysninger samt vilkårene i denne miljøgodkendelse. Regionskommunen vurderer, at husdyrbruget har truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forureningen. Endvidere vurderer kommunen, at husdyrbruget efter udvidelsen kan drives uden væsentlige indvirkninger på miljøet, såfremt vilkårene i denne miljøgodkendelse overholdes. Det er samlet Bornholms Regionskommunes vurdering, at husdyrbruget vil blive drevet på en måde, som ikke vil medføre en væsentlig påvirkning af miljøet.

